

קובץ גליונות

פרשת ויצא

ממרנן ורבנן גדולי ומאורי הדור

ויען לבן ויאמר אל יעקב הבנות בנתי
והבנים בני והצאני צאני וכל אשר אתה ראה
לי הוא

(בראשית לא מג).

ויש לשאול איזו מן תשובה השיב לבן לטענות יעקב
על זה שרימה אותו. סיפר מרן הגרי"ז זיע"א ששמע
מהח"ח בהיותו בווארשא, דלבן אמר ליעקב אינך
בעל דבר, אדם יכול וצריך לטעון ולהצטדק כנגד
שכנגדו בעל דבר, אבל כאן זהו שאמר לו לבן אינך
בעל דבר, כי כל מה שאתה רואה שלי הוא ואיני צריך
כלל להשיב לך.

הגרי"ז היה פעם בווארשא ושמע שהח"ח הי' שם
ג"כ, ונכנס הגרי"ז אצלו ושהה שם כחצי שעה ואח"כ
הלך ונסע לדרכו [והי' תמיד מצטער ע"ז שהלך
מהח"ח כשהנ"ל היה באמצע דיבור, ואמר הגרי"ז
שאינו מבין איך עושים דבר כזה, ר"ל דאע"פ שהיה
צריך ליסוע מכל מקום הלא הי' יכול ליסוע בביאה
אחר שנוסע יותר מאוחר] והח"ח היה אומר 'והנה
אימה חשכה גדולה נופלת עליו' (בראשית טו יא),
כעת אנחנו במצב של נופלת עליו, מה אני עושה
בווארשא, אתה יודע שרצוני ליסוע לארץ ישראל
ולכן אני צריך לעשות פאס' וכדי לעשות פאס' צריך
מעטריק' [תעודת לידה] וכדי לעשות מעטריק'
צריך עדות על הלידה, והנה אני כבר יותר משמונים
שנה, וא"כ כדי להשיג עדות אני צריך למצא שני
אנשים זקנים יותר מתשעים שנה שהם מעיירתי
ששעטיל והאיך אוכל למצא אנשים כאלו, וכבר טע'
נתי להם זה בראדן ולא הועיל, ולכן באתי לווארשא
וטענתי כאן ולא הועיל, שהם באחת, פאס' צריך
מעטריק' ומעטריק' צריך עדות ואיך אוכל אני
ישראל מאיר להביא עדות.

והנה חוק זה הוא מהממשלה והיה להם לעשות
עצה ותקנה ליהודי זקן כמותו שאי"צ עדות, ואיפה
ההסבר לזה שאינם עושים כן. אמנם כתוב ויאמר
יעקב ללבן 'מה פשעי ומה חטאתי וכו' מה מצאת
מכל כלי ביתך' והיינו שאם יעקב אמר מה מצאת
וכו' לא היה לו אפי' שרוך נעל או נייר של לבן, ומה
יענה לבן על טענה כזו הלא אין לו שום תירוץ. והנה
אמר 'הבנות בנותי וכו' וכל אשר אתה רואה לי הוא'
שכולך שלי, אתה טריפה לגמרי ומה אתה אומר
'מה מצאת' וכו', וזהו שעושים הממשלה שאילו הי'
ליהודי זכות קיום בעולם אז היו עושים איזה תקנה
בשביל יהודי זקן, אמנם יהודי הוא טריפה גמורה,
ואין לו זכות טענה כלל, וא"כ מובן מה שאין שום
תקנה ועצה בחוק לזה.

(ועוד אמר הח"ח שאנשים באים אליו ושואלים אותו עצות שבאים
עליהם צרות וכו' והנה איתא בגמ' שאלו תלמידיו של ר' אליעזר
גדול אותו מה יעשה אדם וינצל מחבלי משיח, יעסוק בתורה ובג'
מילות חסדים. ואם יאספו כל האחרונים ואפילו את כל הראשונים
וכל הגאונים ורבנן סבוראי וכל האמוראים וכל התנאים, האם יוכלו
לתת עצה יותר טובה מעצת ר' אליעזר הגדול? ומה רוצים ממני
ישראל מאיר שאתן להם עצה. - מתוך הספר 'רשימות תלמידים
ממרן הגרי"ז זיע"א')

דברי שיח

כאיל תערוג

פרי חיים

נשיה בחוקיך

גאון יעקב

דברי אמת

פניני דעת

דובב שפתיים

נפשו גחלים תלהט

פנינים משולחן רבינו

שלמים מציון

דרכי החיזוק

ניתן לשלם על הקובץ גליונות במכשירי 'קהילות' ו'נדרים פלוס' בבתי הכנסת

לע"נ מרת מלכה בת ר' לייבוש פסח הי"ד
נלב"ע ז' כסלו תש"ח
תנעב"ה
נדבת משפחת רוזנר בני ברק

המעוניינים לסייע (בשעת
הצורך) בהעברת הקבצים,
ירשמו במס' 072-2587402
יש להקיש 5 ואח"כ 4,
הבקשה תשמע לכל הרשומים,
ומי שיוכל לסייע יצור קשר

המעוניינים לפתוח מוקד
הפצה באיזור מגוריהם

וכן בכל עניני הקובץ ניתן
לפנות למס': 053-3145900
פקס: 077-2092005
או במייל:

k.gilyonot@gmail.com

לקיים בנו
חכמי ישראל

זכות הלימוד בקובץ
לרפואתו המהירה
והשלמה של מרן
ראש הישיבה

רבי אהרון יהודה
לייב בן גיטל פייגא.
וחן קל כביר לא ימאס
תפילת רבים

להקדשות ע"ג הקובץ
ניתן לפנות

למס' 053-3145900

ניתן לתרום במכשירי "קהילות"
ו"נדרים פלוס" בבתי הכנסת,
יש ללחוץ על לחצן 'קופות נוספות'
ובחיפוש קובץ גליונות,
וכן בקו הצדקה 073-2757000
יש להקיש עבור קוד 4311
ניתן להעביר גם לבנק מרכנתיל
סניף 745 מס' חשבון: 45458

לקבלת הקובץ במייל
ניתן לשלוח בקשה
למערכת 'קובץ גליונות'

k.gilyonot@gmail.com

לכל הקוראים והלומדים החשובים שליט"א
הקדישו ע"ג הקובץ את יקיריכם באחת משבתות השנה
ותזכו להיות שותפים בזיכוי הרבים הגדול להגדיל תורה ולהאדירה

ז' כסלו	ויצא	כ"ט ניסן	תזריע מצורע
י"ד כסלו	וישלח	ו' אייר	אחרי קדושים
כ"א כסלו	וישב	י"ג אייר	אמור
כ"ח כסלו	מקץ - חנוכה	כ' אייר	בהר
ה' טבת	ויגש	כ"ז אייר	בחוקותי
י"ב טבת	ויחי	ה' סיון	במדבר - שבועות
י"ט טבת	שמות	י"ב סיון	נשא
כ"ו טבת	וארא	י"ט סיון	בהעלותך
ד' שבט	בא	כ"ו סיון	שלח
י"א שבט	בשלח	ג' תמוז	קרח
י"ח שבט	יתרו	י' תמוז	חקת
כ"ה שבט	משפטים	י"ז תמוז	בלק
ב' אדר	תרומה	כ"ד תמוז	פנחס
ט' אדר	תעוה	ב' אב	מטות מסעי
ט"ז אדר	כי תשא	ט' אב	דברים
כ"ג אדר	ויקהל פקודי	ז' אלול	שופטים
א' ניסן	ויקרא	י"ד אלול	כי תצא
ח' ניסן	צו - פסח	כ"א אלול	כי תבא

באי"ל תערוג

פנינים על פרשיות השבוע וליקוטי ענינא דיומא
מרבן של ישראל מרן הגראי"ל שטיינמן שליט"א

בס"ד | גליון 232 | שנה ה' | פרשת ויצא | שנת תשע"ח

צריך עיון

פחד ירא אלוקים מחיות

"ויפגע במקום וילן שם כי בא השמש ויקח מאבני המקום וישם מראשתיו וישכב במקום ההוא" (ויצא כח, יא)

פרש"י 'עשאן כמין מרוב סביב לראשו שהיה ירא מפני חיות רעות'.

צ"ב מה מועיל שעשאן כמרוב סביב לראשו וכי החיות לא יכולים להזיקו בגופו?

ואולי כפי מה שכתוב דהחיות בראותם צלם אלקים אינם מעיזים להזיק, ולהיפך כשלא רואים צלם אלקים הם מזיקים [ועי' שבת קנ"א ב' דאמר רמי בר חמא אין ח' שולטת באדם עד שנדמה לו כבהמה] וזה הרי ניכר "בפנים" של האדם, והיות שלא החזיק עצמו מספיק צדיק לכן רצה להסתיר פניו.

והנה בחובת הלבבות (שער אהבת ה' פ"ו) כתב שסיפר אחד מן החסידים על אחד מהיראים שמצאו ישן באחד המדברות וא"ל האינך ירא מן האר"י שאתה ישן במקום הזה א"ל בוש אני מאלקים שיראני ירא זולתו עכ"ל. וצ"ב דכאן כתוב שיעקב אבינו התגונן מפני חיות רעות?

וח"א תירץ דיראת חטא של יעקב הי' כ"כ גדול, שחשב שקרוב לודאי שיכול להיענש, בשעה נמצא בקרוב למקום שחיות יראוהו.

ועוד צ"ב ממש"כ הדעת זקנים (להלן ל"ז כ"ח) שפני יוסף הוריקו בבור מאימת נחשים ועקרבים, ואולי קודם מ"ת הי' אחרת כיון שעדיין לא נצטוו על יראת ה' ומשורה פחדו.

אמנם אם זה דבר המוכן מסברא בלי ציווי דאיך יתכן לפחד מאחרים, א"כ גם קודם מתן תורה הי' צריך להיות כך לפי הנוקטים (עי' ר"ג גאון ריש ברכות) דבני נח חייבים במצוות שכליות.

[א"ה, ולחיבת הדברים נביא מדברי הרה"ג רבי חיים בן ציון אינדיג שליט"א בספרו החדש פלאות עדתך על פרשה זו: הנה כלל נקוט בדיני מדברי חז"ל (מ"ק יח, א) ברית כרותה לשפתיים, אם אדם מוציא דבר מפיו לטובה או לרעה עלולה אמירתו להשפיע. ומעתה הנה כותב הספר בעלי ברית אברים בשם מדרש בו מסופר, כי כאשר רדף אליפו אחרי יעקב אבינו, להרגו במצות אביו, כאשר השיגו יושב אצלו ברחוק מקום והחל בוכה. אמר לו יעקב: למה אתה בוכה? אמר לו אליפו: אבי גזר עלי להורגך, וחייב אני לקיים מצוותו. ולא זו בלבד, אלא שציוה עלי להביא לו את ראשו, ונשבע לכרות את ראשי אם לא אעשה כן. ואני, אי אפשר לי להורגך, כי אה רבי שלימדני תורה. ולכן לא אדע מה לעשות. אמר לו יעקב: טול את ממוני, ועל ידי תקיים את מצות אביך שהורה לך להורגני, שהרי עני חשוב כמת (גדרים סד, ב) ומה שציוה לך להביא לו את ראשי, תאמר לו שלקחת את ראשי, אולם ארי פגע בך בדרך וזרקת לו את ראשי. כדי להציל את נפשך נתרצה אליפו בדברי יעקב ונטל את ממונו, ויעקב המשיך בדרכו חרנה, בעירום ובחוסר כל. על פי זה מבאר המחבר, מבואר היטב מדוע חשש יעקב על אף שהיה צדיק ומדוע חשש דוקא לראשו ולא לכל גופו. כי אחרי שהתבטא בעצמו ואמר לאליפו שיאמר לאביו שנתן את ראשו של יעקב לאריה שאכלנו, חשש יעקב אבינו שאולי פתח פיו לרעה, וע"כ הקיף רק את ראשו בגדר אבנים לזיהור מחיות רעות].

שיחה לפרשת השבוע

שינת יעקב אבינו

שיחת רבנו בחננאל הבית לבנין לב לאחים בחדרה אור ל"ט סיון תשנ"ט

בודאי שיש שמחה גדולה, שזכו ברוך השם לבנין, שמקוים שממנו יתרבו דברים חשובים, שיתקדשו לבבות ישראל לאביהם שבשמים כמו שהי' עד עכשיו. אבל צריך שלא נהיה מסתפקים במועט, במה שעבר, רק צריך לקוות הלאה, להמשיך את העבודה עד כמה שאפשר.

כתוב אצל יעקב אבינו: ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה, ויפגע במקום וילן שם כי בא השמש ויקח מאבני המקום וישם מראשותיו וישכב במקום ההוא, ויחלום והנה סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה והנה מלאכי אלקים עולים ויורדים וגו'. ולבסוף כתוב וייקץ יעקב משנתו ויאמר אכן יש אלקים במקום הזה ואנכי לא ידעתי. וירא ויאמר מה נורא המקום הזה אין זה כי אם בית אלקים וזה שער השמים, ופרש"י והוא מדברי חז"ל, מה נורא המקום הזה, שאם ידעתי לא ישנתי במקום קדוש כזה.

והנה בעצם השינה והחלום, יש אומרים שהיתה נבואה ממש, ויש אומרים שהי' קרוב לנבואה, ועכ"פ זה לא היה חלום פשוט, אלא דרגה של קירוב הקב"ה עם האדם שאין כל אחד זוכה לדרגה כזאת, שהקב"ה ישרה שכינתו עליו ויאמר לו אני ה' וגו' והשיבותיך אל האדמה הזאת כי לא אעזבך עד אשר אם עשיתי את אשר דברתי לך.

נאמרה לו הבטחה שהבטיח לו הקב"ה כל כך טוב! וזה היה דרגה של השראת השכינה מה שאי אפשר לתאר! ובכל זאת משמע שיעקב אבינו נצטער, אילו ידעתי לא ישנתי!

וקשה מה הפסיד בשינה הזאת, הרי כל טוב הוא השיג בשינה הזאת. השראת השכינה בדרגה כל כך גדולה, ממש אין לתאר. ומי זוכה לדרגה כזאת, אף אחד בעולם לא יכול לזכות לזה חוץ מהאבות ומשה רבינו והנביאים, א"כ מה חסר בשינה כזאת, שאומר אילו ידעתי לא ישנתי? למה היה לו צער?

אך האמת היא האין זכה יעקב אבינו לכל זה? כי הקדים לזה כל כך הרבה זכויות, הי' ארבע עשרה שנה אצל שם ועבר ולא ישן אף פעם, כמו שמשמע בחז"ל אלא ישב כל הזמן ולמד, דבר שאי אפשר לתאר שכן אדם יהיה לו כל כך גבורה עלילית, להחזיק מעמד ארבע עשרה שנה בלי לישון, וישב כל הזמן ולמד תורה. וחזק מזה הרי כל החיים שלו היו חיים של תורה, שהרי היכן הוא נתגדל, אצל יצחק אביו! אצל הסבא אברהם! וע"י העבודה הזו של כל החיים, מה הוא השיג עכשיו, השראת השכינה במדה גדולה כזאת, ומה הוא הפסיד כאן, מה יש לו להצטער, הרי אדרבה היה צריך לשמוח מאד! ובאמת הוא שמח מצד אחד, אך מצד שני היה לו צער שהפסיד. מה הפסיד? וצריך לומר שהצטער, כי לא מספיק מה שהשיג,

הוקדש לעילוי נשמת

הרב אהרן בהרה"צ ר' מרדכי יהושע זצ"ל
נלב"ע ד' כסלו תנצב"ה

מה שהקב"ה הביא קידוש שם שמים, ואין לך קידוש שם שמים גדול מזה, שהקב"ה נתגלה אליו ואומר לו את כל ההבטחות האלה, האם צריך קידוש שם שמים גדול מזה?

אך כל זה הוא מה "שהקב"ה עשה" שיתקדש שם שמים, ויעקב אבינו רצה "שהוא" יקדש שם שמים, והאין? עי"ז שלא ישנתי, כי מה היה עושה יעקב אבינו אם לא היה ישן בודאי היה מרבה בתורה ובתפילה, ובכל הדברים שעשה עד עכשיו היה ממשיך, וכידוע כי עבודת התפילה וכל עבודת השי"ת הוא יותר מעולה במקום שיש יותר שכינה והאדם מאד מתרומם שם, והצטער שהיה חסר לו אותם כמה רגעים שישן. ועל זה הוא מצטער, שבזה הקב"ה קידש שם שמים ורצונו הי' שהוא יקדש שם שמים, באופן גדול יותר מבמקום אחר.

וזה מה שיש לנו לדעת, כי בודאי מה שזכו לבית הזה, זה על ידי עבודה גדולה של כל האנשים האלה שטיפלו בזה, והשיגו את זה על ידי יגיעה גדולה, את הקידוש שם שמים שיש כאן, אבל שלא יסתפקו בזה, כי זה - הקב"ה עכשיו נתן לנו את הזכות הגדולה שיש לנו, אלא "אנחנו" צריכים לקדש שם שמים, להמשיך ולהמשיך, ואף רגע לא ישקוטו, ומשיכו את עבודת הקודש, עד שהקב"ה יעזור שכל כלל ישראל ישוּבו אל הקב"ה, ויעבדו אותו כרצונו יתברך שמו, וכל אחד ואחד יזכה לזה. ונג"א זצ"ל העיר על השיחה כמה הערות והשיב לו רבנו שליט"א: פר' ויצא פכ"ח פסוק ט"ז. ויקץ יעקב משנתו ויאמר אכן יש ד' במקום הזה ואנכי לא ידעתי. ופרש"י שאם ידעתי לא ישנתי במקום קדוש כזה.

ידוע בשם מרן רי"ז הלוי זצ"ל שמפרש שלא היה יעקב ישן מחמת מורא מקדש, ולמד מזה דאפי' שזכה להשגות נפלאות בשינה זו מ"מ לא היה כדאי כל זה כדי לעבור איסור, ובודאי כן הוא שאיסור לא נדחה מפני שיוכל לזכות לדברים גדולים אבל אם כאן פחד משום איזה איסור יש לעיין ולהעיר על זה.

א'. אם בן נח מצווה על זה והי' אסור ליעקב אבינו לישן שם א"כ הרי בן נח נהרג אפי' על השוגג, וכי יעקב אבינו נתחייב מיתה?

ואם באמת אין בן נח מזהר על זה רק כונתו משום שקיימו האבות את כל התורה אע"פ שלא נצטוו, הרי על דבר שלא ידעו ממנו ומחמת זה לא קיימוהו לא שייך להחשיבו לאיסור, דהא באמת לא נצטוו, רק שנהגו בעצמם בכל הדברים כמו שנצטוו, וא"כ כל זה שייך במה שיועד ומקיים כאילו נצטווה על זה, אבל כשלא ידע שיש איסור ולא קיים, איזה איסור עבר בזה.

ועוד יש להעיר שהרי ביאר הנפש החיים (שער א' פכ"א) דקודם מתן תורה כיון שלא נצטוו, היו עושים בכל דבר כפי התיקון שיהי' מזה בעולמות, ולכן נשא יעקב אבינו שתי אחיות, וא"כ כאן שרצה הקב"ה להתגלות אליו הרי אין לך תיקון גדול מזה, ולמה לא יישן, הרי אדרבה הי' הי' יודע שרצון השי"ת להתגלות אליו היה צריך לרוץ לעשות רצון קונו. ויש לפרש דברי רש"י באופן אחר, כמשנ"ת במק"א. עכ"ל.

"ונתן לי לחם לאכול ובגד ללבוש" - רבות עורר רבנו על ענין הסתפקות בדורינו, שיש ב"ה שפע אבל צריך זהירות לא להיות ספוגים בגשמיות. ונביא כמה כמה מאמרים ומכתבים מרבנו בענין זה.

מכתב רבנו לספר בית של עושר וכבוד להגאון רבי מאיר קסלר שליט"א רבה של קרית ספר בענין זהירות מהלואות

בס"ד. ידוע שלמרות שדורינו דור עני ברוחניות, מ"מ זכינו הרבה דברים מה שלא הי' קודם, זכינו שחוץ מהחילונים כל ההורים רוצים מאד שבניהם ילמדו תורה, וגם שהבנות יתחנכו בבית ספר בית יעקב, וכדומה.

אמנם כעת באתי על דבר שמאד צריך תיקון, ואע"פ שיכולין לומר מי שמך שר ושופט, מצד שני היות שזכיתי להיות מזקני עמנו אולי יתבעו למה לא קיימתי הוכח תוכיח.

הנה בזמנינו בס"ד נתרבו עושי חסד, וענין בזכו ממון הוקל, כי אפשר להשיג הלואות על כל דבר, ועל סמך זה נכנסים בחובות, ואם הי' חיים לפי פרנסתם לא הי' נכנסים בחובות, אבל היות שקל למצוא הלואות, לזה מכאן, ולשלם ההלואה, לזה מאיש אחר, וככה שוקע בחובות גדולים מאד, וזה גורם להיות לזה רשע ולא ישלם, וללומדי תורה גורם שראשם שקוע להשיג הלואות.

ואם כל אחד הי' חי רק כדי שלא יצטרך ללות, הי' רוב האנשים יכולין להתפרנס כל צרכם. לא צריך לפרט פרטים על מה מוציאים כסף ללא צורך.

ויראה כל א' לבדוק חשבונות הוצאה והכנסה ולא יחי' חיי מותרות, ויזכה להיות שמח בחלקו ויקיים בו לא ראיתי צדיק נעזב. אהרן יהודה לייב שטיינמן ח' טבת תשס"ט

מכתב רבנו למנוע ממותרות

על דבר אשר בזמן האחרון הורגלו האנשים לעשות כמעט כל לילה "שבע ברכות" עבור זוג המתחתנים, והדבר כבר נעשה כאילו חוב, וכל אחד נכנס בחובות עבור זה, ומתביישים לא לעשות. וידוע שאין שום חיוב לעשות סעודה באופן שיצטרך לברך שבע ברכות, [א"ה כן היה מעורר הגרש"ז שמלפנים לא היו עושים בכלל שבע ברכות כמבואר שו"ת חת"ס וערוך השולחן ועוד] אבל יש איסור ללות כסף בזמן שאין בכוחו לשלם. וחושבים שיגלגלו, לזה מזה כדי לשלם לזה, ומלבד זה אין עוד בכוחו אח"כ להתמסר ללמוד התורה כי הוא טרוד בענייני הלואות. וכבר נתעוררתי ע"י א' מהרבנים להתריע על הדבר.

וכן מה שנהגו לעשות "אויפרוף" להחתן ובאים משפחות שלמות, וזה גורם להכנס בחובות גדולים, וכידוע שאיסור גמור ע"פ דין להכנס בחובות כשאין לו לשלם, וזה מעצת היצר להכשיל בני אדם באיסור גזל, ולהוציא הבני תורה מלמוד התורה. ומטעם זה ראוי גם שאלה שיש ביכולתם להוציא הוצאות בשביל הנ"ל, ולא יצטרכו להכנס לחובות, ג"כ למעט בזה, כדי שלא יתביישו מי שאין להם ומשום זה דוחקים עצמם ללות ולהוציא הוצאות לא כפי יכולתם ומחמת זה ילוו שלא כדין, ויהי' להם לזכות שלא יגרמו לאחרים מכשול, ואלו אשר נזהרים וכוונתם לשם שמים יבורכו בכל הברכות שנאמרו לעושי רצונו ית"ש.

דברי חיזוק למסור לאלפי בנות סמינרים בארה"ב

י"א ניסן תשס"ב. יש פסוק ומה ה' דורש ממך כי אם עשות משפט ואהבת חסד והצנע לכת עם ה' אלוקיך, דברים אלו הם דברים עיקריים שהנביא אומר עליהם מה ה' דורש ממך! ואחד מהם הוא "והצנע לכת עם ד' אלוקיך" וזה נוגע לכל אחד. בפרט צריך כל אחד לדעת האיק במשך הזמן העתידי, כשיבנה את הבית, האיק יבנה את הבית. אם הבית יהי' על יסוד של "הצנע לכת" שכל הדברים יהי' בפשטות, שלא יהי' במוותרות, וזהו א' מהדברים העיקריים.

והיות שבנות ישראל הן נוטלות את החלק הכי גדול בזה, האיק לבנות את הבית, וזה מאד נוגע אם זה בנוי על הצנע לכת או

על מותרות, וזה מכלה את האדם וגורם כל מיני קלקולים, כי אם בן אדם בונה את הבית על יסוד של "מוותרות" שכל הדברים שלא מוכרחים ג"כ לוקחים. אז הבית הזי יכול להיות "מאד" מקולקל. וזה מה שהנביא אומר והצנע לכת עם ד' אלוקיך, שזה חשוב מאד שיבנה את הבית על היסודות האלה.

וכל א' הרי במשך הזמן מקוים שאחרי כמה שנים יבנו בית בעזר ה', אז צריכים לדעת את היסוד הזה, שיהי' היסוד של "הצנע לכת עם אלוקיך". וכל אחד שבאמת ישתדל בזה לבנות את הבית על יסוד זה, בודאי הקב"ה יעזור להם שיצליחו בכל הענינים ברוחניות ובגשמיות ויהי' להם כל טוב

ללות לכבד את אשתו

הנה בגמ' בחולין פד, א איתא ויכבד אשתו ובניו יותר ממה שיש לו. והנה אם צריך ללות עבור זה? פרש"י ד"ה פחות "ויכבד אשתו יותר מלפי היכולת".

פשטות לשון הגמ' משמע שאם אין לו צריך ללות כדי לספק צרכי אשתו ובניו, וכן משמע מדברי רש"י שכתב יותר מלפי היכולת ואינו יכול למנוע מהם את צורכיהם ולהסתפק במה שיש לו, וכן ביארו המהרש"א והמהרש"ל ודייק זאת ממה שהביאה הגמ' הרישא של הפסוק טוב איש חונן ומלוה, אולם הרמב"ם הל' דעות פ"ה ה"י כתב: צו חכמים ואמרו לעולם יאכל אדם פחות מן הראוי לו לפי ממונו וילבש כראוי לו ויכבד אשתו ובניו יותר מן הראוי לו.

והנה שינה הרמב"ם מלשון הגמ' ונקט בלשון יותר מן הראוי לו, ולא בלשון הגמרא יותר ממה שיש לו משמע שלדעת הרמב"ם הכל לפי ממונו ולא יותר, וכן העיר ע"ז בצפת פנענח על הרמב"ם וכן כתב הרמב"ם בהל' אישות פט"ו הי"ט וכן צו חכמים שיהיה אדם מכבד את אשתו יותר מגופו וכו' ואם יש לו ממון מרבה בטובתה כפי הממון, וכן הוא בהל' יו"ט פ"ו הי"ח הגשים קונה להם בגדים ותכשיטים נאים כפי ממונו.

ולפי דבריו צ"ל שביאר לשון הגמ' יותר ממה שיש לו שאין הכוונה ליותר מהממון שיש לו, אלא לצורת ורמת הלבוש שיש לו ולכן נקט בלשון יותר מן הראוי לו, וכן שמעתי מהגרי"ש אלישיב שליט"א ומהגראי"ל שטיינמן שליט"א כדבר פשוט שאין ללות עבור חיוב זה. (ק' בית של עושר וכבוד)

אדם הקשור לעוה"ז

כתב רבנו: בגמ' ב"מ (פ"ג ע"ב) איתא, תשת חשך ויהי לילה זה העוה"ז שדומה ללילה, בו תרמוש כל חיתו יער אלו רשעים שבו שדומין לחיה שביער.

והביארו בזה דכיון שהעוה"ז דומה ללילה לכן כל מה שהאדם קשור אליו יותר, דהיינו שיותר נהנה ממנו, זה מראה עליו שהוא מהרשעים, הדומים לחיתו יער שעיקר חיותם הוא מהלילה, כמו כן כל הנאת הרשעים וחיותם הוא הגשמיות אשר בו דבוקים, וזה לאות, אם רואים קשר להגשמיות ולהנאת עוה"ז זה אינו מגדר הצדיקים.

ולפ"ז אם אנו רוצים לדעת מצבינו, נוכל לשפוט לפי מידת שייכותינו והנאתנו מעוה"ז, כי בו תרמוש כל חיתו יער, היינו להנות מעוה"ז שהוא בבחינת חיתו יער, וככל שאדם יותר קשור להנאת עוה"ז הוא שייך יותר לחיתו יער. והנה לפנינו הי' ידוע צדיקים שהיו חיים חיי דוחק וכדרכה של תורה, ולא עוד אלא שהיו משתדלין לילך לגלות כדי לסבול עוד וכו', ואם כי אנו רחוקים מאד ממדרגות כאלו מ"מ עלינו לדעת כי זה היסוד, כל מי שהחיים שלו מושגתים על רחבות בכל ענינים זה מפריע, וזהו דרך של חיתו יער. (ימלא פי תהלתך ח"א עמ' עו)

תיקון החטא

במענה ליהודי ממונסי בדבר מעשה הנורא רח"ל עם הבשר שנכשלו יהודים רבים באכילת טריפות, אמר רבינו ראשית צריך לחזור בתשובה, ובנוסף לכך נראה שהטעם שנכשלו [בשוגג] הוא ענין ריבוי המותרות, וכי צריך עשרים מיני בשר ותבשילים, ולא די במין אחד או שנים וצריך תשובה על זה.

- מדור רבן של בני הגולה -

בשבועות הקרובים נכתוב אי"ה על מדינות ארה"ב. בתחילה באופן כללי, לאחמ"כ נעסוק במסעות רבנו לארה"ב [תשנ"ח - תשס"ה - תשס"ו - תש"ע] ג"כ באופן כללי, ולאחמ"כ נרחיב על כל מדינה ועיר באופן פרטי. [ויבאו סדרם אי"ה בגליון פר' ויחי].

נשמח לקבל כל מכתב או מאמר מרבנו שליט"א בענינים אלו.

הלכות והליכות

אוכל רק פירות

סיפר רבינו ששמע מהגר"מ סולוביציק זצ"ל שהי' תקופה שאכל רק ירקות ולא אכל פת. ושאל למרן החזו"א זלל"ה על מה יקדש. וענה לו דכיון דזהו עיקר מזונו יכול שפיר לקדש על ירק וחשיב קידוש במקום סעודה.

סוג היין

רבנו מקפיד לקדש על יין ממש ולא על מיץ ענבים, ובשנים מאוחרות שיש לו קושי בשתיית יין, מקדש על מיץ ענבים, וכשהביאו לו יין דל כהל חזר לקדש על יין ולא על מיץ ענבים.

מזיגה במים

רבנו מוזג הכוס במעט מים [בין תוצרת ביתית שאינו מוזג] וביאר שזה ע"פ הסוד דין זה דין ומים זה רחמים וכמו שכתבו הפוסקים, שע"כ מוסיפים מים ליין למתק הדינים. [ובשנים שהי' מקדש על מיץ ענבים הי' מוסיף מעט יין כדי שיוכל למוזג במים, דחשש לדברי מרן הגרי"ש זצ"ל שמא א"א למוזג מיץ ענבים כלל].

עיטור הכוס

רבינו אינו מקפיד לעטר הכוס בו' כוסות קטנים.

ושח נאמן ביתו הגרא"ז שוב שליט"א ששמע מרבנו שליט"א שבליטא נהגו עיטור בכוסות ריקים מיין. [וכן אמר הגאון רבי משה סולוביציק זצ"ל ואמר לי שנהג כך גם בברכת המזון, והוסיף שיתכן הטעם שהיין היה ביוקר ולא היה להם כדי להניח בתוך הכוסות].-

אחיזת הכוס

אוחז הכוס בכף ידו ואצבעותיו סביב (עי' משנ"ב קפ"ג סקט"ו) ולעת חולשתו רק אוחזו בידו.

בענין גודש, יש לעיין בכלי שמחזיק רביעית רק בצירוף הגודש שעליו, אם זה נחשב לכלי המחזיק רביעית כיון שעל ידי הכלי עומד רביעית, או צריך שיהא מחזיק רביעית בתוך הכלי דוקא, אמנם למעשה צריך שיחזיק רביעית בתוכו כיון שרוב פעמים נשפך הגודש ע"י נענוע היד וחסר רביעית בשעת ברכה.

נוסח ועמידה בקידוש

בקידוש הלילה עומד עד ברכת הגפן ואז יושב. בנוסח הקידוש אינו מתחיל מויהי ערב וגו' אלא מויכולו. ואומר כי הוא יום, כי בנו בחרת וכו'. בקידוש היום יושב, וקודם הקידוש אומר זכור את יום וגו'. מקפיד לשתות רוב כוס.

להחזיר הנשאר לבקבוק

שמעתי מהגר"א דינר שליט"א שדעת הגרא"ל שטיינמן והגר"ש וואזנר והגר"נ קרליץ שליט"א לאסור להחזיר את הנשאר מהיין אחר הקידוש לבקבוק עם יין כשהבקבוק צריך טבילה. (מראה דבר)

לתקן את הפגימה

בשער הציון סימן רע"א ס"ק פ"ט כתב דכשכולם שותים מהכוס של ברכה אע"פ שהוא שותה תחילה אין זה נקרא כוס פגום אלא רק כששופך מכוסו לכוסם צריך לשפוך קודם שישתה בעצמו.

והנה מתקנים יין פגום ע"י הוספת יין מהבקבוק לגביע, ובאמת בדרך כלל בשעת המזיגה והברכה נשפך קצת יין להצלחת וא"כ לאחר ששותים והיין הנשאר בגביע נפגם, אפשר להוסיף את היין מהצלחת לגביע ובכך מתקנים את היין דבגביע.

בקידוש בבוקר מוזג את היין מהבקבוק ולא ממה שנשאר בגביע מאתמול [שפלעמים נשאר חצי כוס] והסביר דאע"פ שלדעת השו"ע (סי' קפ"ב) אפשר לשפוך קצת לכוס ולהחזיר לבקבוק, אמנם דעת הגר"א דאי"ז מועיל וע"כ לוקח יין חדש מהבקבוק.

אולם שומר את מה שנשאר מב' הקידושים לסעודה ג' שנוהג כשיטת הרמב"ם (פ"ל שבת ה"ט) לקדש גם בסעודה ג' וזוהי אינו מחמיר כד' הגר"א דנחשב פגום. אלא שותה את הכוס ע"י שמתקנו. (רשימות הרה"ג ר' אשר שטיינמן שליט"א)

קידוש ליל שבת

אמר רבנו: שמעתי בשם הגרי"ש אלישיב שכשאומר ויכלו בליל שבת בקידוש שיאמר מתוך סידור דיש שיטות בשו"ע סי' מ"ט דאם מוציא אחרים יד"ח יש דין של דברים שבכתב אי אתה רשאי לאמרו בע"פ.

והוסיף רבנו דאם כבר אמרו בתפילה ויכלו וגם הב"ב אמרו ויכלו לכאו' אין צריך לחשוש על זה. וסיפר הגראי"ד שליט"א שאחרי פטירת הרבנית תמר ע"ה אמר לו רבנו שהחל מהשבע כבר אינו צריך לומר ויכלו מתוך הכתב בקידוש דהרי כבר לא צריך להוציא אחרים בקידוש. (רשימות ח"א שליט"א משיעורי נפש החיים ודרך ה')

ברכת הגפן אם הוא חלק מהקידוש והבדלה

בליל ששי פרשת ואתחנן תשס"ז נפגש הגר"ח קנייבסקי שליט"א עם רבנו

שליט"א בארוסין של ר' אי"ש שטיינמן שיחי' ושאל הגר"ח את הגראי"ל שאלה שהגיע לידו, באחד שעשה הבדלה במוצש"ק חזון, והעמיד בן קטן שישתה את הכוס כפי המבואר ברמ"א (סי' תקנ"א ס"י), ואחר שבירך האב בורא פרי הגפן הלך הילד ואינו בנמצא שישתה את הכוס, האם מותר לאב לשתות את הכוס.

ולאחר מחשבה השיב הגראי"ל: הלא כיוון להדיא לא לצאת בברכת הגפן, שהיה סבור שהקטן ישתה את הכוס, וא"כ אינו יכול לשתות את הכוס אלא א"כ יברך שוב. ולמחרת ביום ו' אמר הגר"ח לר' גדליה הוניגסברג שיחי' שיסוד הספק הוא האם ברכת הגפן היא חלק מההבדלה או לא, שיש בזה סתירה במשנ"ב, שבמקום אחד כתב דאם שתה יין קודם הבדלה אי"צ לברך הגפן בהבדלה, ובמקום אחר משמע דברכת הגפן הוא חלק מההבדלה.

ושלח שאלה זו ביד הגר"י זילברשטיין שליט"א להגרי"ש אלישיב שליט"א, והשיב דהמבדיל יכול לשתות את היין, דכיון שברכת הגפן נצרך לברכת הבדלה א"כ את החלק של החיוב שלו ודאי כיוון לצאת, ואף שדעתו היתה שהקטן ישתה את היין, מ"מ גם הוא חייב בבוא פרי הגפן דהוי גם ברכת המצוות, ושפיר יכול לשתות היין, והגראי"ל לא הסכים עם זה והאריך בדבר.

(הל' קידוש להרה"ג ר"כ שליט"א בקובץ בירורים)

משיעורי הגר"צ פלמן על הל' קידוש והלכות מרבנו יובא אי"ה בגליונות הבאים

סעודות שבת

נט"י לסעודה

העיר רבנו: שיש ליהזר בכל נט"י לסעודה בליל שבת שהרי זה עתה נטל ידיו לתפילת מעריב, והיכן טינף ידיו שצריך לברך על נט"י. [וכמו שכתבו בהליכות שלמה בשם הגרשו"א לגבי סעודה שלישית בשבת כשאוכל בבית המדרש מיד אחר תפילת מנחה והרי נטל זה עתה]

ואמנם בלא ברכה צריך ליטול ידיו דלא גרע מנטל בלא כונה לסעודה כמבואר בשו"ע, אבל ברכה לכאו' א"א וראוי לטנף ידיו ואי"ז ברכה שאינה צריכה כיון שהוא רוצה לצאת מספק.

נטילת ידיים

רבנו נוטל ידיו ראשון וממתין לכל המסובין לברכת המוציא.

נוטל ידיים לסעודה בחדר שעשה בו קידוש, ואינו יוצא מן החדר עד גמר האכילה. מקפיד לא ליטול ידיו במים חמים [ע"פ רש"י חולין ק"ה ב'. הובא במשנ"ב ק"ס סקט"ו] מדקדק מאוד בנט"י, קודם מרטיב מעט ידיו ומשפשפם ומנגבם היטב, ונוטל ב"פ על כל יד בפנ"ע ומנענע היד שיתפשטו המים ומקפיד להגביה הידים שלא יחזרו המים ויטמאו הידים, אוחז הספל בידו השמאלית ע"י מגבת ליטול ידו הימנית ומנגב ואוחז הספל ע"י המגבת בידו הימנית ונוטל ידו השמאלית ומנגב. ומברך ענט"י לפני ניגוב היד השמאלית.

תמיד אחרי הקידוש שנרטב ידו מהיין של הקידוש רוחץ ידיו על קצות אצבעותיו ומנגבם ואח"כ נוטל ידיו.

וכשהוא שוטף ידיו לא שם ידו סמוך לפי הספל שחושש שמא יטמא את המים ולכן מניחם במרחק.

מנער ידיו אחר נטילת ידיים

אמר רבנו ששמע מיידיו הג"ר יצחק וסרמן זצ"ל שראה את החזון איש זצ"ל שאחר שנטל ידיו דפק אותם זה על זה עד שירדו רוב המים קודם הניגוב, ועיין שו"ע (סימן ש"ב סעיף י') שטוב לנגב ידיו בכח זו בזו להסיר מהם כל המים קודמו שיקנחם במפה, אבל הכרעת הרמ"א שא"צ לזה ע"ש. (אעלה בתמר מתורת החזון איש או' כ"ז) וכן נוהג רבנו שאחרי נטילה יד אחד מנער בחזקה את היד שירד הטיפות ואח"כ מנגב.

חשש לגעת בספרים

ר' משה סולוביציק חשש דמה שאמרו בשבת (יג, ב) דגזרו על הספרים של כתבי הקודש שיפסלו את הידים במגען. דה"ה ספרים שלנו בכלל הגזירה, ולכן נמנע מלגעת בחומש באמצע הסעודה [ומסתמא דין זה הוא בדפי הספר ולא בכריכה החיצונית]. (אעלה בתמר מתורת בריסק עמ' רמ"ג)

כיסוי החלות

בכל ג' הסעודות החלות מכוסות עד אחר ברכת המוציא. [עי' משנ"ב סי' רע"א סקמ"א] אינו אומר ברשות קודם המוציא.

צורת הבציעה

כשבוצע הפת בלילה - תוחב הסכין בחלה התחתונה שעומד לבצוע עליה, והחלה השניה מניח ע"ג החלה שאותה עומד לבצוע ומברך, וביום איפכא, ואינו מקפיד לבצוע ב' החלות בכל סעודה. [ובשיעורים אמר דמה שאינו מקפיד ע"ד הגר"א לבצוע שניהם לפי שחושש מבל תשחית, אבל מי שיש לו משפחה גדולה ודאי עדיף שיבצע על ב' חלות].

מחלק לכל המסובים חלה שעור כזית וטובל ג"פ במלח. [ומר"ה עד אחר שמח"ת טובל רק בדבש ולא במלח].

רבן של בני הגולה

ארגנטינה

בחודש אייר תשס"ו נסע רבנו לארגנטינה וביקר במסדות התורה שבה בחדר האה"מים במל התעופה של בואנוס איירס, הורשו רק בחדים להכנס. ראש ישיבת חפץ חיים - הרש"ל שליט"א, הרב הראשי לארגנטינה - הרה"ג שלמה בן חמו, רבה של קהילת "אחוזת ישראל" הרה"ג ר' דניאל אופנהיימר שליט"א והרה"ג ר' אליהו סלמון ראש כולל שובה ישראל. לאחר מהן התקיימה תפילת מנחה בבית הכנסת שובה ישראל, אחרי מנחה שיחת חיזוק לאנשי המקום ולאחר מכן התקיים כינוס מחנכים בבה"כ סוכת דה.

כנס המונים לששת אלפים יהודי בואנוס איירס

את הערב פתח רבה הראשי של ארגנטינה הרב שלמה בן חמו. בדבריו ציטט מדברי הגמרא, שגדול וסמוך על שולחן אביו נקרא קטן. לעומתו קטן ואינו סמוך על שולחן אביו, נקרא גדול. כך גדולי ישראל גדולים הם. כי בדעתם, דעת תורה, אינם תלויים בדעת אחרים.

רבנו שליט"א דיבר שם באריכות על כך ש"רבות מחשבות בלב איש". "הקב"ה הופך רצונותיו של אדם, לפי רצונו יתברך. הוא גורם לאדם עצמו, שיפעל במעשיו שלו, כמו ידיו, לא כפי רצון האדם, אלא כפי רצון ד'. כך אחי יוסף, ניסו למנוע את מלכותו של יוסף. משום כך מכרוהו. אך ע"י מכירתו גרמו להמלכתו. פרעה שגזר כל בן הילוד היאורה תשליכו כדי למנוע את לידתו של מושיען של ישראל, גידלו בתוך ביתו. הגוי שרצה למנוע את העברת רכושו לידי יוסף מוקיר שבת, גרם כמו ידיו למסירת הרכוש לידי יוסף. שלמה המלך שניסה למלט את שני הכושים מידי מלאך המות ולכן הבריהם לעיר לוז ששם אין למוות שליטה, מסייע בזאת למלאך המות. זאת משום ששם, בשערי לוז, נגזר עליהם למוות. רבות מחשבות בלב איש ועצת ד' היא תקום". ואז פנה רבנו אל ששת אלפי הנוכחים: "לא יועיל לאדם מה יפעל, עצת ד' היא תקום. לא יועילו השתדלויותיו ומעשיו, הקב"ה יסובב הענינים כפי רצונו. גם אם רבות מחשבות בלב איש. לכן, עיזבו את הדברים האחרים, זה לא יועיל לאיש! התמסרו לתורה. מבלעדיה אין כלום..."

מאותה סיבה ממש מנע רבנו שליט"א את עלייתה של הקהילה ארצה, מספר שנים קודם לכן. סיפר אחרון הדוברים בכנס - הרב הגאון רבי אפרים דינים שליט"א - ראש ישיבת חכם נסים כהן; המצב אז היה קריטי מבחינה כלכלית. ארגנטינה עמדה אז בעיצומו של המשבר הגדול בתולדותיה. קבוצה מרכזית, מעמודי התווך של הקהילה, בקשה אז לנטוש. אך הנוטל עצה מן הזקנים אינו נכשל, לכן הגיעו אל הבית שברחוב חזון איש בבני ברק, ושאלו האם לנקוט בצעד מרחיק הלכת. "ראש הישיבה שליט"א, לא נתן אז לעזוב. הוא אמר שאין עולים לארץ ישראל כדי לשפר מצב כלכלי. לארץ הקודש באים בגלל קדושתה. השארו! מי שמאמין ב"אנכי ד' אלוקיך", שישאר. מאז, המצב התהפך, הממשלה היא איננה עוד. הקהילה היהודית- תורתית, עולה כפורחת. כמה רחוקים הם עיני חכמים", קרא הרב דינים. "כמה אנחנו חייבים לראש הישיבה, שבזכות דבריו הקהילה פה נותרה באינתונתה וממשיכה בפריחתה".

"אני חושב שמתחילה כאן תקופה חדשה", אמר אח"כ אחד הרבנים דשם שליט"א "זה חולל שינוי בערכה של תורה, ביחס לגדולת לתורה. פעם ראשונה שראו כאן גדול בתורה, שחי בצניעות ופשטות מהסוג הזה. אין ספק שהבקור כאן יגרום טלטלה. כולם יתקברו. צעירים שהטלטלו על כפות המאזנים בין תורה ליציאה אל מכרות הזהב של החיים, יימשכו יותר לתורה. החנוך החורדי קבל מעתה תנופה אדירה. כל הצבור הזה, לא היה כאן לפני שלושים שנה. ישנו תהליך, שהכנס הזה יאיץ אותו. הצבור כאן בנוי מעגלים מעגלים וכל אחד יכנס למעגל אחד פנימי יותר. הרחוקים, יתקברו. הקרובים, יקבעו יותר עיתים לתורה ויוסיפו באחזקת תורה. בעלי הבתים אוהבי התורה, יצטרפו יותר לבני התורה. ובני התורה, אלה שבמרכז, ההערכה אליהם תגבר. הם נישאים עתה על כנפי כבוד התורה.

חיזוק כתב החרם

במשך תקופה ארוכה מתמודד רבה הראשי של ארגנטינה עם לחצים בלתי פוסקים. לאורך כל שנות כהונתו, הוא מסרב לגייר ולקבל גרים לקהילה. חרם רב ימים, בן כמעט מאה שנים, רופץ על הקהילה. החשש מגיריים לא כשרים, הביא להטלתו. בעקבות זאת, גם גרים שעברו גיריים כהלכה אצל גדולי הרבנים, נדחים מהקהילה. בגלל החרם, לא בגלל דופי בגיריים. לעיתים יוצר מצב שגר או גירות חיים תוך הקפדה על קלה כבחמורה, ונדחים מהקהל רק בגלל גירום. אבל חזקה על הרב חרם קדמוני ארגנטינה, מי יעזי לפרוץ?

משום כך מופעל לחץ כבד על הרב הראשי. בכנס הגדול סיפר על מאבקו כנגד המבקשים לאלצו לפרוץ גדר. בבואו לארץ הקודש, הוא פנה לגדולי הפוסקים ובראשם מרן הגרי"ש אלישיב שליט"א. בפגישה עמם בקש את תמיכתם בכתב. כשפנה למרן הגרי"ש אלישיב שליט"א ובקש מכתב בענין זה, השיבו מרן הגרי"ש אלישיב שליט"א: "תפנה בראשונה לגאון הגדול ראי"ל שטינמן שליט"א. רק על מכתבו אחתום".

בפגישתו של הרב בן חמו עם רבנו שליט"א על אדמת ארגנטינה, הוא הציג בפניו את המכתב החתום. כן סיפר, שהלחצים הכבדים טרם חדלו. "תעלה מחדש את הנורש קבל עם ועדה", שח לו רבנו שליט"א. הנורש הזכר בנוכחות רבנו בעיצומו של הכנס. ואז, תוך כדי דבור, נטל רבנו את קולמוסו של הרב לעיני ששת אלפי הנוכחים, וחתם מחדש על בצור החרם.

[יום ד' כ"ז אייר] **שחרית כוונתיקין בישיבת חפץ חיים דברי חיזוק אחרי התפילה** עטור בטליתו ותפיליו, עלה רבנו שליט"א, ושאל: המדרש מספר שאדם הראשון

הלך ממקום למקום וגזר עליו: כאן יקום ישוב. לשם מה היה צריך לגזור זאת? והשיב: ראשו של אדם נוצר מהעפר שמתחת המזבח, ושאר גופו מעפר שנלקח מכל המקומות שעל פני האדמה. לאחר החטא, היה צריך לתקן את העפר. לכן גזר על כל מקום, כאן יקום ישוב והוסיף: וכי מה תקון יש בהקמת מקום ישוב? אלא בודאי אין הכוונה לבתים גבוהי קומה, למרכזי קניות ולכבישים סואנים. ללא ספק, אין הכוונה לבית מגורים רחב ידיים. כשהמגמה היא לתקן, הכוונה היחידה בהקמת מקום ישוב זה להקים ישיבה! אם אין ישיבה, אין זה כלל ישוב! לכן אנו גם רואים שבמקומות כל כך רחוקים, ישנן היכלי תורה. ובמקומות שאין, אנחנו חייבים להקיםם!

לאחר מכן הגיע לתת ברכה לילדי ת"ת היכל התורה. ואח"כ ברכה בבה"ס תורתינו, וברכה בבית לת"ת תורת אמת.

באסיפת רבנים בענין קירוב רחוקים

נשאל רבנו: **אברך הלומד עם יהודי שמתענין ביהדות. במה להתחיל ללמוד עם בעל תשובה? עניני אמונה או משהו אחר?**

ת. שור שנגח את הפרה! רק ללמוד, ולא להתוכח עמו בשום דבר. אחרי זמן הוא יתחיל להתקדם ולעלות, אבל כ"ז שע"י שהאברך ילמד אתו שור שנגח, בלי שום יוכוח על דברים אחרים, בלי שום הסברים והוכחות. המאור שבה ממוזרם למוטב...

באיזה מצות כדאי להתחיל עם משפחות של בעלי תשובה, טהרת הבית או שבת?

ת. טהרת הבית. וסיפר רבנו שליט"א כשהייתי אצל מרן הגרי"ש אלישיב ספרתי לו שנשאלתי לשאלה זו. הוא אכן סבר כך ונימק שענין טהרת הבית היהודי נוגע לשני בני הבית. שבת, למשל, נוגע רק לו. אני סברתי כך מפני שענין זה הוא פגם לכל הדורות. שבת זה פוגם בו בעצמו, ועניני טהרה זה נקרא פגום קצת. כמוכן זה אדם כשר, לא ח"ו פסול, אבל איזה פגם רוחני כלשהו יש. וצריך למנוע פגם לדורות הבאים.

יש כאן קבוצה של סוחרים חילונים שכבר תקופה מסוימת הם באים לשמוע דברי מוסר וללמוד אבל החזנויות שלהם פתוחות בשבת ולטענתם, הם פשוט לא יכולים לסגור, ואינם מתכוונים לסגור. האם להמשיך ללמוד אתם?

ת. במה שאתה לומד אתו, אתה לא גורם לו עבירה. אלא מאי? הוא עושה עבירה והוא ממשיך בסורו. יתכן, שבמשך הזמן הוא יפסיק, בעוד שנה, שנתיים, או יותר שנים, אולי הוא יסגור חנותו. השאלה האם זה כדאי? כדאי! אולי במשך הזמן יסגור.

מסופר על רבי ישראל סלנטר שאמר לסוחרים שיטלטלו את המפתח דרך שינוי וכך החזירי להם שיש שבת ובסופו של דבר סגרו לגמרי...

ת. זה מעשה שלא הי' ולא נברא!

אבל זה כתוב...

ת. אז מה אם זה כתוב. זה אומר שזה נכון? תדעו לכם שרוב הדברים תדעו הם שקר. רוב הסיפורים הם בחזקת לא נכונים אלא אם יוכח שזה נכון.

ומבחינת הנהגה, זה נכון לנהוג כך?

ת. לא! זאת מלבד שע"פ רוב זה לא עוזר, אלא גורע. הם חושבים שזה מותר לכתחילה, ואז שואלים את עצמם למה צריך להיות יותר טוב, זה הרי מותר! יש לזה צד טוב וצד לא טוב: מצד אחד זה מונע מהם עבירה, ומצד שני הוא יעשה עבירה ועבירה הזאת פועלת ההיפך. זו לא דרך! לא מלמדים דרכי הערמה! אומרים את האמת לאמיתה - איך צריך להיות, ועם הזמן זה ישיפיע! לא מלמדים איך לעקוף...

יש כאן תלמידים בגילאי 13-20 מבתים של קירוב ומאד קשה להם הלימוד. ואם ימשיך להלחיצם ללמוד כל היום, הם יצאו לתרבות רעה. האם יש אפשרות ללמדם אומנות ויש חשש שמא אחרים גם ימשכו?

ת. יש כאלה שניסו את זה, והעובדה היא שלא יצא מהם כלום. באר"י היה ב"ס כזה שחצי יום למדו וחצי יום עבדו, ושום דבר לא יצא מהם. כולם נשאו ונתנו הדבר, כמו חילונים. התפקיד שלנו זה רק תורה, לחנך רק על טהרת הקודש, ליסד ישיבות רק על טהרת הקודש. מדברים אחרים לא יצא כלום. משיטות אחרות, מלבד שאין לעשות כך, לא יצא כלום. הם לא הגיעו למצב של קבלת התורה, ליישבות. אנחנו עושים רק כמו רצון ד' ומחנכים לתורה בטהרה בלבד, ומי שייצא ייצא. אנחנו עושים רק את המוטל עלינו. התורה ניתנה בסיני, בטהרה!ה, וכך עלינו למוסרה לדורות הבאים, ואור שבה יחזירם למוטב. וישיבות שיש בהם יחס יותר אישי, לפי רוחו של כל אחד? אם זו ישיבה על טהרת הקודש רק שרמתה נמוכה יותר, זה משהו אחר. מלימוד מקצוע, לא יצא מהם שום דבר. הם יהיו כמעט חילונים.

מישהו סיפר לי שכשמרן החפץ חיים נסע להפגש עם ראש הממשלה בפולניה, אמרו כולם שהוא דיבר באידיש. זה נכון, הח"ח דיבר באידיש וראה"מ שקראו לו ברטל והוא ידע גרמנית, ממילא כשהח"ח דיבר באידיש הוא קצת הבין. והיה אחד בשם אשר מנדלסון שהוא שהיה חבר בפרלמנט הפולני (בפולין היה סיים והיה פרלמנט, כמו בארה"ב הסנט ובית הנבחרים) והוא היה ג"כ שם ואמר לחפץ חיים: אתה רואה שצריך לדעת שצריך ללמד פולנית? השיב לו הח"ח: אל תדאג, טפשים לא יחסר. אנחנו צריכים את תלמידי החכמים...

איזה אמצעים מותר לעשות בשביל קירוב. האם מותר לתת הרצאות וסמינריונים לחילונים לגברים ונשים בתערובת, שאחריהם הם לא יבואו...

ת.שלא יבואו! אין היתר לעשות שום עבירה בשביל זה. אסור לעשות עבירה כדי לקיים כביכול מצוה. אנו מחוייבים לעשות רצון ד', רק בדרך שהיא רצונו...

להערות והוספות על הנכתב בגיליון נא לפנות למייל 0527680034@okmail.co.il או בפקס 0722164414 ולציין עבור מערכת כאיל תערוג

ניתן לתרום לגיליון מכל עמדות נדרים פלוס ברחבי הארץ באמצעות לחצן קופות נוספות. בחיפוש יש להקיש כאיל תערוג.

כמו"כ ניתן לתרום דרך המערכת הטלפונית הממוחשבת 24 שעות ביממה, בחיוג לטל' 037630585 שלוחה 198

גיליון מס' 255 פרשת ויצא
תשע"ח שנה חמישית

לע"נ הרבנית הצדקנית
מרת רחל בת יבדלחט"א
הג"ר חיים ישראל
נלב"ע ח' כסלו תשע"ו

דברי שי"ח

ממזן שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א

על הפרשה

"ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה" (כח, י)

החיד"א בספר "נחל קדומים" מביא שהיו כאן שני דברים: א', יציאה עם מחשבה ללכת לחרון, ב', הליכה למעשה לחרון, כי בתחילה סבור היה יעקב ללכת מיד לחרון, שכן שם המתין לו זיווגו, וכיון שהיה בידו ממון ורכוש היה יכול לישא אשה לאלתר, ואולם בדרכו פגשו אליפז אשר בא במצות אביו עשו להרגו, והתפטר עמו יעקב שיקח כל ממנו ויטול כל אשר בידו (כ"ט, י"א וברש"י שם). מעתה היה לעני, ואז גם נשתנה דינו "ילמד תורה ואח"כ ישא אשה", ומשחלה עליו החובה להשלים תלמודו הלך לבית מדרשם של שם ועבר ל"ד שנה, ואחר שלמד י"ד שנה אז הלך למעשה לחרון.

והעיר רבינו שליט"א כי נמצא לפ"ז שמעשה דאליפז היה לפני שם ועבר. ואמרת לרבינו דהנה שמעתי בשמו ששם ועבר היו בבאר שבע (וכ"כ בח"א המהרש"א מגילה י"ז, א), וקשה הרי כתוב ויצא יעקב מבאר שבע, ולהנ"ל אתי שפיר כי אחר שאליפז לקח ממנו חזר לבאר שבע. ואמר רבינו: אפשר, אבל הפי' ויצא יעקב מבאר שבע היינו שיצא מלגור שם, והיה בישיבה! (עיין טו"א מגילה י"ז, ב' ד"ה גדול, שעבר היה בחו"ל, ורבינו העיר להרמב"ן (כ"ח, י"ז) שמביא ממדרש רבה (ס"ח, ו) ע"ש, שלפ"ז אין הכרח שהיה בית עבר בבאר שבע).

"ויצא יעקב מבאר שבע וגו'" (כח, י)

וברש"י: "שבזמן שהצדיק בעיר הוא הודה וכו".

ספרתי לרבינו שליט"א שנכנסתי לראות פני אדם גדול אחד, פניו היו אמנם מאירות אך מצבו הגופני אינו במצב טוב, ושאלתי אם יש לדור משהו ממנו?

ואמר: בודאי. כל זמן שהצדיק בדור זכות הוא לדור, ומשאירים אותו בשבילנו. והוסיף: ראיתי פעם בהגהות ר' אליא בעל-שם מלואנץ שעל הסמ"ג שכתב מדוע יש דין לחלל שבת על תינוק שנולד ויודע שיחיה רק חיי שעה, ומה יהיה לנו מזה, הרי "חלל עליו שבת אחת כדי שישמור שבתות הרבה" לא שייך גביה? וכתב ש"אענה גם אני חלקי", הרי העולם צריך לראות חציו זכאי וחציו חייב, וע"י תינוק זה שאינו חוטא יכריע העולם, ואחר חיי שעה יהיה אחד שיעשה מצוה. (ג"א ציין למגן אברהם או"ח סוף סי' רפ"ח, ע"ש).

"וישכב במקום ההוא" (כח, יא)

וברש"י: "אבל י"ד שנים ששמש בבית עבר לא שכב בלילה, שהיה עוסק בתורה".

שאלה: מה הכוונה שלא ישן י"ד שנה, הרי לא יתכן מציאות כזו כמבואר בגמ' (נדרים ט"ו, א')?

תשובה: לא נשכב לישון, אבל ישן שינת ארעי.

(דרך שיחה)

עלי שי"ח

"12 שעות הם מעט מאוד"

לאחרונה התבטא רבינו כמה פעמים כי מבקש הוא 'שיתנו לו ללמוד'. היה זה כשנשאל על ידי שליחי התפילה עבור קופת הצדקה המעתיקים על התורמים בכותל המערבי. במזיון ובכל מיני קברי צדיקים. מה להתפלל עליו באופן פרטי, והשיב 'שיתנו לי ללמוד'. רבים תמהים, הלא בכל רגע פנוי הוא לומד, ואמנם מעט מהיום הוא מקדיש לצורך הכלל אבל רוב רובו של היום כולו קודש ללימוד התורה, ומה מקום יש לתפילה זו.

הדברים יובנו טוב יותר על פי מה שסח לנו חתנא דבי נשיאה הגאון רבי שרגא שטינמן שליט"א ראש ישיבת קהילות יעקב לצעירים בני ברק: 'בצעירותי אחרי הנישואים אכלתי אצל מו"ח רבינו שליט"א, ובאחד הפעמים דיבר על מעלת לימוד התורה, והוסיף שאפילו שתיים עשרה שעות ביום הם 'זמן מועט' בשביל ללמוד את התורה ולדעת אותה, וסיפר שבבחרותו למד בישיבת לומזא בפתח תקוה ושם שימש כמשגיח מורו ורבו הגה"צ רבי אליהו דושניצר זצ"ל שהחזון איש התבטא אודותיו שהיה מל"ו צדיקים, והיה מוסר שיחות מוסר לבחורים.

פ"א הביא הגה"צ רבי אליהו זצ"ל את דברי הגמרא בברכות שם מובא כי חסידים הראשונים היו שוהין שעה אחת לפני התפילה, ועוד שעה לאחריה, כך עשו בכל התפילה, ואם כן סך הכל תשע שעות בכל יום מוקדש לתפילה, והקשו שם בגמרא (ל"ב ב') 'תורתן היאך משתמרת ומלאכתן היאך נעשית' ? ותירצו שם בגמרא 'אלא מתוך שחסידים הם תורתם משתמרת ומלאכתן מתברכת'.

ומסופר על רבינו הגר"א מוילנא שהיה יושן בכל יום כשני שעות, והרי בודאי חסידים הראשונים לא היו ישנים יותר ממנו, ואם כן בואו חשבון:

מתוך עשרים וארבע שעות ביום, יורד שעות לשינה, ונוריד עוד שעה ביום לצורכי אכילה - אף שגם אז בודאי הרהרו בדברי תורה, וכן צרכי הגוף, ונוריד עוד 9 שעות לתפילה. נותרו 12 שעות, ומדוע אומרת הגמרא תורתן היאך משתמרת? וכי שנים עשר שעות ביום זה לא מספיק בשביל ללמוד ?

אלא רואים מפה, שבדרך הטבע 12 שעות בכל יום זה לא מספיק ללמוד, וצריך ברכה מיוחדת שיספיקו בזה את הכל !

בברכת שבת טובה
י' חמ"ק 81668

על הדף

בכורים שנכנסו מקצתן לירושלים

מכות דף י"ט א' דתניא ר"א אומר בכורים מקצתן בחוץ ומקצתן בפנים שבחוץ הרי הן כחולין לכל דבריהם שבפנים הרי הם כהקדש לכל דבריהם, וכ"כ הרמב"ם פ"ג מבכורים ה"ב היו מקצתן בפנים ומקצתן בחוץ זה שבפנים חייבין עליו מיתה והרי הוא הקדש לכל דבריו וזה שבחוץ הרי הוא חולין לכל דבריו. והנה ע"כ א"א לפרש כפשוטו שהן חולין גמורין ומותרין לכתחילה לזרים ולטמאים שהרי הן נעשים ביכורים במחזור לקרקע כמ"ש הר"מ בפ"ב ה"ט וכ"ה בירו' פאה פ"ז ה"ה תרומות פ"ו ה"ג מע"ש פ"ה ה"ב שהבכורים קדושה חלה עליהן במחזור לקרקע ועוד דמשנה שלמה שנינו בפ"ק דבכורים מ"ח הפריש בכוריו נבזזו נמקו וכו' מביא אחרים תחתיהן שחייב באחריותן עד שיביאם להר הבית והשניים אין חייבין עליהן חומש ואם נימא שאין קדושה חלה על הבכורים עד שיכניסם א"כ אין כאן בכורים והשניים הם הראשונים (שהרי אין מעב שיקבע דוקא הפירות הראשונים) ולמה אין קורין עליהן ואין חייבין עליהן חומש וע"כ כמ"ש מרן החזו"א (לקוטים לזרעים סי' ט סק"א) שרק לענין חיוב מיתה נקראו חולין אבל מ"מ עובר עליהן בעשה או בלאו (עי' דר"א שם סק"ב) ולא כמו שראיתי איזה אחרונים דנקטו דברי הר"מ כפשוטו שהן חולין לגמרי לכל דבר.

(דרך אמונה הל' בכורים פ"ג ה"ב ביה"ל ד"ה הרי ועי"ש עוד)

מעניי הפרשה

"וכל אשר תן לי עשר אעשרנו לך"

אל רבינו הגיע אברך ואמר שבביתו יש עכברים ואינו יודע מה לעשות נגדם, אמר לו רבינו האם אתה מקפיד על מעשרות (וכתוב בירושלמי שעכברים באים בעוון שאין מעשרים) השיב האברך אצלי תמיד מעשרים, אמר לו רבינו אולי בכל זאת יש דבר שאין מעושר, ענה האברך שוב, אצלי הכל מעושר, אמר רבינו אם ככה זה באמת פלא, תבדוק שוב אולי משהו לא מעושר, ואז פתאום השיב האברך שאכן לאחרונה הפסיק לעשר את הלחם כי מגיע מהכשר מהודר, ענהו רבינו, תעשר גם את זה והכל יהיה טוב! וכך הוה.

אמר רבינו בליל ש"ק: "לא עברתי ממצותיך ולא שכחתי" אומר הרבי ר' העשיל, כתוב בירושלמי שמי שלא מעשר כראוי עכברים באים ואוכלים לו את זה, וכתוב עוד בגמ' הוריות (דף י"ג ב') שמי שאוכל ממה שהשאיר עכבר זה גורם לו לשכחה, זהו איפה כוונת הפסוק לא עברתי ממצותיך שלא שכחתי לעשר וממילא לא שכחתי... אמר רבינו עד החזו"א לא ידעו מהלכות מעשרות ושאר מצוות התלויות בארץ, ובזכות החזו"א נכנס הענין של מצוות התלויות בארץ.

הגאון ר' שמרל גרינימן עשה בר מצוה לבנו, ועישר כל האוכל, והגאון ר' יוסף דינקלס עישר שוב, ור' שמרל אכל המעשר, וסיפר זה להחזו"א, ואמר לו כיון דאין היום דיני חברות ואין צריך לסמוך עליך שעשרת וחל מה שעישר, ולא טוב הדבר שאכלת וזהו חידוש גדול. כשהדפסתי הספר [דרך אמונה] לא ידעתי מהסיפור הזה, ואח"כ הוספתי אותו.

שאלו לרבנו, אם אברכים שפרנסתם דחוקה חייבים במעשר כספים, ואמר שכעת לא, רק שירשמו את הסכום וכשירווח ישלמו וכן הורה החזו"א זצ"ל.

עוד נשאל, יש כוללים שבמלגה הנתנת לאברך מפחיתים את סכום המעשר קודם נתינת המלגה ולא נותנים זאת לאברך. אם יוצאים יד"ח מעשר כספים באופן כזה, ואמר שזה תלוי אם ראש הכולל עושה כן גם נגד רצון האברכים ודאי דלא מהני כלום, אמנם אם זה בהסכמתן ויש להם זכות להתנגד לכך זה שפיר נחשב שנתנו מעשר כספים.

בא איש אחד וסיפר שהוא התחיל קצת לחזור בתשובה, בעבר היה עובד שכיר וכעת החליט לפתוח עסק עצמאי, והוא בקש את ברכת הרב והרב אמר לו שיקפיד לתת מעשר כספים ואז יצליח. והנה מספר האיש, אתמול נתתי מעשר כספים, ומה קורה היום? שוד ושבר! אני מפסיד כסף! ספקים שעשו הזמנות ביטלו אותם, האם זוהי ברכת ה' המובטחת? הרבנית ע"ה ענתה לו מיד: אולי נגזר עליך ח"ו תאונת דרכים או מחלה קשה או אסון, ובמקום זה ה' שפך את חמתו על עצים ואבנים והחליף את הגזירה, ובדאי שהכל לטובה, מה אנחנו יודעים בדרכי שמים, פעם הלך אליהו הנביא עם תלמידו, ודפקו בבית אחד של זוג כפריים פשוטים ומאד עניים, הם קבלו אותם מאד יפה וקיימו בהם מצות הכנסת אורחים במיטב יכולתם, חלקו איתם את לחמם וממש התאמצו בשבילם ככל יכולתם הדלה.

בלילה התפלל אליהו הנביא לה' שיהרוג את הפרה שלהם. בבוקר קמו הכפריים והנה פרתם היחידה, ממנה חיו והתפרנסו- מתה. צערם היה גדול מאד. תלמידו של אליהו הנביא לא התאפק ושאל אותו: למה עשית להם כך? וכי זה שכרם על המצוה? ענה לו: נגזר על הכפרי שאשתו תמות, ובתפילתי החלפתי את הגזירה בכך שהפרה מתה... ואשתו זכתה להמשיך לחיות. כנראה שהכסף שהפסדת היה במקום משהו אחר!

אח"כ נכנס האיש לרב וסיפר לו את "טענותי על הקב"ה". [חלילה] ענה לו רבינו: אנשים רשעים, עושים עבירות כל היום, הרבה עבירות, וה' כביכול מבליג ושותק, ונותן להם להנות ואחר כך בעולם הבא הוא משלם להם עונשים גדולים על הכל. אבל ה' ראה שאתה מתקרב אליו, וגם התאמצת ועשית מעשה טוב, ורצה לעשות לך טוב, ושילם לך כאן בעולם הזה צער וזה מכפר על העבירה שעשית, וכך בעולם הבא לא תענש עליה! האיש יצא מעודד ב"ה.

(מנחת תודה)

לע"נ האשה מרת פנינה הנא פערל בת הר"ר נחמן הכהן קרליץ נלב"ע ד' כסלו תשע"ב

לקבלת הגליון ניתן לשלוח בקשה במייל: 0573145900@okmail.co.il או בפקס: 077-2092005

נשמח לקבל הערות והארות וכן עובדות וש"ת מרבינו

להנצחות ולתרומות: 053-3145900 כתובת: ר' יהודה הנשיא 52 בני-ברק

נשיח בחוקיר

עלון שבועי על פרשת השבוע ועניני השעה
מתורתו של מרן פוסק הדור רבינו **נסימ קרליץ שליט"א**
גליון מס' 184 • ויצא תשע"ח

ונתן לי לחם לאכול ובגד ללבוש (כח, כ)

כתב רבינו בחיי ז"ל: ונתן לי לחם לאכול, זאת שאלת הצדיקים מאת ה', לא ישאלו המותרות, רק הדבר ההכרחי בלבד שאי אפשר לו לאדם שיהיה בלעדיו, ובידוע, כי נטיית אדם אחר בקשת המותרות הוא גורם לו מהומות רבות, ועל כן כל איש ירא את ה' ראוי לו שיהיה שמח בחלקו ושיסתפק במעט, ושלא יתאוה המותרות, ויטיב לבו ביראת השם. הוא שאמר שלמה המלך ע"ה (משלי סו טז) "טוב מעט ביראת ה' מאוצר רב ומהומה בו וכו', ועל כן שאל יעקב הצדיק "לחם לאכול ובגד ללבוש" שהוא הדבר המוכרח, ושאל מדת ההסתפקות שהיא שאלת הצדיקים, ולא שאל המותרות, כי התורה מואסת בהן עד שתמנע אותם ואפילו מן המלך יעו"ש באריכות.

צמצום בהוצאות - לא לבזבז, על שולחנו של מרן פוסק הדור שליט"א

הרב והרבנית התגוררו ברח' הרב בלוי בבני ברק, היתה דירה של 4 חדרים, בה התחלקו ארבעה משפחות - בכל חדר התגוררה משפחה. בחדר אחד גרו הרב והרבנית עם ילדיהם. בחדר השני גרה משפחת הגאון רבי חיים קניבסקי. בחדר השלישי משפחת הגאון רבי עמרם זקס, ובחדר הרביעי משפחת הגאון רבי ברל וינטרוב. היו שם 2 מטבחים ו-2 שירותים שהיו משותפים לכולם. כך חיו בהסתפקות במועט ובשמחה! ואף אחד לא הרגיש "צר לי המקום". בדירה זו היתה מרפסת, ובערב בא הסטייפלר זצ"ל ללמוד עם בנו ר' חיים שהיה באותה עת בשנה ראשונה לנישואיו, בצד אחד של המרפסת ישב הסטייפלר עם בנו ובצידה השני ישב רבינו שליט"א ולמד עם הגאון רבי שלמה זלמן אולמן - באותן השעות היתה קביעות לימוד של הנשים, הרבנית ע"ה עם אשת ר' חיים קניבסקי ע"ה בלימוד ספרי הלכה מוסר ויראה.

אף בתוך החדר גרו בצפיפות. גם מיטות לא היו לכולם לישון עליהם בלילה. לחלק מהילדים "סידרו מיטה" ע"י שהניחו שורה של כסאות שהוצמדו לקיר או לארון, אפילו מזרונים לא היו לכולם, ועל הכסאות הניחו שמיכה, וכך ישנו בלילות.

בהמשך אותה תקופה פתח רבינו שליט"א את בית דינו הגדול על פי עצתם ובקשתם של גדולי ישראל, מרן הסטייפלר ומרן הרב שך, ודיוני בית הדין התנהלו בתוך הבית. היו גם דיונים שהתחילו בשעות ערב מאוחרות כשהילדים כבר נמו את שנתם, ולעיתים התעוררו הילדים מהקולות הרמים של בעלי הדין.

כך חיו, בהסתפקות במועט, וכלל כלל לא הרגישו צימצום או מחסור, כל משפחה שמחה במה שיש לה, אף שהיו משפחות ברוכות ילדים.

והעיד על כך, בנו של רבינו, הגאון רבי אברהם ישעיהו קרליץ שליט"א רבה של בית המדרש הליגמן (שאף הוא היה בין הישנים על הכסאות) שאף במצב זה הם לא הרגישו הרגשה לא טובה, או הרגשת מסכנות, אלא ההרגשה היתה שזו התקופה המאושרת שלנו!

באותו הזמן בא הגאון ר' שלמה זלמן אולמן למרן החזון איש לספר לו על מצבו הדחוק של אחיינו הרב ר' נסים. השיב לו החזון איש כך: הוא נולד בנסים, והוא יחיה בנסים!

פעם התפנה אחד החדרים בדירה ובאותו זמן ר' ראובן אליצור (שהיה חברותא של הרב במשך עשרות שנים) חיפש לשכור דירה למשפחתו במקום אחר. החזון איש קרא לו ואמר לו שילך הוא ומשפחתו להתגורר בחדר ליד ר' נסים קרליץ והרבנית, אף אם יהיה הדבר כרוך בהוצאות, ישלם זאת (החזון"א) מכיסו הפרטי, היות וחשוב הוא להיות בקרבתם. (כחוט השני שפתותיך)

דעת גדולי התורה - נישואין בשמחה ובכבוד במידת ההסתפקות

העול והנטל מההתחייבויות הגדולות, של הורים, בנישואי בניהם ובנותיהם, מכריע רבים וטובים, ומגיע עד כדי פיקוח נפש, מפיל חללים רבים, ומהווה סכנה לעתיד פריחת התורה בארץ ישראל, כאשר הוא מכריע רבים וטובים, וטורד את שלוותם מלשקוד על התורה והעבודה של בני התורה, הזוכים להשיא את צאצאיהם.

לאור מצב חמור זה, יזמו גדולי ישראל כינוס של ראשי הישיבות, והתאספו בבית אב"ד בני ברק, הגאון רבי נסים קרליץ שליט"א, לדון בנושא כאוב זה. ואלה חלק מדבריהם:

הגר"נ קרליץ שליט"א: מטרת אסיפת ראשי הישיבות, מחנכי הדור בהיכלי התורה, לתת את הכיוון והדרך בעולם התורה, לעודד הסתפקות במועט, שזו הדרך המכובדת והנכונה, להעמיד עליה את חיי משפחת בן התורה בעתיד, ובכך לאפשר את המשך התפתחות עולם התורה, כפי האופן המתבקש, בהנהגה הראויה לבן – תורה.

ברור, כי כבודו של הבית התורני, הינו במידת ההסתפקות, ובודאי שאינו ראוי ומכובד להטיל על ההורים נטל כבד מנשוא. דעת עמוד ההוראה מרן הגר"ש אלישיב (שליט"א) זצוק"ל הובאה ע"י שליחו, ולפיה יש לחנך את הבחורים בני התורה, למידת ההסתפקות, וכן יש להצטמצם בהוצאות החתונה, ולמיעוט הוצאות צרכי הנישואין, כולל הוצאת הדיור בצמצום גדול, כגון רכישת דירות קטנות יותר, כדוגמת רכישת דירה של שני חדרים. עוד הוסיף ואמר מרן (שליט"א) זצוק"ל כי ראוי שישאו הצדדים את הנטל שוה בשוה.

דעת הגאון הגדול רבי אהרון ליב שטיינמן שליט"א, הובאה ע"י שליחו, ולפיה על ראשי הישיבות מחנכי הדור, לתת את הדעת על הדרכים והצורה, איך מחנכים לאהבת תורה אמיתית, ושבת ת"ח, הראויה על פי מידותיה, תוכל להינשא לבחירי עולם התורה, מבלי שאביה יצא מתלמודו בגלל כך. החינוך שהיא קיבלה בביתה מהווה בסיס חזק, להעמיד את המשך הדורות. וכן במקביל יש למצוא את הדרך כיצד לחנך שבני התורה ינשאו לבנות הראויות להם מצד תכונותיהן ומידותיהן, שכן זהו כבודה של תורה, זו דרכה, ובזה מחנכים את הדורות הבאים.

כמו כן, מצד דרכה של תורה, שבני התורה יהיו שותפים בפועל בדאגה לבריאות ההורים, בעצם צמצום ההוצאות, זו דרכה של תורה, וכך גדלים בתורה, וביראת שמים, ובמדות טובות.

דברים אלו הם ביסוד המשך שלשלת הדורות וקיום התורה בהיכלי הישיבות.

המצב הקיים היום, דומה לזה שהיה אצל פרעה. שם כתוב שהכניסו ילדים במקום לבנים, היום מכניסים את ההורים במקום הבנים, לתוך חומת לבנים של צורכי נישואין, מאחר ומדובר בחובות אדירים, הרי שהורים מתמוטטים. עד כאן מדבריהם. (מתוך הספר השידוכים בדרך חז"ל)

*

שאלה: האם יש ענין להתגבר על הקושי לחיות בצפיפות ולחיות חיי צער?

תשובה: בזמננו לא טוב לחיות בצפיפות. ילדים צריכים פרטיות, ובפרט בנות בוגרות. ויש כאלו שיכולים להגיע למצבים שכבר קשה למצוא עצה. והנאמר בגמרא שלמכור דירה חדשה "לא מסמנא מלתא" (קדושין נט). זה רק אם הסיבה שמוכר היא מסיבות לא טובות, אך אם הסיבה היא עקב ברכה שהמשפחה ב"ה התרחבה, אדרבה – זה סימן טוב. (הליכות שני)

*

מכתב רבינו - בענין חשבון הוצאות

ראיתי שכ' מוציא ספר נגד ההרגל לבזבז כסף בלי חשבון אמיתי, וכבר כתב המ"ב בסוף הל' יו"ט בגודל האיסור וגם הגנאי שבדבר, וזה נגד ההכרה שיש דין בראש השנה שקובע כל מה שיהי' לו, והמוציא יותר יחסר לו על הדברים הנחוצים והדבר מביא לידי מכשולים גדולים וצריך להלחם בכל כוחו נגד פתויים להוציא כסף בלי חשבון, וגם בהל' שבת שכתוב לו עלי ואני פורע כתבו הפוסקים שזה מוגבל בחשבון איך לשלם.

וצורך גדול להכניס בציבור ובפרט בדור הצעיר ההכרה שכל הוצאותיו קבועות מר"ה מחייב אותו לפי זה וכמבואר במ"ב שם. חוץ ממה שעצם הדבר של מותרות זה דבר שמביא את האדם להרבה עוונות ומשחיתות את מידותיו.

והנני בזה לברך את כת"ר שיזכה להשפיע ולחנך את הדור הצעיר להתייחס לענין כדן ולהנצל מכל הצרות. (אגרות שני)

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) – שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

330

• שיחה ממרן הגאון רבי גרשון אדלשטיין שליט"א •

דברים שנאמרו בעצרת המספד בבית המדרש לדרמן

נכלות השבעה להסתלקות זקן המשגיחים, הגאון הצדיק רבי דב יפה זצוק"ל

וכן מובא במדרש שם על דוד המלך, שנאמר עליו (תהלים עח, עא) "מאחר עלות הביאו לרעות ביעקב עמו בישראל נחלתו", שגם הוא היה רועה צאן ונהג בהם ברחמנות, שנתן תחילה לאכול למי שיותר חלש, ובזכות זה זכה "לרעות ביעקב עמו ובישראל נחלתו".

אלו הם הזכויות שבהם זוכים לתורה כמו משה רבינו, ולמלכות בית דוד, אשר גם המשיח הוא ממלכות בית דוד, משיח בן דוד, לכל זה זוכים על ידי שעושים חסד עם הבריות, אפילו עם בעלי חיים, וכל שכן אם עושים חסד עם אנשים, עם יהודים, בני אברהם יצחק ויעקב, בוודאי ובוודאי שזוכים בזה הרבה מאד.

אנו לא יודעים מה היה ה"זכה" של המשגיח שאנו עוסקים בהספדו כעת, מה הם הדברים הראשונים שזכה – לפני שזיכה את הרבים, הוא לא היה מדבר על עצמו, ולא סיפר על עצמו דברים, אבל ודאי שהייתה אהבת הבריות גדולה מאד, עם מעשים טובים ואהבת חסד, שבלי זה לא שיד זיכוי הרבים כל כך גדול כפי שהיה.

תפילה על אחרים

ויש עוד "זכה" שיכול להיות, בתפילה על אחרים. שמעתי ממו"ר הגרא"א דסלר בשם רבי ישראל סלנטר שאמר כי בדוק ומנוסה שתפילה על רוחניות עוזרת, ואינה חוזרת ריקס, והנה תפילה על רוחניות של עצמו זה דבר פשוט, אבל **תפילה על רוחניות של אחרים זה מדרגה גדולה מאד, כשמבקשים "השיבנו אבינו לתורתך" לחשוב על כלל ישראל, ולא רק על הרחוקים, אלא גם אלו שבתוכנו שצריכים חיזוק, לתורתך, ולעבודתך, ותשובה שלמה – על עוד עניינים חוץ מתורה ועבודה, על הכל מבקשים בלשון רבים "השיבנו", והוא עצמו בוודאי כלול בזה, אבל גם אחרים, שיזכו לתשובה שלמה.**

ואם בתפילה על רוחניות של עצמו בדוק ומנוסה שהתפילה עוזרת, ודאי שגם על רוחניות של אחרים התפילה עוזרת, אם התפילה היא באמת בלב שלם, מתוך שאכפת לו על השני שהוא מסכן, שמדרגתו ברוחניות היא מדרגה נמוכה, והרי בסוף יש גיהנום, והגיהנום זה ייסורים איומים, פי ששים מהאש שלנו (ברכות נז, ב), אין לנו השגה מה הם ייסורי הגיהנום, וצריך לרחם על מי שאינו בעל מדרגה, ולהתפלל עליו שלא יהיה בגיהנום, ויזכה לחיים טובים בעולם הבא.

ואין לנו מושג מה הם תענוגי העולם הבא, תענוגים שאין להם סוף, וגם לאחר פטירתו של אדם שכבר אינו יכול לעשות מעשים טובים, אם יש בעולם אנשים שעושים מעשים טובים מכוחו, זה נזקף לזכותו ומקבל עוד עולם הבא, ומתחדשים לו כל הזמן עוד ועוד תענוגים, ודבר זה מפורש בהרבה גמרות ומדרשים [א"ה]. כאן האריך רבינו שליט"א מדברי חז"ל בזה, והובא במקום אחר שכל מה שמתעוררים מחמת הנפטר לעשות מעשים טובים, זה נחשב כמו שהוא עושה, ומוסיפים לו בזה עוד זכויות ותענוגים בעולם האמת.

"בני עלייה" – התעלות תמידית

אני חושב שגם בהספד הזה, ובכל ההספדים שישפידו, שזה גורם חיזוק והתעוררות, בשעת מעשה ודאי שיש חיזוק ומחשבות קדושות, וזה עצמו דבר גדול מאד, שהמוח מרותק לקדושה, זה מקדש את האדם, וזה זכויות עצומות שזוכים כבר עכשיו מיד.

ובפרט אם נמשיך את החיזוק הלאה, הרי כולנו רוצים חיזוק, כל אחד יודע נגעי לבבו שיש במה להתחזק, וגם אם הוא בעל מדרגה כבר, הרי

אנחנו עוסקים כעת בהספדו של המשגיח, מזכה הרבים, הגאון הצדיק רבי דב יפה זצ"ל, שהשפיע הרבה זיכוי הרבים, בתורה, במידות טובות, ביראת שמים, באמונה, ובעבודה שבלב, בהרבה הרבה עניינים זיכה את הרבים, בפרט בישיבתו בכפר חסידים, ובכל מקום שהיה מגיע להגיד שיחות, השפיע הרבה בדברי חיזוק ומוסר.

וגם יש השפעה נוספת, כפי שכבר הזכרנו מדברי החזו"א (קו"א ח"ג סב) שבמקום שיש בעל תורה אמיתי, השפעתו ניכרת על כל הסביבה, אפילו שאינו מדבר דברי השפעה, רק עוסק בתורה ועושה מה שהוא חייב, עם הנהגה של בעל תורה אמיתי, הנהגה על פי התורה, זה לבד משפיע על הסביבה השפעה ניכרת, שרואים את ההשפעה.

והוסיף וכתב שם כי גם במקומות הרחוקים שאין השפעה ניכרת, אבל יש השפעה נסתרת, בפנימיות הלב, רק אין רואים את ההשפעה בגלוי כלפי חוץ, אבל הוא משפיע על כל אחד בפנימיות הלב.

וכך גם אפשר לומר על האדם הגדול, המשגיח זצ"ל, שהיה בעל מדרגה, בעל תורה אמיתי כמו שכתב החזו"א, כל הזמן היה עוסק בזיכוי הרבים, וגם הוא בעצמו, "זכה וזיכה את הרבים", מכוח מה שזכה בעצמו זיכה את הרבים. אם כן אפילו אלו שלא שמעו אותו, במקומות רחוקים יותר, קיבלו ממנו השפעה, אם לא השפעה ניכרת, הייתה השפעה נסתרת, וכעת ההשפעה חסרה.

זכה וזיכה – במידות טובות

ובמה זכה, באלו זכויות זוכים לזכות את הרבים, כבר הזכרנו מה שמובא במדרשים על משה רבינו שעליו אמרו בפרקי אבות (ה, יח) "משה זכה וזיכה את הרבים", מה הן הזכויות הקודמות שהיו למשה רבינו לפני שזיכה את הרבים, קבלת התורה זה כבר הזיכוי הרבים, אבל מה היו הזכויות הקודמות שהביאו לזה?

מבואר במדרשים שהזכויות היו מידות טובות, כמו שכתוב (שמות ב, יא) "ויגדל משה ויצא אל אחיו וירא בסבלותם", משה רבינו גדל בבית פרעה, בת המלך לקחה אותו והיה לה לבן, ולא היה חסר לו כלום, ואף על פי כן יצא לראות בסבלותם של אחיו, ולא רק ראה, אלא גם היה עוזר, כשהיה רואה מישהו עובד עבודה קשה, היה עוזר לו, ושם כתפו לסחוב את המשא הכבד, "וירא בסבלותם" במעשים.

וגם כשהיה רועה את צאן יתרו חותנו, מובא במדרשים שהיה עושה חסד עם הצאן ונהג בהם ברחמנות, ופעם אחת ברח שה מן העדר, והוא היה הרועה שחייב בשמירה, שומר חנים או שומר שכן, והתחיל לרוץ אחרי השם כדי לתפוסו, אך השם רץ מהר ולא היה יכול להשיגו, עד שנעצר השם ליד בריכה של מים ועמד לשתות, ואמר משה, אם כן זו הסיבה שאתה רץ, לא מפני שרצית לברוח, אלא שהיית צמא וביקשת לשתות, לכן עכשיו אעזור לך, כיון שהתעייפת מן הריצה, אקח אותך על הכתפיים ואסחוב אותך, שלא תתעייף יותר.

ובזה "זכה" משה רבינו, במידותיו הטובות וברחמנות שהיה מרחם אפילו על בעלי חיים, כמו שכתוב "ורחמיו על כל מעשיו", ובגמרא (ב"מ פה, א) זה מוזכר לגבי שב ואל תעשה, שלא להזיק בידים לבעלי חיים, אבל גם לעזור בפועל, לצאן – לשה, אלו היו הזכויות הראשונות שבהם זכה משה רבינו לזכות את הרבים ולהנהיג את כלל ישראל, וכדאיתא במדרש (שמות רבה ב, ב) "אמר הקב"ה, יש לך רחמים לנהוג צאנו של בשר ודם כך, חייד אתה תרעה צאני ישראל".

שייך להוסיף חיזוק יותר ויותר, אין סוף למדרגות שאדם יכול להגיע, ולכל אחד יש במה להוסיף כפי דרגתו.

הבה נתחזק עכשיו להמשיך את החיזוק להיות בדרגה של בני עלייה, "בני עלייה" היינו שתמיד עולים ועולים, ראיתי בני עלייה והם מועטים (סוכה מה, ב), אבל יש בני עלייה, שכל הזמן נמצאים בעלייה, על ידי שמנצלים את כל הזמן בשלמות לעלייה – בלי בטלה.

אמנם צריכים גם מנוחה, וכמו שכתב בספר החינוך (מצוה תפ"ח) שאדם צריך מזון וצריך לישון וצריך לנוח וצריך גם שמחה, והדברים האלו הם צורך התפקוד של הגוף – התפקוד הגשמי וגם הרוחני, שאם אין כוחות גשמיים אין פעילות רוחנית, וצריך שכל המעשים הגופניים יהיו מכוונים לשם שמים, לצורך הרוחניות, אמנם זוהי מדרגה גבוהה, אבל על ידי התבוננות אפשר להתקדם בזה.

על כל פנים אם האדם ישתדל להיות תמיד בעלייה, בכל יום להתקדם קצת, יש דרכים כיצד להתעלות, כמו שאמרו (קידושין ל, ב) בראיתי לו תורה תבלין, ובמשנה ברורה סימן א' כתב בשם הקדמונים שהתבלין הוא תורת היראה, ספרי יראה ומוסר, ואמנם כל דברי תורה הם תבלין ליצר הרע, אך בפרט ספרי המוסר זהו התבלין המועיל ביותר לעיין באגרת המוסר להגרי"ס, ויש הרבה ספרי מוסר שמשפיעים ומעוררים, כל אחד יכול לבחור בספר מוסר שמעניין אותו, ומה שמעניין משפיע! אמנם לא מרגישים מיד את ההשפעה, אדם בריא אינו מרגיש שהוא בריא, אבל במשך הזמן רואים את התוצאות שכל ההנהגה השתנתה, רק בשעת מעשה אין ההשפעה ניכרת.

ועל ידי שנשתדל לעסוק בכל יום בספרי מוסר, נזכה כולנו, ראשית להתעלות רוחנית, וגם לחיים מאושרים בעולם הזה, כפי שסיפרו לי

רבים שבעבר לא למדו מוסר, והתחילו ללמוד מוסר בקביעות קצת בכל יום, ועל ידי זה נעשו מאושרים, וכל הבית גם כן מאושר ומלא שמחה, בזכות השפעת המוסר. **ספרי המוסר נותנים הדרכה לאדם כיצד להיות חיים מסודרים על פי התורה, ובה לא רק שהמדרגה הרוחנית עולה, אלא גם זוכים לחיים טובים ומאושרים.**

וזה תלוי הא בהא, לפי גודל המדרגה הרוחנית זוכים גם לחיים מאושרים בעולם הזה, וכדאיתא בפרקי אבות (ו, ד) שאם בתורה אתה עמל – אשריך בעולם הזה, ומוזכר שם תחילה פת במלח וכו', והיינו הסתפקות במועט, וחיי צער תחיה, אבל זה לא מפריע, כיון שאשריך בעולם הזה. זו המציאות, שעל ידי חיים רוחניים זוכים לאושר הגדול ביותר! אם אדם דבוק בתורה וביראת שמים ובמידות טובות, ובעיקר מידות טובות, זה הדבר הקשה ביותר והטוב ביותר, ובה זוכים לחיים מאושרים, מידות טובות נותנות חיים מאושרים.

זה מה שכדאי לנו, ואנו חייבים בזה, כל אחד ואחד מאיתנו, ראשית מצד ההשפעה שקיבלנו מהמשיגה זצ"ל, בודאי קיבלנו השפעה ממה שהיה בעל תורה אמיתי כמוהו, כולנו הושפענו השפעה ניכרת או נסתרת, אם כן אנו כמו תלמידים וחייבים להחזיר לו, וכל מעשים טובים שנעשה מכוח ההתעוררות שיש לנו עכשיו, אנו מזכים אותו בעולם הבא, וזו גם זכות גדולה בשבילנו. בעזרת השם נזכה כולנו להתחזק כמו שצריך, בכל מה שצריך, בדרכים האלו – דרכי החיזוק, ובסייעתא דשמיא נזכה להצלחה ולבשורות טובות!

דברים שנאמרו במעמד סיום מסכת שביעית בעיון

בשיעור המתקיים מדי יום ששי וליל ש"ק – לעילוי נשמת מרן הגרמ"י ליפקוביץ זצוק"ל

באמת זה דבר מיוחד, דבר גדול מאד, שעוסקים בתורה בזמנים שיש ביטול תורה. היה מעשה עם הצדיק מנתיבות רבי ישראל אבוחצירא זצ"ל, שהגיעו אליו מהצבא לפני פעולה מסוכנת שעמדו לעשות, ובאו לבקש ממנו ברכה, ושאל אותם באיזה שעות הם חושבים לעשות את הפעולה, ואמרו בשעות הצהריים, בין שתיים לארבע, ואמר להם שלא טוב לעשות בשעות אלו, שהם שעות המנוחה בשיבות, וחסר אז זכות התורה, ועדיף שיעשו מאוחר יותר, בשעות הסדרים, אחרי הצהריים, שאז יש זכות התורה, וזכות התורה תעמוד להם, אבל כשאין זכות התורה זה מסוכן.

ולכן ידוע שבתקופות בין הזמנים היו הרבה אסונות רח"ל, אסונות ממש, מפורסמים ולא מפורסמים, קטנים וגדולים, בבין הזמנים יש קשיים, מפני שחסר זכות התורה. וכן בכל יום בשעות בין הסדרים, ובימי ששי ושבט, אפילו בין קבלת שבת למעריב, יש מקומות שלומדים, אבל יש מקומות שיש בטלה, ולא כולם מנצלים את הזמן כראוי בעסק התורה. לכן זכות גדולה היא מה שעשו את השיעור הזה, בין קבלת שבת למעריב, וגם ביום ששי בין הסדרים, שבזמנים אלו חסר זכות התורה.

ומה שקבעו את השיעור לזכות רבי מיכל יהודה זצ"ל, לכאורה מה הצורך בזה, וכי חסרות לו זכויות לרבי מיכל יהודה, הרי יש לו זכויות רבות כל כך, בכוללי טהרות, והרבה דורות-דורות של תלמידי חכמים שחינו, ולשם מה הוא צריך שנוסיף לו זכויות? אבל הענין הוא, מפני שאין סוף לזכויות, אין סוף לגן עדן ולעולם הבא, כמו שמפורש במשנה (אבות ה, יח) משה זכה וזיכה את הרבים זכות הרבים תלוי בו, משה רבינו "זכה" היינו שהיו לו זכויות, "וזיכה את הרבים" – בכל התורה כולה, כל התורה שבכתב ותורה שבעל פה קיבלנו ממשה רבינו, "זכות הרבים תלוי בו" היינו שכל מה שהרבים עושים זכויות, נזקק לזכותו, ומקבל עוד גן עדן ועולם הבא עבור הזכויות שהרבים עושים, כיון שהוא זיכה אותם בזה, שזיכה את כלל ישראל בתורה ובמצוות.

אדם שמשפיע, אפילו שהוא כבר בעולם האמת ואינו יכול לעשות מעשים טובים בעצמו, אם יש בעולם אנשים שעושים מעשים טובים מכוח השפעתו, זה נחשב כמו שהוא עושה, ומקבל על זה עוד גן עדן, משה רבינו מקבל עוד גן עדן ועולם הבא – תענוגי עולם הבא שאין לנו מושג מה הם, וכדאיתא בגמרא (ברכות לד, ב) שאפילו הנביאים לא ידעו ולא השיגו מה הם תענוגי העולם הבא שעליהם נאמר (ישעיה סד, ג) עין לא ראתה אלוקים "זולתך", ואין סוף לתענוגים האלו, שאפילו משה רבינו שאין לשער העולם הבא שיש לו, עדיין יש מקום להוסיף על זה עוד ועוד תענוגי העולם הבא שאין להם סוף.

אם כן גם רבי מיכל יהודה זצ"ל, עם כל העולם הבא שיש לו, אנו מזכים אותו בעוד עולם הבא, וזוהי הכרת הטוב שאנו חייבים לו, שנתן לכלל ישראל, לכל אחד ואחד מאיתנו, שבזכותו אנחנו בני תורה כאלה, ועלינו להחזיר לו טובה ולזכות אותו גם כן בעולם הבא, וזהו השיעור שקבעו לאחר פטירתו, שמחמתו התעוררו לזה, וכל דבר שעושים בגלל פטירתו של אדם, זה כמו שהוא עושה, אפילו שזה בלי כוונתו, רק במיתתו התעוררו לעשות מעשים טובים, כל הזכויות האלה נזקפות לזכותו, זכויות של תורה, ותורה כוללת הרבה: תורה עבודה וגמילות חסדים. בעזרת השם נזכה כולנו להיות בעלי מדרגה בתורה ובעבודה ובמעשים טובים.

נדבת ידידינו החפץ בעילום שמו

כהודיה להשי"ת לרגל השמחה במעונו בהולדת בנו שיחי', יזכו להכניסו בבריתו של אברהם אבינו בעתו ובזמנו, לגדלו לתורה לחופה ולמעשים טובים

נדבת הרב יהודה אריה חנסב מתלמידי רבינו שליט"א

זכות הרבים תעמוד לו ולבני ביתו להתברך בסייעתא דשמיא לרוב ברכה והצלחה ברוחניות ובגשמיות

לעילוי נשמת הגאון

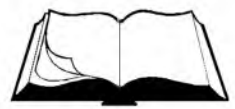
רבי **יצחק ברנשטיין** זצ"ל
בן הגר"ר חיים זצ"ל
נלב"ע כ"ט חשוון תשע"ה - תנצב"ה

לעילוי נשמת הגאון הצדיק

רבי **אליהו כהן רחמני** זצ"ל
ב"ר **יעקב** זצ"ל
נלב"ע ר"ח כסלו תשס"ה - תנצב"ה

מִי יֵדָע

"אין לו להקדוש ברוך הוא בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד" (ברכות ח').

9

חשון תשע"ח

שאלות המצוות

גליון 326

ההלכות נערכו ע"י הרב יהודה אריה הלוי דינר שליט"א – רב ביהכ"נ צא"ל "דברי שיר" ב"ב

עקירת רגליו ב"רצה", ואח"כ יאמר "אלוקי נצור", או ימשיך ויגמור שמו"ע בלי ברכת כהנים?
תשובה: יאמר יהיו לרצון... ויברך ברכת כהנים ויסיים אח"כ "אלוקי נצור" (הגר"ח קניבסקי שליט"א).

כהו איטר יד

◀ **שאלה:** לכהן יש בן שהוא איטר יד, האם יש ענין להרגילו להיות ימיני, היות שאיטר יד פסול לעבודה?
תשובה: מבואר בגמרא (סנהדרין צ"א:) שלעתיד לבוא עתידין כולם להתרפאות, וא"כ כשיבנה בית המקדש כל המומים יסתלקו (ספר "אילת השחר" פי אמור כ"א, כ"א, בשם בעל "קהילות יעקב" צ"ל).

עניית "שמע ישראל" של קדושה

◀ **שאלה:** בשבת בבוקר, נמצא באמצע "אלוקי נצור" של תפילת מוסף, האם אפשר לענות "שמע ישראל" של קדושה ביחד עם הציבור?
תשובה: מסתבר שמותר (הגר"ח קניבסקי שליט"א).

עשה סיום בשבת

◀ **שאלה:** מי שעושה סיום בשבת, האם יאמר הקדיש המיוחד לסיום, או שמא כיוון שאומרים אותו גם בשעת הלויית המת אין לאומרו בשבת?
תשובה: גם בשבת אומר אותו קדיש כיון שעושה סיום מסכת (הגר"ח קניבסקי שליט"א).

קורנפלקס עם חלב בשבת קודש

◀ **שאלה:** האם מותר לאכול פתיתי קורנפלקס עם חלב, או יש בו משום לישה?
תשובה: מותר לתת חלב ע"ג פתיתי קורנפלקס סמוך לאכילתם, לפי שאינם נדבקים זה לזה אלא כששוחים משך זמן (ספר "איל משולש" מלאכת לישה פרק א' אות פ"ג בשם הגר"נ קרליץ שליט"א).

טלטול במושב כשהשער הראשי פתוח

◀ **שאלה:** עשו שבת צוותא במושב המוקף גדר, אבל באמצע השבת השומר הגוי נכנס ויצא עם הרכב שלו, ופתח את השער החשמלי (שהוא יותר מעשר אמות, ובלי צורת הפתח), האם מותר לטלטל במושב כשהשער פתוח?

יסוד השאלה הוא, דלענין רשה"ר מצאנו פלוגתא, כשיש דלתות הראויות להינעל, האם זה מספיק לביטול דין רשה"ר, ויכול לעשות שם עירוב, או צריך בפועל שהדלתות יהיו נעולות בלילה. השו"ע (סי' שס"ד ב') סתם בדין ראשונה שצריך במועל שיהיו נעולות בלילה, אבל לענין עירוב צריכות כשיש פירצה יותר מעשר, ויש שם דלת הראויה להינעל עדיין יש לדון האם זה מספיק או לא.

תשובה: יש סוברים שאם השער פתוח יותר מעשר אמות, ואין שם צורת הפתח, הרי"ז כמו פירצה ואסור לטלטל שם ("חיי אדם" כלל נ"ג י"ד, וב"חזון איש" סי' ע"ח ס"ק א', ובחז"א יו"ד סימן קע"א, בבתורות הסימנים, כתב דיש לפרסם דבר זה שאין להתיר בלי צורת הפתח). ויש מתירין מכיון שיש דלת שראויה להינעל, נחשב לפתח אפילו שאין שם צורת הפתח (שו"ת "אבני נזר" וכ"כ בשו"ת "חתם סופר" או"ח סי' פ"ח שיש מקום להקל).

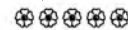
למעשה יש לחשוש לשיטות האוסרים, לכן המנהג בהרבה מושבים שיש להם פתח רחב על דלתות שנפתחות, לעשות צורת הפתח שאז אפשר לטלטל אפילו כשהשער פתוח.

שימוש בדרכי רפואה שונות

◀ **שאלה:** האם מותר להשתמש בכל סוגי הרפואה אע"פ שאינם מקובלים ומובנים ע"י רופאים, כגון תוליד חוט עם משקולת, ולפי הסיבוב יודעים מה טוב לחולה ומה לא טוב בשבילו?

תשובה: מצינו הרבה דברים כאלו, וכגון בשו"ת "בנין ציון" (לבעל "ערוך הנד"ר" סי' יז), דן ברפואה של 'היפנוזה' שהופך האדם לאדם אחר, האם זה כוח רפואה או כוח של טומאה (ואז עשו כן ע"י שנתנו מגנט על ראש האדם), ומסיק ששאל חכמי אומות העולם ובריר שאין זה כוחות הטומאה רק עפ"י חכמי הבריאה (הגם שלא הבינו ממש איך

לע"נ אחי, נפש נקיה וטהורה
 שמעון בן הגה"צ רבי יוסף צבי הלוי ז"ל
 נלב"ע א' בסיון תשע"ז

ציצית של כמה אחים

◀ **שאלה:** הרבה פעמים אחים מחליפים ולובשים את הציצית של אחד אחר, האם יכול לברך כשרואים שלובש משל אחיו או לא?
תשובה: מבואר בשו"ע (סי' י"ד סעיף ד') שמותר לטול טלית חברו ולברך עליה, ובלבד שיקפל אותה אם מצאה מקופלת, וע"י במשנ"ב (סי' י"ד) בשם ה"ד"ר חיים" שיותר טוב שיכוון לא לקנות ולא יברך, ע"י שם. ולפ"ז בנד"ד עדיף שכל אחד יסמן את הציצית שלו וילבש את שלו (הגר"ח קניבסקי שליט"א), או יש עצה שכל אחד יאמר בפירוש שמקנה את הציצית לאחיו כשהוא לובשו, או שמתחילה יקנו הציצית לכולם ביחד, ונעשה מעיקרא בגד של שותפים, שחייבים בציצית כמבואר בשו"ע (שם סעיף ה').

כל הציבור אומרים קדיש

◀ **שאלה:** מנין שכולם חיובים, האם יכולים כולם לומר קדיש ואח"כ חייבים כמה רק לשמוע?
תשובה: אפשר שאפילו כל הציבור יחד יגידו קדיש, אע"פ שאין מי שעונה אמן אחריהם, ונוסח "ואמרו אמן" קאי על המלאכים המלווים את האדם, ועכ"פ לכתחילה יחדר שלפחות אחד יהא שעונה אמן, ועדיף שיהיו שניים (שו"ת "רב פעלים" ח"ב סי' י"ד, שו"ת "מנחת יצחק" ח"ד סי' ל', וע"ע "מגן אברהם" סי' פ"ו ס"ק ז' ובשם "מטה משה" בשם ר"י החסיד, אפילו יחיד המתפלל מסיים באמירת "עושה שלום ... ואמרו אמן" שזה קאי על המלאכים, ע"י שם).

"טל ומטר" בברכה אחרת

◀ **שאלה:** שכח לומר "טל ומטר", וכשהגיע לברכת "על הצדיקים" נזכר ואמר שם "טל ומטר", וסיים שמו"ע, האם יצא יד"ח?
תשובה: חז"ל תקנו לומר "טל ומטר" בברכת "ברך עלינו" או בברכת "שמע קולנו", ואם אמרו שלא במקומו אפילו בדיעבד לא יצא וצריך לחזור ולהתפלל (הגר"נ קרליץ שליט"א).

חזר בטעות ל"ברך עלינו"

◀ **שאלה:** שכח "טל ומטר" ונזכר בברכת "ולירושלים עירך", וטעה וחזר ל"ברך עלינו", ולאחר כמה ברכות נזכר שיכול היה להמשיך ולאמר בברכת "שמע קולנו", מה עליו לעשות?
תשובה: יפסיק במקום שעומד וחזור לברכת "ולירושלים עירך" (הגר"ח קניבסקי שליט"א, מובא בספר "אשי ישראל" פרק כ"ג ס"ק קע"ז, וכעין זה משמע ב"שערי תשובה" סי' קי"ד ס"ק ט' בשם ספר "מכתם לדוד").

◀ **שאלה:** שכח "טל ומטר" ונזכר באמצע ברכת "ולמלשינים", וחזר ל"ברך עלינו", וגמר השמו"ע, האם יצא יד"ח?

תשובה: מסתבר שיצא בזה יד"ח ולא אמרינן כיון שלא היה צריך לחזור ממילא הוי ברכת "ברך עלינו" בפעם השניה מיותרת, וכאילו הזכיר "טל ומטר" שלא במקומו, רק אמרינן עכשיו שחזר ל"ברך עלינו" ותיקנו שפיר יצא בזה (הגר"נ קרליץ שליט"א).

ש"ץ ששכח לומר "טל ומטר" בתפילת לחש

◀ **שאלה:** שליח ציבור שנזכר לאחר שסיים תפילת חזרת הש"ץ כי שכח לומר "טל ומטר" בתפילת לחש. האם יצא יד"ח ע"י חזרת הש"ץ?

תשובה: ש"ץ ששכח בתפילת לחש בדבר שמחמתו צריך לחזור, אם היה כן במעריב יחזור ויתפלל בסיום כל התפילה, אבל בשאר תפילות אינו חוזר וסומך עצמו על חזרת הש"ץ (ע"י שו"ע סי' קכ"ו סעיף ד', ומשנ"ב סק"ז), ואפילו לא ידע קודם חזרת הש"ץ מהטעות (הגר"נ קרליץ שליט"א, ודלא כספר "אשי ישראל" פרק כ"ב ס"ק קע"ט).

ברכת כהנים או "אלוקי נצור"

◀ **שאלה:** כהן סיים ברכת "המברך את עמו ישראל בשלום", והגיע זמן ברכת כהנים בחזרת הש"ץ, האם יעלה לומר ברכת כהנים (עשה

זה פועל, וכ"כ בשו"ת "אגרות משה" (יו"ד ח"ב ס"י כ"ט) כתב שהפנוזה אינה שייכת לכישוף. וכן יש סוג של טיפול הנקרא 'מוח אחד' שע"י עושים רפואות לבני אדם, גם בזה אין משום חשש איסור, רק שצריך לעמוד על המשמר שהרופא המטפל לא אומר דברי הבל לפני האדם (הגר"נ קרליץ שליט"א).

כמו כן יש הרבה דברים בבריאה שאנו לא מבינים, והסתבות היו עושות, ויש בהם דברים שבתוך טבע הבריאה, והכל נברא ע"י "בראשית ברא אלוקים", במאמר הבורא יתברך, והגם שאין אנו מבינים מכל מקום יודעים שזה פועל כך וכך, וכמו החוט שתולים ורואים מזה, יש הסברים עפ"י דרך הבריאה ואין זה קשור לכישוף כלל ומותר, ואין זה דבר דמיוני, רק כוח מטבע הבריאה (וע"ע שו"ת "שבט הלוי" ח"ט תשי"ד).

מזוזה במושב זקנים של גוים

◀ **שאלה:** ליהודי בחו"ל יש מושב זקנים של גוים לשם פרנסה ומסחר, ויש לו פועלים יהודים שאינם שומרי מצוות העובדים עבורו, וגם הוא נכנס לשם מידי פעם, האם חייב לקבוע שם מזוזה?

תשובה: יהודי שיש לו בית חרושת שמייצר כל מיני דברים חייב במזוזה, היות שיש לו חפצים והוא כמו חנות שחייב במזוזה, וא"כ גם בזה כיון שהכל שייך לו חייב לקבוע שם מזוזה, אבל בלי ברכה, כיון שלא ישן שם, וכמו בכל חנות (ע"י שו"ע יו"ד סי' רפ"ו סעיף י"א, וט"ז שם סק"י). אולם אם יש חשש שהגויים שם יבזו או יפסידו המזוזה לא יתן שם מזוזה וכמבואר ברמ"א (יו"ד שם).

ציור קמח חיטה וקמח שיבולת שועל לחלה

◀ **שאלה:** אפה עוגה קמח חיטה וקמח שיבולת שועל, האם חייב להפריש חלה?

תשובה: אם עשו שני בצקים, אחד מחיטה ואחד משיבולת שועל, כיון שהוא מקפיד שלא יתערבו, לא מצטרפים לשיעור חיוב חלה, וצריך בכל בצק בעצמו שיהא בו שיעור חלה.

אולם אם עשה בצק אחד גדול של קמח חיטה וקמח שיבולת שועל מעורבבים ביחד, אע"פ שבכל אחד לבד אין שיעור חלה, אבל כיון שביחד הוא שיעור חלה והוא בצק אחד מצטרפים לשיעור חלה.

אבד ילד והתחייב לתת צדקה

◀ **שאלה:** היתה מהומה במקום (כגון פארק גדול) וילד הלך לאיבוד, הורי הילד חיפשו אותו, כל אחד בנפרד, האבא הבטיח 300 ₪ לקופת העיר עבור מציאת הילד במהרה, גם האמא התחייבה לתת 300 ₪ לקופת העיר, (ולא ידע האחד על התחייבות השני), האם מספיק שיתנו 300 ₪ כיון שאם היה יודע האחד על התחייבות השני לא היה מתחייב בעצמו?

תשובה: שניהם צריכים לתת, שכן בזכות הצדקה של שניהם נמצא הילד (הגר"ח קניבסקי שליט"א).

כתב את לשם ספר תורה

◀ **שאלה:** בשעת סיום כתיבת אותיות בספר תורה כיבדו אחד ואמר 'לשם ספר תורה', ולא אמר 'לשם קדושת ספר תורה' האם יצא יד"ח?

תשובה: לכתחילה בכל עניני ספר תורה, תפילין ומזוזות צריך לומר 'הריני כותב לשם קדושת ספר תורה', וכן לתפילין וכן למזוזה (ע"י שו"ע או"ח סי' ל"ב סעיף י"ט) ובדעבד אם אמר רק 'לשם ספר תורה' או לשם תפילין, או מזוזה – יצא (שו"ת "שבט הקהתי" סי' מ"ד בשם הגר"ש אלישיב זצ"ל).

'קוואטער' לחתן וכלה

◀ **שאלה:** האם אפשר לתת 'קוואטער' לחתן וכלה בין האירוסין לחתונה?

תשובה: אין זה אסור אבל אין ראוי לעשות כן (הגרא"ל שטיינמן שליט"א), אצלנו לא נהגו לכבד בזה חתן וכלה מאורסין (הגר"ח קניבסקי שליט"א).

נסיעה במנהרה עם מתים

◀ **שאלה:** האם מותר לכהן לנסוע בתוך מנהרה, או שצריך לחשוש שיש שם הלווית הנפטר?

תשובה: אם הכהן רואה שמעבירים שם נפטר, אסור לנסוע באותו זמן בתוך המנהרה, כיון שעצם הרכב לא נחשב לאוהל שחוצץ בפני טומאת מת. נמצא שיש טומאת מת בכל המנהרה, שכולה אוהל אחד (משום דאוהל זרק לאו שמיה אוהל, וע"י "חזון איש" יו"ד סי' רי"א ס"ק ח'), "הר צבי" יו"ד סי' ר"פ, "אגרות משה" יו"ד ח"ב סי' קס"ד, "מנחת שלמה" סו"ס ע"ב). אולם אם אינו רואה לא חייב לנסוע מסביב כיון שהוא מיעוט שאינו מצוי כלל, ובפרט שכל הנסיעה במנהרה אורכת דקות ספורות.

אולם החברה קדישא שמעבירים המת, לכתחילה לא יסעו דרך מנהרות, היות שיש שם הרבה רכבים, ויש צד גדול שיש שם כהנים (אנו רואים דבכל בית כנסת ומניין שיש שם עשר או עשרים אנשים, יש גם כהן), וא"כ אסור להם לטמא כהנים אלו, ואפילו כשמסתבר שהכהן חילוני, מכל מקום דין כהן יש לו, ואסור לו מן התורה להיטמא

(הגר"ש אלישיב זצ"ל).

ועוד, דאם נוסעים דרך מנהרות אזי כל הכהנים שנסעו שם לפני המת הם טמאים לשיטת ה"תרומת הדשן" דשער העיר מטמא את הכהנים משעת הפטירה, הואיל וסופו לעבור שם.

להשתמש ב"כרטיס מועדון" של חבר

◀ **שאלה:** נכנס לחנות ואמר למוכר שיש לו כרטיס מועדון של חברו, המוכר אמר שאין לו רשות לעשות לו הנחה בזה, ובכל זאת נתן לו הנחה והוזיל את המוצר, האם מותר לקבל הנחה זו או לא?

תשובה: היות שהפקיד בחנות לא היה הבעלים רק אדם זר, אין לו רשות להוזיל (וכמו שהוא בעצמו הודה בזה), ולכן חייב הקונה להחזיר את סכום ההנחה, וגם אם נמצא בעיר אחרת חייב לדאוג לכך שהכסף יגיע בחזרה לבעלים.

לספר לשון הרע כדי להרוויח את סכום ההנחה

◀ **שאלה:** האם מותר ללצלל לבעל החנות כדי לבקש ממנו שימחל לו על ההנחה שנתן לו המוכר ללא רשות, וע"י? יתגלה שהמוכר בחנות עשה דבר שאסור לו לעשות, והרי זה לשון הרע?

תשובה: אסור לו לעבור על לשון הרע כדי להרוויח כסף, אם ע"י הבעלים ידעו על מעשי המוכר (וע"י ספר "חפץ חיים" הל' לשון הרע, כלל א' סעיף ו') שמשום לשון הרע חייב אפילו להפסיד כל פרנסתו). אבל יש עצה לכך, שיוספר לבעלים שבא עם כרטיס מועדון של חברו (וכאילו המוכר בחנות לא ידע שזה של חברו ולא שלו), וקנה בזה ומבקש ממנו שימחל לו על סכום ההנחה, נמצא שמבקש מהבעלים מבלי לעבור על לשון הרע.

אם יש חשש שהמוכר עושה כן הרבה פעמים, הרי יש בזה תועלת לבעל החנות, שע"י יפסיק המוכר להפסיד לו כסף, והרי בתועלת מותר לספר לשון הרע.

ולכן יעשה כפי שמבואר ב"חפץ חיים" (כלל י' סעיף ב') שקודם צריך לנסות לומר לבעל הדבר עצמו ולא לספר לאחרים, ע"י שם, וא"כ בזה צריך קודם לומר למוכר עצמו, בינו לבין עצמו שאסור לו לעשות כן משום גניבה, ורק אם רואה שלא מועיל, אולי מותר לומר לבעל החנות, ובתנאי שיש עוד את שבעת התנאים המתירים לכך, וכמבואר ב"חפץ חיים" (שם).

תשלום דמי שדכנות בטעות

◀ **שאלה:** זוג שהתחתן, ומיד לאחר החתונה התגלה שהחתן בעבר היה חילוני וחסר מידות, ועוד דברים רבים שלא התגלו קודם, והיו מוכרחים להתגרש ר"ל, האם יכולים לתבוע מהשדכן שיחזיר להם את דמי השדכנות?

תשובה: אם הם דברים שהשדכן ידע וניסה לכסותם מהמשפחה, יש טענת מקח טעות וחייב להחזיר את הכסף, אולם אם השדכן אומר שלא ידע, אזי אי אפשר לחייבו, שהוא רק בגדר מראה מקום, והמשפחה היתה צריכה לעשות את הבירורים בעצמם.

אוכל שהגיע לאחר השמחה

◀ **שאלה:** עשה שמחה בירושלים והזמין ממומחה בבני ברק צלחות של פירות יקרות, מוכנות וחתוכות בכל מיני צורות (עלות של 1000 ₪), המשלוח יצא מבני ברק ע"י שליח, אך מאחר והיתה תאונת דרכים השליח הגיע לאירוע מאוחר לאחר שכבר נגמרה השמחה. מי צריך לשלם, בעל הפירות טוען שהוא עשה את שלו ולא פשע ולכן חייב לקבל את הכסף, ובעל השמחה טוען שלא קיבל את הסחורה, ולכן אינו צריך לשלם, ומי צריך לשלם לשליח?

תשובה:

א. תלוי מי אחראי על השליחות בנד"ד, אם על בעל השמחה מוטל לקחת את הפירות מבית בעל הפירות, ורק מפני שבעל השמחה היה בירושלים ביקש מבעל הפירות לארגן את שליחתם, בכה"ג השליח הוא של בעל השמחה, ולכן מיד כשהשליח לקח את הפירות, בעל הפירות כבר סיים תפקידו, ובעל השמחה חייב לשלם גם לקייטרינג וגם לשליח.

ב. ואם היה מדובר כמו בקייטרינג, שהם צריכים להביא את האוכל למקום השמחה, אפילו היה אונס בדרך, מ"מ בפועל לא קיבל את הסחורה, ועל הקייטרינג לקבל את ההפסד (ע"י שו"ע חו"מ סי' קכ"ה סעיף א', ו"פתחי חושן" דיני הלואה פרק ה' סעיף י' וס"ק ל"א). וכן מוטל עליהם לשלם לשליח כיון שהוא עשה מה שביקשו ממנו וטרח עבורם.

גזל ערבות לפני כשלושים שנה

◀ **שאלה:** לפי כשלושים שנה בהיותו ילד גנב ערבות מעץ ערבות הגלגל בחצר אחת, ומכר אותם לפני סוכות, עכשיו חזר לאותה החצר אך לא מצא שם לא את העץ, וגם השכנים כבר התחלפו, מה עליו לעשות?

תשובה: בדרך כלל כשיש ערבות הגדלות בחצר, לאחר סוכות נשארים הרבה ערבות על האילן, וא"כ לא גרם שום הפסד לבעלים כלל, שבין כך היה מפקרים לאחר סוכות, ובכל זאת ליתר בטחון יכול לקחת את דמי הערבות ולזכות (ע"י אחר) למי שהוא חייב להם כסף, ולתת הכסף לצדקה על חשבונם (ולא דמי לאתרונים שקוטפים ומנקים כל אתרוג, ולכן חייב לשלם אפילו אם בסוף נשארו לו הרבה אתרונים).

דברי אמת

מאמרי חיוזק השקפה והדרכה
מזקן המשגיחים
מרן הגר"ד יפה

גיליון מס' 67 ■ ויצא

כתבי האספה לצוק"ל אימי בחרותו

מה נועלו האנשים אם אף דבר כה פשוט לא יבינו, כי אין כדאי לטרוח הרבה למען הנאות בנות רגע? ההנאות הגשמיים הם הבל הבלים, ומאוס ובוזי בעיני כל בעל שכל, או ואבוי למי ששוגה בו! עולם הזה אינו כדאי שיאנחו עליו אפילו אנהא אחת!

אם הולכים לישון עם מחשבות טובות קמים עמוהן. ראוי לחשוב על חובת האדם ותכליתו, כי אם קמים עם מחשבה זו, כל היום הוא שונה! ראוי לחשוב לקום מיד כי עצלות בתחילת היום קובעת את נפש כל היום, וכן להיפך, ואדרבה מידה טובה מרובה.

כאשר קראתי על ילדים שבכו בכי מר על שלא הניחו להם לקיים מצוות – בכיתי. דומה שלא על כל צרה של אדם – ואפילו היא כבדה, עיני יורדות דמעות, מה היא הסיבה שכאן בכיתי?

דומני שהסיבה היא, מפני שנשמתי הרגשה בבירור, שזהו הצער היותר נמרץ, היגון היותר מכאיב – כאשר אין מומלאים את געגועיה הלוהטים של הנשמה לקיום המצוות! ונראה שהצער הזה מרגישים אנו בחזק, דווקא כאשר יסופר לנו שאדם יצטער על שלא יכל לקיים את המצוות.

מתיקנות החזרה – אורה ותועלתה: בערב שבת חזרתי על פרק במסכת חלה, והרגיש אור גדול ומתוק בלתי שכיח ממשניות חדשות. וכן היום חזרתי יותר מכפי הרגיל על התוספות (מדוע אין מעמידים מאפסטרופוס לתם לגבות מגופו) ושוב זרה אור מתוק ונעלה. אפשר שכאן ישנה סיבה נוספת, כי למדתי בשיטה ואח"כ השוותי בתוס' (כלומר: מה אפשר לענות על קושיה זו), וההשוואה נעימה מאוד.

ראה להישמר ממדומת היצר האומר: למד עלה כי נעימה גמרא חדשה – שקר הדבר! גמרא ישנה מתוקה יותר – כי היא מובנת יותר, ובגדול ההבנה – גדול האור! ובגדול הוא מתגדלת הקדושה. וככל שהנפש מרבה לראות אור בתורה, גדולה התקשרותה אליה, וקישור לתורה הוא דביקות בה! וכשרואה אור מכירה מה חשכים ההבלים – ומואסת בס!

מלבד שבלעדי החזרה הגמרא נשכחת ודומה לאישה שיוולדת וקוברת, ואוי למי שבא לכאן ואין תלמודו בידו!

שוב חפצתי ללכת הלאה ולא לחזור, אך בעזרת ד' החונן לחייבים חסד חננים, התגברתי וחזרתי, והיה נעים, ומתוק מאוד.

היום חזרתי על הסוגיא "וכי מאחר דתם קטלינן ליה, מועד היכי משכחת לה" יותר פעמים מכפי רגילותי, ובאמות נוספו לי בעז"ה דברים יקרים.

ראיתי אתמול כי הגאון זיע"א מסר נפשו על כל דבר, ועל כל קוץ מן התורה, וחזר כמה פעמים מאה ואחת, וזה עוררני לחזור הרבה על המקום עד שיובן, וגם ייזכר. כי מדוע אין רוצים לחזור? מפני שאין רוצים ביגיע, אך כאשר הנפש מתעוררת לאהבה את היגיע, היא כבר תחזור.

אל יאוש! גם הגאון זיע"א לא הבין מיד, אלא יגע לפעמים מאות פעמים ביגיע נוראה עד שנפקחו עיניו וירא אור! – ואתה תחפץ להבין מיד? צריך תמיד התעוררות מחודשת על נחיצות החזרה והיגיע, כי הטבע לע"ע נגדן.

התעקשות – יסוד להצלחה ברוחניות

ותאמר רחל נפתולי אלקים נפתלתי עם אחתי גם יכלתי ותקרא שמו נפתלי (ל, ח). "נפתולי אלקים" – אני מפרשו לשון עקש ופתלתול, נתעקשתי והפצרתי פצירות ונפתולים הרבה למקום, להיות שוה לאחותי, והסכים על ידי" (רש"י).

אם רחל אמנו הוצרכה להתעקש ולהפציר הרבה, אין זאת אלא משום שעל ידי התעקשות וריבוי הפצרות היא השיגה דברים שלא היה באפשרותה להשיג ללא התעקשות וריבוי הפצרה. ר' ירוחם זצ"ל אומר שלומדים מכאן שני דברים: א', שמותר להתעקש לצורך השגת מטרה רוחנית. ב', שעקשנות אמנם מועילה!

להתעקש פירושו, לא להירתע מהפרעות וקשיים העומדים בדרך. ר' ירוחם היה אומר, ששום גדול לא נתגדל בלי היסוד של להתעקש!

אנו מוצאים בחז"ל, שבעת שהלך אברהם אבינו לעקוד את יצחק, עשה השטן עצמו נהר וניסה למנוע מאברהם להמשיך בדרכו, אלא שאברהם אבינו לא נרתע ונכנס לתוך הנהר עד אשר הגיעו המים לצוארו, ורק אז ציוה הקב"ה לשטן שיסתלק מדרכו של אברהם. ואמנם לא את כל אחד מנסה השטן בנסיון כה קשה, אך הצד השווה הוא שאת כל אחד מעמידים בסוג נסיון המתאים לדרגתו, ועל ידי עקשנות אפשר להצליח לעמוד בנסיון.

מכתבו של הרב הוטנר לתלמיד שהתיאש

תלמיד של הגאון ר' יצחק הוטנר זצ"ל, שיגר אליו מכתב ובו תינה את מר ליבו ואת הסבל שעובר עליו, בגלל הכשלונות הצורבים שנחל במלחמה עם יצרו. את מכתבו הוא מסיים בכך, שלעולם הוא לא ישכח את הרצון שהיה בו להצליח ולעלות מחיל אל חיל, אך בגלל כשלונותיו אבדה תקוותו.

הרב הוטנר זצ"ל שיגר לו מכתב תשובה, ובמכתבו הוא מבאר במתק לשונו, את שורש הטעות שהביאה את התלמיד ליאוש. כי הנה כשנער בעל רוח, בעל תסיסה, מוצא את עצמו נכשל, או מורגז מסערת היצר, הרי הוא דומה בעיני עצמו כמי שאינו שתול בבית ה' וכמי שחסר סיכוי כל-שהו להגיע לגדלות. הסיבה לתחושה זו נובעת מהרושם שנוצר אצל רבים, כאילו גדולי התורה נולדו מושלמים, והגיעו לגדלותם בלי שהיה להם צורך להלחם מלחמה עזה ביצרם.

אך האמת אינה כן. "הכל מתפעלים ומרימים על נס את טהרת הלשון של בעל החפץ חיים זצ"ל, אבל מי יודע מן כל המלחמות, המאבקים, המכשולים, הנפילות, והנסיגות לאחר שמצא החפץ חיים בדרך המלחמה שלו עם יצורו הרע".

החכם מכל אדם אמר "שבע יפול צדיק וקם". בפשטות מבינים את כוונתו, שאעפ"י שהצדיק נופל שבע פעמים, הוא מצליח להתרומם ולקום. אך ודאי שיש כאן כונה נוספת, שהקימה של הצדיק היא דרך שבע הנפילות שלו.

הרב הוטנר פונה לתלמידו: "אל תצייר לעצמך גדולים שהם ויצרם הטוב בבחינת חד הוא. לעומת זאת צייר בנפשך גדולתם של גדולי עולם, באומיות של מלחמה נוראה עם כל הנסיות השפלות והנמוכות. ובזמן שהנך מרגיש את סערת היצר, דע לך שבזה הנך מתדמה אל הגדולים הרבה יותר מאשר בשעה שאתה נמצא במנוחה שלמה שאתה רוצה בה. דוקא באותם מקומות שהנך מוצא בעצמך הירידות הכי מרובות, דוקא באותם המקומות עומד הנך להיות כלי להצטיינות של כבוד שמים".

עובדות מהחפץ חיים

כאשר החפץ חיים עמד להוציא את המשנה ברורה, ארע לו אסון גדול. החפץ חיים ראה בזה נסיון מצד הבעל-דבר לעכב אותו מלהוציא את הספר, והוא מסר מודעה שאפשר שיהיה גרוע אף יותר, אך הוא אינו נרתע מאבני הנגף שמניח הבעל דבר בדרכו, והוא ממשיך ביתר שאת לעסוק בהוצאת המ"ב. וכן כאשר עמד החפץ חיים לעלות לארץ ישראל וכבר נשלמו כל הסידורים הנדרשים, חלתה אשתו ברגע האחרון והנסיעה התעכבה. ר' ירוחם מספר שהחפץ חיים אומר לחתנו, שהוא ממשיך לדבוק בתוכניתו לעלות לארץ הקודש, ללא התחשבות בעיכובים שמניח השטן בדרכו.

כך גם מוצאים אנו אצל יעקב אבינו (עיין רש"י תחילת פרשת ויצא פסוק טז), שמתחילה כשהלך בדרכו מבאר שבע לחרן, לא נתן דעתו להתפלל בהר המוריה, ומכיון שכך, לא עכבו הקב"ה בהר המוריה. לאחר שהגיע לחרן, אמר: "אפשר שעברתי על מקום שהתפללו בו אבותי, ולא התפללתי בו?" – נתן דעתו לחזור וחזר עד בית אל, ואז קפצה לו הארץ.

אדם מוכרח לעבוד כדי להשיג רוחניות! אם הוא מחכה שיעשו עבורו את העבודה, את זה אפילו ליעקב אבינו לא עשו. אך כשמתחילים – קופצת הארץ! בסידור הגר"א מובא ב'כתר ראש', ששאלו את הגר"א על אודות פרישות, ואמר שהעקשן יצליח.

התרחקות מנוחיות והבלי עוה"ז

כל ימינו גידל וטיפח את הנשמה והבל ובו לגוף והבלי העולם הזה, והיה חוזר בשיחות שלאדם יש אפשרות להיות איש האדמה או איש הנשמה. היה נראה שמנותק לגמרי מהגוף. כשהיה לומד שעות רבות בחום של רכסים וכולו הזיע, לא טרח לפתוח חלון או להדליק מיזוג, וכששאלתי אותו אם לפתוח את החלון וכד' היה עונה באדישות אפשר... וכן כשסבל כאבים ומיחושים שונים ובמצבים קשים כמו שלקה בלבו התייחס לגוף בביטול, ותמיד כשהתאשפז והרופא היה שואל איך הרב מרגיש, היה עונה טוב, והרופא היה מתפלל ושואל למה הרב בא לביתה"ח? היה עונה: יכול להיות יותר טוב... כשהיו לוקחים ממנו בדיקות דם היה תמיד שקוע והיה נראה כאילו פוצעים אדם אחר. כשיצא מהצינטור (שהיה ארוך במיוחד והיה ערני) שאלתי אם היה כואב, אמר לי שהיה שקוע ב"לישועתך קויתי ה'" ולא שם לב למה שנעשה עמו. בימים האחרונים סבל מאוד וכמה פעמים שאלתי אותו מה כואב? וענה בתקיפות לא שואלים שאלות כאלו. וכשפעם נפל שאלתי מה כואב למשגיח? הגיב זה לא דבר שצריך להתעסק בו. וכבר בבחרותו כתב לעצמו "עולם הזה אינו כדאי שיאנחו עליו אפילו אנהא אחת!"

כך היה ביחס לאוכל היה נראה כאילו שמואכיל אדם זה, פעם אחרי שאכל והיה שקוע במחשבות ולא שם לב כמה אכל, שאל אותי נראה לך שכבר אכלתי בשיעור שאני אהיה שבע. אחד אמר למשגיח שאין לו טעם באוכל, המשגיח הגיב - מה פתאום אני אוהב את האוכל, שאלתי הרי כל מה ששמים לסבא, סבא אוכל, אמר המשגיח - אני אוהב את האוכל, אבל כל האוכל טעים לי אותו דבר... לא היה נח למשגיח שהיו שואלים אם המשגיח רוצה לאכול, והיה אומר אני רוצה? צריך לאכול אז אוכלים. כידוע שלא היה מבחין ומזהה האוכל וגם דברים פשוטים, ותמיד היה שואל קודם שמכניס לפה מה הברכה? והרבה פעמים היה לומד בבוקר ולא הרגיש צורך לאכול עד הצהריים. ומעולם אינני זוכר שניגש לאוכל כמי שרעב, תמיד היה מתיישב בסבלנות, שואל את הברכות ואחר כך אוכל בנחת, ומעולם לא התקרב לאוכל, רק היה מביא את האוכל לפיו.

אחר יום כיפור היה אומר שמרגיש מצוין, ולא הרגיש כמעט את הצום. ולא הזדרז כלל להבדיל, ואדרבה היה לו סבלנות לברך את כולם ולענות לשאלות וכד', והגיע לביתו לאחר עשרות דקות, והיה בשמחה גדולה ועצומה על מחילת העוונות, וניגש להבדיל ולטעום דבר מה כמי שמיותר לו לאכול...

מאוד התרחק מנוחיות, והשתדל כמה שיותר שלא להשתמש ולהיתקן בעזרת השני, וכאשר הייתי מוגזם (עכ"פ לדעתו) בלסייע לו היה גוער בי. שנים שהוא לא נתן לי להחזיק לו את התיק למרות שהיה כבד מאוד, דרכו הייתה לקחת עמו הרבה ספרים כל ספר שאולי תהיה לו בו תועלת, (לא הסכים לותר מלקחתם והיה אומר לרבנית שטענה שזה יותר מדי 'הם החברים שלי'), והקפיד שלא להניח את התיק על הרצפה מפני כבוד הספרים, והיה יכול לעמוד ולדבר עם תיק מלא ספרים עשרות דקות, וגם אחרי הפצרות גדולות הסכים שנחזיק ביחד, ידיה אחת אני החזקתי וידיה אחת המשגיח החזיק, עד שפעם הלכנו ברחוב בתפרח ועבר הגר"א פילץ ויצא מהרכב וגער בי כיצד אני לא מחזיק את התיק של הסבא? ומאז טענתי למשגיח שהוא מבזה אותי במה שהוא לא נותן לי להחזיק את התיק, והמשגיח קיבל את טענתי.

כשנסענו עם קופת העיר ללילנא, המסע היה קשה ומפרך, 32 שעות של נסיעות וכו', המשגיח לא הרגיש את הטרחה בזה למרות שכולם חזרו מותשים ועייפים, שאל אותי כל הזמן אתה רואה מה הקושי במטוס? בכלל לא מרגישם שאנחנו נוסעים! באגב בכל הפעמים שנסעתי עמו לא ראיתי אותו מסתכל בחלון אפילו פעם אחת! וניסנו להפציר בו ללכת במדרגות נעות וכן ברכב חשמלי, בתחילה הוא לא הסכים, ורק לאחר הרבה הפצרות הוא הסכים, וכשהלך אמר בבזז "אנשים מחפשים כל הזמן נוחות, העיקר שיהיה נח, אי אפשר קצת ללכת?" והוסיף "יש מרמזים ונח מאויביהם - הנוחות זה האויב של הבן אדם" ודעתו מאוד לא הייתה נוחה מזה. הרבה פעמים לא הסכים לעלות במעלית בשביל 2 קומות (אפילו בגיל 88).

לעומת זאת כשהלך פעם עם אחד מילדיו נתן לו את התיק, ואמר שלא יהיה תימה בעיני אנשים איך זה שכן הולך עם אביו ואינו מחזיק לו את התיק! כמז"כ נער צעיר עשה עמו טובה וליווה אותו למקום שהיה צריך להגיע להראות לו את הדרך, כשהגיעו למקום אמר לו המשגיח אני יכיר לך טובה על מה שהטבת עמי, זה לא דרך ארץ לא לקחת התיק מאדם זקן.

נשגר את ברכותינו מעומקא דליבא לאיש אשר רוח בו, אוהבם ונאמנם של גדולי ישראל **הגאון רבי אברהם ישעיהו קרליץ שליט"א - נשיא 'אחד בני הישיבות'** אשר מוסר נפשו ומאודו להרבות כבוד שמים. ולבקשת רבנו זצוק"ל נטל על עצמו את נשיאות ה'אחד', ורבנו בחיי הכיר לו ע"ז טובה מרובה. לרגל השמחה השרויה במעונו בשמחת נשואי בנו המופלג שליט"א בשעתו מ"י היה רעוה מן שמיא שיזכה לרוות נחת דקדושה מכל יוצ"ח ויראה הצלחה וברכה בכל מעשה ידיו

מעשה רב - הנהגות ואמרות מרבנו הגדול זצוק"ל

נערך ע"י נכדו הרב י"מ ארנפרוינד שליט"א

רצון ה'

בעידן דחדותא אמרתי למשגיח זצוק"ל שהוא נראה כמו מלאך, צחק ואמר איך נראה מלאך? אחר כך הוסיף אני באמת רוצה להיות מלאך, הרי כל המציאות של מלאך - שממלא שליחות, אני גם כן רוצה כל הזמן למלא שליחותי ולעשות רצון ד'.

לפני שנים רבות התבטא מרן הגר"נ קרליץ שליט"א (הידוע בדקדוק לשונו) אודותיו 'יהודי שלא מסיח דעת מחובתו בעולמו'. פעם אמר לי שיש שחששו לומר 'בברוך שמי' אנא עבדא דקודשא בריך הוא, מפני שזהו שקר (נדמה לי הח"ח), אני אומר אנא משתדל להיות עבדא דקודשא בריך הוא. בנו הגר"מ יפה שליט"א סיפר שבאחת השמחות אחד הנכדים התבטא בדרשתו שסבא עושה מה שה' רוצה, והגיב המשגיח את זה לא אוכל לומר, אך אוכל לומר שמה שידעתי שה' לא רוצה את זה לא עשיתי מעולם...

רגיל על לשונו של המשגיח זצוק"ל 'ועתה ישראל מה ה' אלוך' שואל מעמך' בכל שאלה וענין, היה אומר 'ועתה - עכשיו' מה רצון ה'? וזכינו לשמוע בתקופה האחרונה איך היה חוזר לעצמו ואפילו מתוך שינה 'ועתה ישראל מה ה' אלוך' שואל מעמך'. והיה אומר שאנחנו לא קבלני הצלחות, תפקדנו לעשות את רצון ה', וכאשר רוצים באמת לעשות את רצון ה' ומתפללים על כך יש יס"ד לעשות את רצונו. וכידוע שתמיד היה רגוע שמה ושל, ומעולם מעולם לא ראו את המשגיח בלחץ או באיזה חסרון בשמחה, מכיון שתמיד עשה את המוטל עליו. ומה שאי"ז תלוי בו אינו מרצון ה'.

נוכחתי פעם כשהרבנית עדכנה את המשגיח שבני המשפחה מעוניינים לבוא לשבת לרגל מלאות לו שמונים שנה, ברגע הראשון המשגיח סירב, והרבנית לא הבינה מדוע מסרב? המשגיח טען: יש בזה רצון ה'? יהיה מכך תועלת? אין סתם לבוא. ורק אחרי שהסבירה הרבנית שיהיה מזה חיזוק וכו' הסכים בשמחה.

לרומם כל מעשה

תמיד חניך ודיבר בשיחותיו שהמצוות הם מתנות (דורון) מאת ה', שע"י שאנו מאושרים בעולם הזה ובעולם הבא, וכל פעולה אם נעשת לכבוד ה' הרי היא מצווה, וכגון אכילה שתיה וכו' כשנעשה לש"ש (אפילו חלקית) הרי זה מצווה, המשגיח זצוק"ל רומם כל פעולה לעבודת הבורא. נביא בס"ד כמה דוגמאות: בעת ריקוד עם החתן היה נוהג המשגיח לומר בהתרגשות גדולה לחתן: בא נרוץ אל ה'... בעת שריפת החמץ שאל את הילדים מהי המצווה הכי גדולה עכשיו? וענה: להיזהר מהסכנה של האש. באותה העת הדגיש המשגיח שהעיקר להבעיר את יצר הרע שמתוכנו וחזר על התפילה של היצר הרע כמה וכמה פעמים.

ילד שבא לקבל הלואה בשליחות אביו, שאלו המשגיח למה באת? השיב הילד: אבא שלח אותי להחזיר את ההלוואה. השיב לו המשגיח בחיוך: באתה לקיים מצוות כיבוד הורים... כשראה ביום שישי בחורים מהי"ש קנסת חזקיהו נוסעים הביתה להתארגן לשבת, שאלם המשגיח למה אתם נוסעים? והם כמוזן ענו - הביתה, להתארגן לשבת. אמר המשגיח: אתם נוסעים לכבוד את ההורים... מאוד נהנה והמליץ גם לאחרים הנהגה ששמע בישיבה פלונית שקוראים לשבת חופשית - שבת כיבוד הורים! כשאושפז במעיני הישועה אמר לי שמכוון כל הזמן לקיים מצוות ו'נשמרתם' ע"ד ר' דוד בהר"ן זצ"ל, שקודם שהיה עובר את הכביש כיון ו'לנשמרתם'.

חניך את תלמידיו תמיד שכשנמצאים בבית כל הזמן זוכים לקיים מצוות, הטיפול בילדים, העזרה לאישה, לשטוף כלים, להוריד את הפח, כל פרט היא מצווה! כשהיה מביא המכתבים מהדואר היה אומר עכשיו יש לי מצווה לשמח את סבתא. כשראה את נכדו משהחלם אמר עכשיו יש לכם אפשרות לזכות במצווה לשחק באהבה ולא לצער אחד את השני.

זכורני שביום שהתרחש הפיגוע הנורא בקו 2, וכל עם ישראל חש "עת צרה ליעקב", ניגש מרבין תורה חשוב למשגיח זצוק"ל, ושאלו אם ראוי לבטל הנסיעה המתוכננת עם בני המשפחה לים, משום שלא ראו לי הנהגות בזמן שהידיים שרויים בצער כה גדול. המשגיח השיב: היות והשהות בים נצרכת לבריאותך, נמצא שהנסיעה לים היא מצווה ואל תבטל זאת. והוסיף המשגיח ויעץ לו, שיספר לילדיו על התלבטותו אם לנסוע לים ואת התשובה שקיבל, ויהיה בכך גם הזדמנות לחינוך הילדים, שמטרת הנסיעה לים היא בכדי לקבל כוחות חדשים לעבודת ה', ולא בילוי גרידא!

וכן ביחס לשבת היה אומר שיש דרגה שאדם משתדל לא לחלל שבת, ויש דרגה שאדם כל הזמן נהנה להיזהר מלחלל שבת. וכשעברנו ע"י המעלית התבטא: אם היה יום חול הינו עולים במעלית, זכינו שהיום שבת ולכבוד ה' אנחנו לא עולים במעלית... היה פעם שהיה רוחות חזקות וגשום מאוד והיה צריך למסור שיחה, והרבנית הליבישה אותו בהרבה מלבושים, ואז פנה אלינו הנכדים ושאל: איזה מצווה יש לכם עכשיו? ואמר: אם זה היה יום חול בודאי הייתם מצלמים אותי, ובגלל שבת אתם לא מצלמים...

נשמח לקבל הנהגות ומעשים מרבנו זצוק"ל בכדי לפרסמם
לתועלת הרבים במיל 115 88531@gmail.com ובפ' 05271-66490

הגליון מוקדש לרפואת: תמר
בן אסתר, אברהם בן אסתר
ובנימין בן בדריה, בתושחי

גליון קנ"ב, פ' ויצא
ז' כסלו ה'תשע"ה
רמת - השרון

מסיחותיו של מו"ר הגאון הגדול רבי יעקב אדלשטיין זוקללה"ה

קוויטל שכתב בשנתו האחרונה מו"ר זצלה"ה
לבנו הגרצ"י אדלשטיין שליט"א

פ'תש סת"ב דצ"ב זכ"ל
לא שק לאפס
ז"ל זכ"ל ז"ל זכ"ל
ז"ל זכ"ל ז"ל זכ"ל
ז"ל זכ"ל ז"ל זכ"ל
ז"ל זכ"ל ז"ל זכ"ל
ז"ל זכ"ל ז"ל זכ"ל
ז"ל זכ"ל ז"ל זכ"ל
ז"ל זכ"ל ז"ל זכ"ל
ז"ל זכ"ל ז"ל זכ"ל

[פירוש שעלה בדעתי עכשיו, לא שייך לאברהם]
דמות דיוקנו של יעקב הוא על כסא הכבוד.
אהובי, הקב"ה. ו' זה יעקב.

וכך כתוב במדרש ששמעתי מר' אבא
[גרסברד זצ"ל משיגה דלומדה] על הפסוק
ביחזקאל "ועל הכסא כמראה דמות אדם", ר'
אבא אמר **שאנחנו צריכים לעמוד**
בתורה כדי שתהי' לנו מעין דמותו
של יעקב אבינו.

הקב"ה מאריך אף והחטא לא מקטרג. זה
הפשט ב'כיסית'. ואפילו אם יש חטא לפעמים,
הוא מכוסה.

"אמר ר' תנחום בריה דרבי חייא איש כפר עכו:
אין הגשמים נעצרים אא"כ נתחייבו שונאיהן
של ישראל כליה שנאמר: "ציה גם חם יגזלו
מימי שלג שאלו חטאו", ונעצר את השמים
ולא יקרה מטר וקאדמה לא תתן את יבולה
ואבדקתם מהרה מעל הארץ הטבה אשר ה' נתן
לכם" אז אם נתחייבו כליה, זה כבר כולל
הכל. אם כן יוצא מזה, שמה שגשמים נעצרים,
זה להציל מכליה. הקב"ה מחליף ובמקום
כליה, מביא עצירת גשמים. "אמר רב חסדא
אין הגשמים נעצרים אלא בשביל ביטול
תרומות ומעשרות שנאמר "ציה גם חם יגזלו
מימי שלג" מאי משמע? תנא דבי רבי ישמעאל
בשביל דברים שצויתי אתכם בימות החמה ולא
עשיתם, יגזלו מכם מימי שלג בימות הגשמים."

הקב"ה ממשיך לקיים שיש וקשר איתנו - לא
בצורה של נביא שאומר 'רוח השם דיבר בי'
וכה אמר השם. אלא, לפי פעולותיו כך הוא
ממשיך להודיע הודעות לקיים את הקשר,
וצריך לחפש בתורה את התרגום של המעשים
והמאורעות שהקב"ה מתכוון אליהם, וצריך
לתרגם את זה למילים. כתוב בתשובות
הגאונים, שאחרי התורה שבכתב, יש לנו את
התלמוד בבלי, שהוא המקור לכל מה שרוצים
לדעת - הן בהלכה והן בענייני אמונה
והשקפה. אין שום שאלה שלא נמצא אותה
בגמרא.

אם הקב"ה מקיים איתנו את השיחות
האחרונות של החודשים האחרונים¹, ז"א
שאנחנו מוחזקים כמאוד קרובים אליו. הוא לא
משאיר אותנו ביד גלגולי טבע, אלא שהוא
מביא לנו מאורעות שלא כדרך הטבע - לא
נורמאליים. הגמרא בתענית מתייחסת
באריכות לנושא של עצירת גשמים. יש על זה
פסוקים מפורשים, אבל הפסוקים הם כדרך
תורה שבכתב; אם זה בחמישה חומשי תורה
ואם זה בספרי הנביאים או הכתובים. הביאור
לגבינו, נמסר ע"י חז"ל ברוח הקודש שהם
פירשו לפי הפשט והדרש. וכל דרש - הם הם
גופי תורה והם הם הדברים שהם בבחינת
במקום נבואה. "זכרו תורת משה עבדיך" -
בכתב ובעל פה, כך צריך להתייחס לדברי
הגמרא.

הגמרא בתענית ז' ע"ב אומרת: "אמר רבי
תנחום בר חנילאי אין הגשמים יורדים אלא
א"כ נמחלו עונותיהן של ישראל, שנאמר
"רצית' ה' ארצך שבת שבת יעקב", "נשאת עון
עמך פסית כל חטאתם סלה" ... א"ל זעיר ...
אנן מהכא מתנינן לה "ואתה תשמע השמים
וסלחת לחטאת עבדיך ועמך ישראל... ונתתה
מטר על ארצך וכו'".

אם כל שנה יש גשם, סימן שיש עת רצון
בשמים. הרי כך כתוב, שאין הגשמים יורדים
אא"כ נמחלו עונותיהם של ישראל. יש
מחילה בשתי בחינות, יש בבחינת "נשאת עון
עמך" ויש בבחינת "פסית כל חטאתם",
שבחינת יש כיסוי ואז החטא לא פעיל,

שבת שבית יעקב

'הקב"ה מדבר אלינו'
[עצרת בעקבות עצירת גשמים, נאות
יוסף תנש"א]

בימי אנשי כנסה"ג בטלה הנבואה. הנביאים
האחרונים היו חגי זכריה ומלאכי, ומאז נסתם
כל חזון ואין דיבור מפי הקב"ה, להעביר את
דבריו לבני אדם. הנביא האחרון הוא מלאכי,
והוא אומר את הפסוקים האחרונים של
הנבואה לעם ישראל. מפרש המלבי"ם, שלא
נחשוב שאחרי שנסתם כל חזון - הקב"ה מנתק
את התקשורת שלו עם העולם ובפרט עם
עמ"י. בסופו של דבר מסתיים הפסוק האחרון
שם, "הנה אנכי שלח לכם את אליה הנביא
לפני בוא יום השם הגדול והנורא". עוד לפני
סוף הקיום של תכלית הבריאה, בעלמא דידן,
בעולם שהוא כמו העולם שלנו בעוה"ז, תחזור
הנבואה - "אנכי שולח את אליה הנביא" -
ואנו חיים בתקופת הביניים. מצד אחד
נסתיימה תקופת הנבואה בתחילת ימי הבית
השני, אבל עוד לא הגיע גילוי הנבואה מחדש
כמו שכו' בס' מלאכי.

אבל גם בתקופת הביניים, הקב"ה ממשיך
לקיים את הקשר, ועל זה אומר הפס' "זכרו
תורת משה עבדי אשר צויתי אותך בחרב על
כל ישראל חקים ומשפטים"² תזכרו את תורת
משה. בתורת משה יש את הכל, תורת משה
כוללת בתוכה תורה שבכתב ותורה שבעל פה.

¹ תקי' מלחמת המפרץ ועצירת גשמים
² תהילים פה, ב
³ מלכים א-ח, לו

^א מלאכי ג, כ"ג
^ב מלאכי ג, כ"ב

¹ איוב כד, יח
² דברים יא, יז

כל המאמרים הללו של הגמרא, אינם סתם סיפור בעלמא, הגמרא זו תורה ותורה היא כדי ללמוד. וכל דבר שלומדים, אם אדם משיב אל לבו, זו התכלית. אם כן יוצא שהגשמים הם במקום נבואה ואלה שיעורים שהקב"ה נותן לתלמיד ללמוד. התלמיד משנן וחוזר ונכנס ללבו. וכשהתלמיד רע, שהרבי מלמד אותו והוא שומע ושוכח או לא שם על לבו, זה נקרא תלמיד רע - כך הקב"ה מדבר אלינו.

"אמר רבי שמעון בן פזי אין הגשמים נעצרין אלא בשביל מספרי לשון הרע שנאמר 'רוח צפון תחולל גשם ופנים נעצמים לשון סתר'". אומר רש"י תחולל - דהיינו 'תבטל', הסיבה שהגשמים נעצרים, כי פני השם נדעמים המצב מראה שהקב"ה אינו מביא מטר לעולם מפני לשון סתר, שקר ורכילות. מה זה 'פנים נדעמים'. ישנם פנים של זעם, ישנו מצב שהקב"ה 'מראה פנים', רואים שהקב"ה נעתר לתפילות, הוא מביא עננים ורוח, אבל הפנים הם מזעם. משל למה הדבר דומה, לאמא שכועסת על בנה והיא מחזיקה את הסוכריה ביד, ומדברת בפנים של זעם 'תראה מה שהפסדת הנה הסוכריה ביד'. השמים מלאים מים ואין גשם. חיפשנו קודם את הירח לקידוש לבנה והעננים מכסים את הלבנה. 'ומטר לא ניתן ארצה' - פנים נדעמים. אבל גם פנים של זעם זו קרבת אלקים. יותר גרוע שיש הסתר פנים ושאינן פנים כלל. פנים נדעמים זה גילוי פנים. הקב"ה מרחם עלינו, אבל יש מטרה לכל זה.

"אמר רב חמנא אין הגשמים נעצרין אלא בשביל עזי פנים שנאמר: 'וינמנעו רבכים ומקלש לוא תהי' ומצח אשה וזנה תהי לך'". וגו' ואמר רב סלא אמר רב חמנא כל אדם שיש לו עזות פנים, סוף נכשל בעביהו שנאמר ומצח אשה וזנה תהי לך... אמר רב קטינא אין הגשמים נעצרין אלא בשביל ביטול תורה שנאמר: **"כעצלתים ימך המקרה..."** בשביל עצלות שהיה בישראל שלא עסקו בתורה נעשה שונאו של הקב"ה מך, ואין מך אלא עני שנאמר: **"נאם מך הוא מערפך"** ואין מקרה אלא הקב"ה שנאמר: **"המקרה במים עליתיו"**²¹

ראיתי שכתוב באחד המפרשים (הרב פינטו הקדמון) ששואל למה ישנו כאן שינוי לשון, ככולם כתוב שלא יהיה מטר והגשמים יעצרו בשביל דבר כזה או אחר, וכאן, כתוב לשון ימך לשון עניות... שאין בו כח להוריד טל ומטר. אלא שכן הקב"ה קבע בבריאה. שהכח וההשפעה באה מוכח לימוד התורה. 'בעצלתים ימך', כשלא מזרימים את מקור העוצמה, אז מקור הכח כביכול מך, ללא כח כביכול, זהו ימך המקרה.

"רב יוסף אמר מהכא: נעתה לא ראו אור בהיר הוא פשקקים ורוח עברה ונתטהרם".²² מה זה אור, אין אור אלא תורה, שנאמר **"כי נר מצוה ותורה אור"**. הפירוש, שלא ראו אור של תורה, כך גם ברש"י. למה יש עצלתים, כי אין שמחה בתורה. התורה היא לא בכחינת אור בשבילם. גם בדברי הרשות שאדם עושה, צריך שהתורה תהיה הנר המאיר כל צעד בדרכו, חסר לו את אור התורה שבוזה. בין אדם לחברו, בין שכן לשכנו, בין אדם לאשתו ולבני ביתו. חסר האור של התורה. ההנהגה היא לפי נגיעות וצרכי העוה"ז, לפי המנוון - נעתה לא ראו אור.

"תנא דבי ר' ישמעאל אפילו בשעה שרקיע נעשה בהורין בהורין להוריד טל ומטר רוח עברה ותטהרם",²³ אומר רש"י שהרקיע נמומר בעבים ורוצה להוריד גשמים. 'ורוח עברה ותטהרם' אבל הרוח מפזרת את העבים. יש עננים ויש רוח להוריד גשמים, אבל לא ראו אור של תורה, לכן לא יורד הגשם.

"אמר ר' אמי אין הגשמים נעצרין אלא בעון גדול שנאמר: 'על כפים כסה אור'"²⁴ בעון כפים כסה אור ואין כפים אלא חמס שנאמר: **"ימן תחמס אשך ככפיהם"**²⁵ ואין אור אלא מטר שנאמר: **"פזין ענן אור"**²⁶. גשמים נעצרים בעון גדול, ומה זה גדול - עיין בספר מסילת ישרים. גדול חפץ, גדול זמן, הגדול הוא מושג רחב מאוד, שפוגע ומביא הפסד בין אדם לחברו. ואין זה רק גדול ממון שלוקח לעצמו, אלא גם נזק, שאף אחד לא נהנה ממנו. רבנו יונה²⁷ אומר, שמזיק עובר בלא תגזול, ובדיני שמים, גם גרמא נחשב כמעשה עצמו.

"על כפיים" בעון כפיים כסה אור. כאן הגמרא מוסיפה את המשך הפסוק. **"וינצו עליה במפגיע"** ואין פגיעה אלא תפלה. יש תיקון לעצירת גשמים - תפילה. הקב"ה רוצה תפילה, כי היא מסוגלת לתקן את כל הפגמים ולחזק את העצלתים של ביטול תורה, להגביר את הזהירות מגזל, להגביר בושת פנים נגד עזות פנים - הסגולה היא תפילה.

וא"ר אמי מאי דכתיב "אם קהה הפךל והוא לא פנים קלקל"²⁸ אם ראתי רקיע שקיהה ככרל מלהוריד טל ומטר, בשביל מעשה הדור שהן מקלקלין שנא' והוא לא פנים קלקל מה תקנתן? יתגברו ברחמים שנא' **"ותחלים לגבר ויתרון הקשיר חקמה"** כל שכן אם הוכשרו מעשיהן מעיקרא²⁹ הגמרא מפרשת מה הכוונה ב-**"ותחלים לגבר"**, יתגברו בבקשת רחמים, דהיינו לעשות מאמצים גדולים יותר בתפילה. "ויתרון הכשיר חכמה כל שכן אם הוכשרו מעשיהן מעיקרא".

"ואמר ר' אמי מאי דכתיב: "אם יסף הנחש כלוא לחש ואין יתרון לבעל הלשון?" אם ראתי דור שהשמים משתכין כנחשת מלהוריד טל ומטר, ופירש"י 'משתיכין' דהיינו צבע של חלודה, השמים מאדימים פנים כנחושת, העננים מקבלים צבע אדום ולא מורידים טל ומטר. 'בלא לחש' - **"בשביל לוחשי לחישות שאין בדור"**. אומר רש"י - בשביל שאין מתפללים תפילה בלחש. הדור עני ואין צדיקים בדור שתפילת הלחש שלהם יכולה לזכות את כל הדור. מאי תקנתם, ילכו אצל מי שיודע ללחוש, דכתיב **"גיד עליו רעהו"**. ואין יתרון לבעל הלשון - אומר רש"י מי שיודע ללחוש ואינו לוחש. הוא יודע להתפלל בלחש, דהיינו שהתפילה היא מן הלב, שלא הקול קובע אלא הלב, אעפ"י שהקול גם מעורר את הכוונה.

"ומי שאפשר לו ללחוש ואינו לוחש, מה הנאה יש לו? ואם לחש ולא נענה מאי תקנתיה? ילך אצל חסיד שבדור וירבה עליו בתפלה שנאמר 'וינצו עליה במפגיע'"³⁰ ואין פגיעה אלא תפלה.

אנו שואלים, מה הקב"ה רוצה מאיתנו, כתוב בתפילת נעילה: "כי ימינך פשוטה לקבל שבים, לא נשאר את הימין כזאת שהיא פשוטה, אלא נקיים "משכני אחריו נרוצה". פרעה אמר "לא ידעתי את השם" וכשהקב"ה רצה לתת לו שיעור לדעת, איך עושים שתלמיד רע לא רוצה לדעת? המלמד מרביץ בשוט. לכן פרעה לאחר מכן אמר, שהוא כבר יודע את השם. אמר לו הקב"ה, "בזאת תדע כי אני ה'". לא ידעת? אז כעת תדע. אנו מבקשים מהריבוננו של עולם, שיביא אותנו לידי **"בזאת תדע כי אני השם"**.

ביחזקאל כתוב, שכל מה שיקרה באחרית הימים, הוא כדי ש"יודעתם כי אני השם" עשרות פעמים חוזר המשפט הזה על עצמו בכל הנבואה ביחזקאל, על תחיית המתים וגוג ומגוג, ועל כל דבר ודבר. על הרועים המנהיגים, שלא חבשו את הפצעים של הצאן השבורות ולא החזירו את הצאן האובדות והנידחות. ויש פרק מיוחד על רועי ישראל - אלה שבידם להנהיג ולא מילאו את התפקיד, וגם שם נאמר **"יודעתם כי אני השם"**. יש גם **"יודעתם כי אני השם"** ע"י חסידים. אמרנו כאן ראשי פרקים.

שמעתי שר' ולולה מברסק - כפי שסיפר בנו - כשהייתה עת צרה בירושלים, היה יהודי בשם ר' מנדל, שארגן מניינים לאמירת תהילים. ור' ולולה נתן לו כסף והתעניין האם ממשיכים באמירת תהילים. הברסקר רב התעניין ונתן לו בעצמו. אלה הם הדברים, התורה, החסד והתפילה. יתן הקב"ה שנזכה שהימים האלה הקשים, יהיו מלאים ברחמי שמיים, כפי שמבקשים בתפילה, שהקב"ה יטהר לבנו, ויתן ישועה לישראל - כמו שטוב בעיני השם.

²¹ איוב לו, כא
²² איוב לו, לב
²³ יונה ג, ח'
²⁴ איוב, לו, יא
²⁵ מס"י, פי"א
²⁶ על אבות פי"א, מ"א
²⁷ קהלת י, י'
²⁸ קהלת י, י'
²⁹ קהלת י, י'
³⁰ קהלת י, י'

³¹ משלי כח, כג
³² ירמיה ג, ג
³³ קהלת י, יח
³⁴ ויקרא כז, ח
³⁵ תהלים קד, ג

³⁶ קהלת י, יא
³⁷ איוב לו, לב

נפשו גחלים תלהט

גליון 162 יוצא תשע"ח

דבר המערכת

ניצוצות מומשנות הגאון הצדיק ר' ישראל אליהו וינטרויב זצוק"ל
לתרומות והנצחות, הוספת מונים, הצעות והערות יש לפנות ובטלפון: 0527697944 ולמייל: nafsho@gmail.com

בעלון זה ניגשים אנו לברר הסוגיא דיעקב אבינו וחלקו בבנין הכלל ישראל. לבקשת הקוראים מובאת בסוף הדברים הצעה כיצד להוריד את הדברים לפסים מעשיים. ואף שהדברים מבוססים על מה שקיבלנו מרבינו מ"מ האחריות הינה של העורך בלבד. ויש בדברים מבט כללי על מהות הצרות בזמן העקבתא. תודתנו נתונה לרב ווברערמן נ"י אשר ידיו לו רב בהפצת תורת רבינו ומסר לנו כת"י עיני ישראל ח"ג משם נלקח מאמר זה.

הבהרה: מחמת סגנונו היחודי שאינו שווה לכל נפש דברי תורתו של רבינו זצ"ל עוברים צריכה ועיבוד לשוני כפי שנעשה בספר "נפשו גחלים תלהט" על עקבתא דמשיחא שי"י בעידודו. על כן כל שגיאה וטעות נא לתלות אך ורק בעורך. נשמח תמיד על כל הערה והארה.

המערכת

שזכה לכך. אימתי? בחזון הסולם בדרכו לבית לבן, וכפי שיתבאר להלן.

ג. השגת יעקב ב"מסוף העולם ועד סופו"

הנה במדרש (ב"ר פר' ס"ח ט') פירשו מש"כ בחזון הסולם "ויפגע במקום", שהקב"ה מקומו של עולם ואין העולם מקומו, וכמו שכתוב (תשא ל"ג כ"א) "הנה מקום אתי", אתרי טפלה לי, אראב"י משל לגבור שהוא רוכב על הסוס וכו' הסוס טפלה לרוכב ואין הרוכב טפלה לסוס עכ"ל יע"ש בארוכה. הדברים עדינים ונבארים כפי ערכנו [א.ה. ונוגעים למש"כ בשער ג' בנפה"ח ורבינו היה נזהר מאוד להכנס לסוגיא זו ואף התנה עם מחברים שהוציאו פירושים על נפש החיים וביקשו הסכמתו שלא להכנס לביאור סוגיא זו של "מקומו של עולם" הנמסרת רק פה אל פה וכאן נגע רק בקצה המטה]. על פי תפיסתנו שניתן לנו כח הבחירה, אנו נותנים כביכול עוז למעלה להנהיג את הבריאה, נמצא שכאילו אנו "נושאים" את המרכבה העליונה, ע"י מעשינו הטובים. אבל בעמקי המעמקים של ההנהגה, פועל השי"ת הכל ברצונו בלא שום הכרח מצד התחתונים, ולכך המשילוה לגבור הרוכב על הסוס. הגם שלמראית העין נראה שהסוס [כנסת ישראל] הוא ה"נושא" ומוליך את הרוכב [הקב"ה], אבל באמת השלטון מסור לגמרי ביד הרוכב, שהוא מטה את הסוס לכל כיוון שרצוה, והוא ה"נושא" האמתי של הסוס [א.ה. ואף שנראים הדברים סותרים זה את זה כבר עמדו על כך הקדמונים ואכמ"ל]. זה הפירוש שהשי"ת הוא "מקומו של עולם", שהוא כביכול כדוגמת "מקום" הסובל ומחזיק את מה שמונח עליו.

יעקב אבינו בחלום הסולם השיג בחינה זו שהקב"ה הוא "מקומו של עולם" ואין העולם מקומו וכו' ולכן כשהקיץ מחלומה אמר "מה נורא המקום הזה". הסיבה שהוסיף "מה נורא" היא כי בהשגת בחינה זו שהשי"ת הוא הנושא וסובל הכל, הרגיש כיצד הכל נמצא במחיצתו ית' ממש, ומי שחש שנמצא במחיצתו של המלך חש מיד פחד ויראה.

בבחינה זו שהקב"ה הוא "מקומו של עולם" כל העולם נמצא בו רק ב"הוה", ואין סדר של זמנים בהם חלוקים הזמנים זה מזה. ה'הוה' חולף ונעשה 'עבר', וה'העתיד' אינו קיים עדיין במציאות. אבל כלפי "מקומו של עולם" הוא חובק **מסוף העולם ועד סופו** כאחד. למדנו א"כ שבהשגתו של יעקב בחלום את ענין 'מקומו של עולם' השיג את הבחינה הזו שהקב"ה חובק את הכל "מסוף העולם ועד סופו". בזה הוכשרה נפשו לתפקיד הנעלה בבית לבן, להעמיד את היסודות לזיכרון עם ישראל במצרים, עד לפסיקת הזוהמה לגמרי במתן תורה, והחזרת האור הראשון – החובק מסוף העולם ועד סופו – לתוך בנין קומתם כמשנ"ת.

ד. התירה – השגת מקומו של עולם

ודע דהמהלך שהקב"ה הוא "מקומו של עולם", מתגלה בעולמות ע"י התורה הק' כדברי נפה"ח שהקב"ה גזז את

תפלת ערבית, השגת התורה בחזון הסולם

א. "יעקב תקן תפלת ערבית שנאמר ויפגע במקום וילן שם, ואין פגיעה אלא תפלה וכו'" (ברכות כ"ו ב'), והנה הגם שע"פ גדרי ההלכה תפלת ערבית חיובה פחות משאר התפילות, שלא נתקנה אלא בתורת רשות, אבל מאחר שנתקנה ע"י "בחיר האבות", בהכרח שעצם מהותה מעולה היא על שאר התפלות, ויש לבאר שורש הדברים.

ב. עוד עלינו לבאר כיצד הגילויים המופלאים שנתגלו ליעקב אבינו בחזון הסולם כרוכים עם התקנה של **תפלת** ערבית שקדמה לה, וכן כיצד קשורים עם עסק התורה בבית שם ועבר י"ד שנה בהפלגה נוראה שאין כדוגמתה.

ג. לא בכדי חזון הסולם אירע בדרכו של יעקב לבית לבן, אלא פשוט שנועד להכשיר את נפשו של יעקב לבנות את האומה בבית לבן ויש להבין כיצד.

ב. יעקב בבית לבן – "מעשה אבות" לתיקון עץ הדעת

נבאר תחילה מה היה מרכז עבודתו של יעקב בבית לבן. סידרו לנו חז"ל ב'הגדה של פסח' את סיפור יציאת מצרים, מ'ארמי אובד אבי' (פסחים קט"ז א'). והדבר מתמיה מה ענין ההצלה מידי לבן, לסיפור הישועה ממצרים. הגר"א ז"ל בכתביו האיר את עינינו בזה וגילה ששהותו של יעקב בבית לבן היה ה'מעשה אבות סימן לבנים' של גלות מצרים והראה כיצד מקבילים זה לזה, וז"ל יעקב בלבן דוגמת ישראל במצרים, כמ"ש 'האבות הן סימן לבנים', גלות יעקב, ואח"כ נטל את כל רכושו וכו', וכן וינצלו את מצרים, ובמקל לקה לבן ברכושו דוגמת מטה מצרים, ובעל המטה – יעקב, דוגמת משרע"ה, וכמו שברח יעקב. כן במצרים וכו', וכן דרך שלשת ימים, וכן ויגד ללבן ביום השלישי, וכן השיגו ביום השביעי כמ"ש וירדוף אחרי דרך וכו', הכל כמו במצרים, וכן כל המעשה למי שמדקדק, ולכן אמרו בספור יציאת מצרים 'דורש מארמי אובד אבי', ולבן לקה בממונו, ונתקיים ביעקב כמו במצרים ואחרי כן יצאו ברכוש גדול וכו', עכ"ל הזהב.

והנה תכלית היציאה ממצרים, מפורשת בכתוב (שמות ג' י"ב) "בהוציאך את העם ממצרים, **תעבדון את האלקים** על ההר הזה", ולכן הגלות וקושי השעבוד נקראים "כור הברזל" (דברים ד' כ') כי היו מקום זיכום של ישראל להכשיר את נפשם לקבלת התורה. ואכן פיסגת המדרגה אליה הגיעו במתן תורה, היתה ש"פסקה זוהמת" (שבת קמ"ו א') – היינו זוהמת הנחש שהתערבבה באדה"ר בחטאו. נמצא שתכלית עבודת הפרך במצרים היתה לטהר את נפשות ישראל מזוהמת הנחש, ולהחזירם למדרגתו של אדה"ר לפני החטא. לפי מש"כ הגר"א ז"ל ששהותו של יעקב בבית לבן, הוא ה'מעשה אבות' לגלות מצרים כנ"ל, מבואר שמרכז עבודתו של יעקב בבית לבן, היתה להעמיד את היסודות לתיקון חטא עץ הדעת, וחזרה למדרגת אדה"ר שלפני החטא. ובין היכן היה עסק זה בבית לבן.

הנקודה העיקרית שהתקלקלה ע"י חטא עץ הדעת, היתה איבוד "האור" הראשון מקומתו של אדם הראשון, בכח אור זה שהורכב בקומתו היה צופה **מסוף העולם ועד סופו** (חגיגה י"ב), וזהו שאמרו שהיתה קומתו "מסוף העולם ועד סופו" (שם). מעתה עיקר תיקון חטא אדה"ר הוא להחזיר אור זה לתוך קומתו של האדם. ומכיון שיעקב אבינו העמיד היסודות לזכות שנית לאור הגנוז בקומת ישראל בהכרח

האור הגנוז בתורה, שהיא היסוד והבסיס של כל העולמות, והיא הסובלת ו"נושאת" את כולם, דהלא "קוב"ה ואורייתא חד". ומשום כך יעקב אבינו שהיה עמוד התורה, כפי שהודגשה מעלתו בתורה הק' שהוא "יושב אהלים", על כן נפשו היא זו שהיתה מסוגלת ביותר להשגת ענין זה של 'מקומו של עולם'. עיקר זכייתו של יעקב אבינו בכך, היה מכח גיעתו הנוראה בתורה ו"ד שנה בבית שם ועבר, ועל כן תיכף זכה להופעת הנבואה והשיג עומק ההנהגה שהוא ית' 'מקומו של עולם'.

ה. ה'עילוי' בתפילת ערבית

"ויפגע במקום" מכאן שתקן יעקב תפלת ערבית (ברכות כ"ו ב'), והקדמנו שהגם שחיובה קל משאר תפילות, שאינה אלא רשות, אבל בהיות שנתקנה ע"י יעקב אבינו – בחיר האבות, בהכרח שיש בה תוספת מעלה על שאר תפילות, וענינו יבואר ע"פ דברינו הנ"ל, דהנה עיקר עבודת התפילה היא ההכרה שעומד במחיצתו של מלך מלכי המלכים הקב"ה, וכמה הלכתא רבוותא תקנו חז"ל ע"פ יסוד זה שהתפילה היא בד' אמות של שכינה, וכל שאין ראוי לדבר לפני המלך אסור לו להתפלל (ערובין ס"ד א'). וההמצאות במחיצתו של הקב"ה, מחייבת את ההכרה העליונה שבמחיצתו ית', שהוא לבדו הוא, ואפס זולתו. ומעתה נבין שבתפילות שחרית ומנחה שאור יום שולט, ורואה האדם בריאה לנגד עיניו, קשה לו להבחין באפסיותה של הבריאה, ורק בלילה שהחושך מעדיף את העולם מתפיסת החוש, יכול להבחין יותר שהכל אפס, ואין זולתו ית' כלום, זהו החידוש של יעקב אבינו שהשיג את הענין שהקב"ה מקומו של עולם, שאין מציאות של עולם, ורק הקב"ה נושא ומקיים הכל כסדר, זהו ה'עילוי' של תפילת ערבית על שאר התפילות.

ו. שלמות בנין השבטים – קישור ב' העולמות – 'היה ואלקים'

התבאר א"כ שחזון הסולם הכשיר את יעקב אבינו להעמיד את שלמות בנין השבטים. ולכן בהקיצו מן החלום התפלל ואמר "והיה ה' לי לאלקים", וברש"י שלא ימצא פסול בזרעו,

היינו שיהיו השבטים מקושרים בשני העולמות כאחד [ה' - עוה"ב, אלקים - עוה"ז], ואכן בקשתו התמלאה, דאמרו חז"ל (ב"ב קט"ו ב') "גמירי דלא כלה שבטא", והיינו ששלילת הפסול מן השבטים העמיד אותם במצב שהם כבר מובטחים בקיום נצח – "מן העולם ועד העולם". והיה בזה ג"כ 'מעשה אבות' על יציאת מצרים, שכולם היו נקיים משמץ פסול כפי שהעיד עליהם הכתוב (פנחס) "הראובני" ו"השמעוני" יעו"י רש"י שם.

ההכשרה של יעקב אבינו לבנין זה, היה בחזון הסולם, שהשיג את ענין "מקומו של עולם" [כנ"ל], שהוא חובק את כל העולמות כאחד, ונפשו של יעקב היתה ממש כדמות הסולם, מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה – אוחד בשני העולמות כאחד, ועל ידי כך היה בכחו לבנות את קומת הנפש של השבטים בזכות כזו, שמובטחים על ההתקשרות עם עולם הנצח.

א. נוסח לתרגם את הדברים למעשה. מקובל מהגר"א ז"ל שכל אשר נכתב בתורה מתרחש אצל כל אדם. וממילא המאורעות אשר ארעו לאבות הם בנין אב לאשר מתרחש אצל כל אדם. שרטוט מהלכי האבות בשורשם מקל יותר לחבר אותם לאדם. וצורת הדברים כפי שארעה אצל האבות היא הכרחית. כל ארוע הוא ביאור של סוגיא בכחות הנפש. יעקב אבינו הוא האב אשר כלל ישראל מתיחסים אליו בפרטות שכן משאר האבות יצא פסול ומידותיהם הם רק הרכבה בנפשו של יעקב. תכלית זרעו של יעקב לתקן עולם במלכות שקי, היכולת להגיע לכך הוטבעה בנפשם ע"י יעקב. למדנו במאמר זה עומק הענין. להחזיר התפיסה של "מהעולם ועד העולם אתה קל". ורק עליו נשענת כל המציאות. השגות אלו הושרשו בנפשו של יעקב והורישן לכל אחת מנשמות ישראל. ועל כן נמסרה תורה ליישראל שהיא הכלי להגיע להשגה זו. הן בלימוד וביגיעה והן בקיום. עוד למדנו המעלה שיש בתפילת ערבית להיותה מסוגלת ביותר להחדיר השגה זו של יעקב למציאות, כי הזמן גרמא להיות המציאות נעלמת וממילא החוש כבר פנוי להרגיש המציאות האמיתית של "אין עוד מלבדו". נוסף עוד שימי העקבתא דמשיחא הם תקופת החשכות הקודמת לאור הבוקר, ולכן העבודה היא בדוקא להתרכז בענין זה ולכן המציאות תגיע לשפלות כזו שיראה שהכל יצא משליטה ונשמות ישראל שוב יעברו כור הברזל להכשירים לאור הגאולה, ודוקא הקלקולים הנוגזים באים להמחיש ביתר שאת ש"אין עוד מלבדו". ולכן אחרי שציירו לנו (סוף סוטה) תמונת העקבתא בציר של חורבן כל המציאות סיימו "אין לנו על מי להשען אלא על אבינו שבשמים". זו המסקנא שתצא מכל הארועים בב"א.

תפקידם האמיתי של בני התורה בעקבתא דמשיחא [נפשו גחלים תלהט פרק י"ב]

אדם חייב להעמיק עם כח הדעת שבו להגיע להבדלה ברורה ומוחלטת בין הטוב לרע עד שיציירו הטוב ורע כהפכים גמורים. להגיע להכרה **שבטוב יש רק טוב וברע נמצא רק רע**, שלא יהיו "שטחים אפורים" בהם הרע והטוב מעורבים. בן תורה המשקיע את עצמו בעומקה של תורה בכדי להכיר בוראו, ולהכיר ההבדלה בין טוב לרע, זוכה לזה מן שמים, כי כבר הובטח שהבא לטהר מסייעין לו. וכמו שלומד להכיר **אצלו** את טיבו של השאור של העיסה הפרטית שלו, כך ילמד להבדיל בין כנסת ישראל בהרתה לשאור שנתערב בתוכה. כשיעמוד על עומק טיב הבדלה זו ידע שהשיג הישג גדול. אמר דוד המלך עדות ה' נאמנה מחכימת פתי. נאמנה היא לברר כל המציאות בבהירות, ועל ידי בהירות זו ינצל מהפתיות שבגללה נמשך אחרי יצרו. ויזכה להכיר את רודפו האמיתי, שונאו היותר גדול בעולמו ובעולמה של כנסת ישראל. ומשיכירו אז יוכל להיבדל ממנו ומכל שותפיו. חז"ל גילו לנו כי עיקר מלחמת השטן הוא דווקא בת"ח ובהם מתגרה ביחוד.

לאור כל מה שנתבאר בדברינו עד כאן מובן מאוד סיבת התגרות הערב רב **דווקא** בתלמידי חכמים. כי דורינו נמצא בתקופה שבו נמסר השלטון לשאור המעורב בעיסת כנסת ישראל, הערב רב. והוא בבחינת היצר הרע של כנסת ישראל, לכן התחדשה תופעה זו שמתגרה בת"ח יותר מכלל העולם. ולמרות שהתקופה היא בכללותה תקופה רעה וקשה, זמן של נסיון. ואף שכללות העם מתנסים ע"י שאור זה אך יש **נסיון מיוחד לבן תורה** בתקופה זו. והוא הדוחק של הת"ח המאפיין במיוחד את תקופת העקבתא דמשיחא וכפי שהארכנו בזה למעלה יעו"ש. הדברים הנ"ל הם עומק הדבר.

תפקידם המיוחד של בני התורה לבטל השאור שבעיסה

נתבונן כיצד התורה משבחת את שבט לוי. "תומיך ואוריך לאיש חסידיך אשר **נסיתו במסה** וכו' כי **שמרו אמרתך ובריתך ינצורו**". שבחו המיוחד של שבט לוי הוא עמידתו בנסיון של הפרת התורה, "שמרו אמרתך ובריתך ינצורו".

בכל דור ודור זהו יעודם של שבט לוי. לעמוד בנסיון הפרת התורה. הרמב"ם קבע בצורה ברורה **שכל אחד יכול להשתייך לשבט לוי אם נדבק באופי של שבט זה**. כל מי שפורש מהבלי עולם למסור את עצמו לעבודת הקב"ה הוא הראוי להקרא שבט לוי בתקופתו. כך כתב הרמב"ם בסוף שמיטה ויובל **ולא שבט לוי בלבד אלא כל איש ואיש מכל באי העולם אשר נדבה רוחו אותו והבינו מדעו להבדל לעמוד לפני יי לשרתו ולעובדו לדעה את יי והלך ישר כמו שעשהו האלהים ופרק מעל צאורו עול החשבונות הרבים אשר בקשו בני האדם הרי זה נתקדש קדש קדשים ויהיה ה' חלקו ונחלתו לעולם ולעולמי עולמים ויזכה לו בעוה"ז דבר המספיק לו כמו שזכה לכהנים ללויים. הרי דוד ע"ה אומר ה' מנת חלקי וכוסי אתה תומיך גורלי:**

ובדורנו נתבעים הם הבני תורה במיוחד לעמוד כנגד פיתוי ונסיונות בטול התורה של השאור הזה שהוא מזרע עמלק. ובעומק, מכיון שצורת שאור זה הוא מזרעו של עמלק ממילא מובן איך שעיקר חיציו מופנים אל עולם התורה כי פריחתו היא סם המות לעמלק כמו שנתבאר באריכות. במלחמה הראשונה עם עמלק למדנו מה הדרך לנצחו. והיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל. הדרך להפיל את עמלק בשרשו היא רק ע"י הרמת ידיו של משה רבינו שנקרא רבן של כל ישראל. כל ת"ח ההולך ישר נחשב מתלמידיו. המלחמה האחרונה בעמלק נמסרה בעיקר לתלמידיו של משה. כי בעקירת שרשו למעלה ממילא יתבטל כחו למטה.

פנינים

משולחן רבינו

הגאון רבי אברהם גנחובסקי זצלה"ה

- פרשת ויצא תשע"ח -

ג' דרכים ליישב

הנה יש לדון ליישב הקושיא הנ"ל ששבועה יחול על המצוה מדין כולל:

א. כוונת הנשבע כפי חיוב המצוה

אולי אמרין דכוונת הנשבע כפי חיוב המצוה, כמו שכתב במהרי"ט (תשובות ח"ב יו"ד סי' מ"ז) דהנשבע שלא לאכול מצה בליל פסח לא חלה השבועה, ולא אמרין שיחול בכולל, דכולל מצה שאינה משומרת לשם מצוה, דהרי אמרין דאין כוונתו אלא שלא יאכל מצה שמקיימים בה המצוה.

אך נמצא דבנשבע לעשות פעולת חולין, חייב ביותר מחומש, ובפעולת מצוה חייב רק חומש.

והנה בבית יוסף (חו"מ סי' צ"ח) מבואר דאע"פ דמסדרין לבעל חוב, מכל מקום הנשבע לפרוע החוב אין מסדרין לו, דנהי דמפאת החוב פטור, אבל מחמת השבועה חייב, מוכח דלא כהנ"ל.

ב. לא הוה כולל

אולי יש לדחות, דלא חשיב כולל דוקא אם במצב של עכשיו יש אפשרות שתחול השבועה, דבזה אמרין מיגו דחיל על אפשרות זו חיל נמי על כל המצוה, משא"כ אפשרויות שיכולות להשתנות בהמשך ויתחדש אז מצב שהשבועה תוכל לחול לא חשבינן ליה בכולל.

ואם כן בנידון דידן כיון דהשתא חייב במצוה ואפשר לקיימה בפחות מחומש, לא חיילא השבועה, ולא מתחשבים שאולי יהא מצב שיצטרך להוציא יותר מחומש ולחושבו בכולל בגין כן. ולא דמי לנשבע לאכול מצה בפסח ובשאר השנה, דשאני התם דהכולל קיים בשאר ימות השנה, אבל הכא הרי בלאו הכי חייב לעשות המצוה. והוא הדין בכיבוד אב לא חשיב כולל מכיון דהשתא יכול לעשות הכיבוד אב בלא הוצאת ממון משלו. וצריך עיון. [א"ה, ומעין זה נימא לענין עוסק במצוה, דהשתא אין כאן פטור דעוסק במצוה].

ג. קיומית

עוד יש לדון, שמכיון דאם יקיים המצוה משל בן או ביותר מחומש יש כאן מצוה, אם כן גם בזה נחשב שבועה לקיים המצוה, ונמצא שלא כלל בדבריו אופן שאינו מצוה.

אך הא תליא בפלוגתא דרבוותא האם שבועה חלה על מצוה קיומית, דהרי פליגי קמאי במי שנשבע לייבם או לא לייבם, דדעת הרשב"ץ (סי' ק') דלא חיילא השבועה דאע"ג דאינו חייב ביבום מכל מקום מקיים בזה מצוה, ודעת שאר פוסקים דחיילא השבועה מכיון דאינו חייב דוקא ביבום דהרי אפשר בחליצה, נמצינו למדים דלדעת הרשב"ץ שבועה אינה חלה על מצוה קיומית, ולדעת שאר פוסקים שפיר חלה.

ואולי שאני נידון דידן דיותר מחומש, דלכולי עלמא נחשב כשבועה לקיים המצוה ולא חיילא השבועה, דהא חזינן דכתב הגרע"א (קמא סי' ס"ח) דאם יש לפניו שתי מצוות אחת יותר מחומש ואחת פחות מחומש יכול לעשות מה שירצה, [וכן יש לדון לענין עשה דוחה לא תעשה דעשה שיש בה יותר מחומש נהי שפטור מכל מקום אם ירצה לשלם יותר מחומש ידחה הלא תעשה], ואם כן יש לומר דלענין שבועה אף לשאר פוסקים מכל מקום לא תחול השבועה.

אך נראה דנהי דחשיבא עשה מעליא כמו כל מצוות עשה, מכל מקום לענין נשבע לבטל המצוה או לקיים אינו נחשב חיוב.

חומש ממונו

וכל אשר תתן לי עשר אעשרנו לך (כ"ח כ"ב)

הנה איתא בגמרא כתובות (נ' א') המבזבז אל יבזבז יותר מחומש שמא יצטרך לבריות, וילפינן הכי מקרא דידן, 'וכל אשר תתן לי עשר אעשרנו לך', עשר אעשרנו הוה שני עישורים דהיינו חומש.

וכן אמרין (שולחן ערוך או"ח סי' תנ"ז סע' א') לענין מצוות, דמי שאין לו אתרוג, או שאר מצוה עוברת, אין צריך לבזבז עליה הון רב, אלא רק עד חומש, וכמו שאמר, המבזבז אל יבזבז יותר מחומש.

אמנם היינו דוקא לענין קיום מצות עשה, אבל לענין לא תעשה, חייב לתת כל ממונו כדי שלא לעבור.

והנה יש לעיין מהו בנשבע לעשות דבר, האם צריך להוציא יותר מחומש:

א. צדדי הספק

צדדי הספק, דלחד גיסא יש לדון דחייב להוציא כל ממונו, כיון דבשבועה איכא לאו. [להסוברים דגם בלאו שעובר בשב ואל תעשה, כגון בל יראה, חייב להוציא כל ממונו, עיין בגליון הגרע"א יו"ד ריש סי' קנ"ז]. אך לאידך גיסא יש לדון דאינו חייב אלא עד חומש ממונו, דהרי יש לומר דשבועה גורמת חיוב, ואם מבטל האי חיוב עובר על לאו ועשה דשבועה, אמנם ביותר מחומש פטור מהאי חיוב, נמצא דלא עבר על הלאו ועשה דשבועה.

ב. תיקשי דיחול בכולל

מעתה אם נימא דחייב גם ביותר מחומש, תיקשי, דאמאי אמרין דהנשבע לקיים את המצוה, אין השבועה חלה, דאין שבועה חלה על שבועה, הרי ליחול בכולל, דהרי מצד המצוה היה חייב רק עד חומש, ועכשיו שנשבע חייב גם ביותר מחומש. [להסוברים דמחמת אין שבועה חלה על שבועה, לא חל שבועה השניה אפילו על הלאו].

עוד אופנים כהנ"ל

הנה יש לדון בנידון הנ"ל גם לענין עוסק במצוה ולענין כיבוד אב:

א. עוסק במצוה

כעין זה יש לעיין בנשבע לעשות מעשה, ועכשיו הוה עוסק במצוה, האם מיפטור מלקיים השבועה.

דלחד גיסא הרי איכא לא תעשה, והרי מחמת עוסק במצוה אינו רשאי לעבור על לא תעשה. אמנם לאידך גיסא יש לדון כהנ"ל, דהשבועה גורמת חיוב, ולענין חיוב זה נימא דאיכא פטור דעוסק במצוה, נמצא דבגוונא דעוסק במצוה ליכא חיוב שבועה.

ב. כיבוד אב

כמו כן יש לעיין לענין מצות כיבוד אב, דהנה בכיבוד אב אינו חייב משל בן, [והיינו דאין הבן חייב להוציא ממון משל עצמו], אמנם יש לדון מהו בנשבע למיעבד פעולה לכבוד אביו, האם חייב משל בן.

ולכאורה פשטא דמילתא דחייב, דהרי עכ"פ מחמת חיוב שבועה חייב להוציא ממונו.

ואם כן הנשבע לכבד אביו, לא נימא דאין שבועה חלה על שבועה, אלא יחול השבועה בכולל, דהרי מחמת השבועה חייב להוציא ממון. ועכשיו שחלה השבועה, אם כן יתחייב מחמת השבועה אף באופן שאינו צריך להוציא ממון.

מעשר כספים

וְכָל אִשָּׁר תִּתֵּן לִי עֶשֶׂר אֲעֲשֶׂנוּ לָךְ (כ"ח כ"ב)

איתא בקרא שיעקב אבינו נתן מעשר כספים. והנה כתבו בהדר זקנים (בעלי התוספות) שאיתא במדרש שיעקב אבינו תקן להם לתת מעשר מממון. וכן קיימא לן בשולחן ערוך (יו"ד סי' רמ"ט סעי' א') דמידה בינונית שיתן אחד מעשרה מכספו לצדקה.

והנה יש לעיין בגוונא דיכול להוציא המעשר כספים גם על מצוות, כגון לשמח לב חבירו ולנסוע לחתונתו, [א"ה, עיין בצל החכמה המצויין לקמן שמאריך לדון מתי אפשר להוציא ממעשר כספים לקיום מצוות], מהו כאשר גם בלא המצוה שמח לנסוע אליו, האם יכול להוציא הוצאות הנסיעה מכסף מעשר.

והנה אם בלא שמחת חבירו לא היה נוסע, אם כן נמצא דנוסע רק מפאת המצוה, ואם כן יכול להוציא מכספי מעשר.

אך אם היה נוסע גם בגלל שמחת עצמו לחוד, יש לומר דלא הוה בכלל מעשר כספים.

וכמו כן אם נוסע בגלל שניהם, והיינו דהיה נוסע בגלל כל סיבה בפני עצמו, יש לומר נמי דלא הוה בכלל מעשר כספים.

להוציא מעות כדי למנוע טרחה

מעטה יש לעיין מהו בגוונא דיכול לנסוע להתנונה בזול כגון באטובוס, אך טריחא ליה מילתא, ויסע רק ברכב פרטי שעולה לו ביוקר, ואם נאמר לו שלא יסע ברכב פרטי לא יסע בכלל, האם יכול לשכור רכב פרטי מכסף מעשר.

ודן בזה בתשובות בצל החכמה (ח"ד סי' קס"א) וכתב דיכול לשלמו ממעשר כספים כיון דבלא זה לא היה הולך.

ויש לדון האם תליא בפלוגתת רמב"ן ור"ן כדלקמן:

א. פלוגתת רמב"ן ור"ן

הנה יש להקדם, דלענין איסורי שבת, כגון איסור ביטול כלי מהיכנו, אסור לעבור עליו אע"פ דעל ידי זה יפסיד ממון, אמנם לענין איסור צער בעלי חיים, מותר לצער בעלי חיים באופן דאיכא הפסד ממון.

והנה איתא בגמרא שבת (קכ"ח ב') שבהמה שנפלה לאמת המים, מביא כרים וכסתות ומניח תחתיה, אע"פ דמבטל כלי מהיכנו, וטעמא, דכדי למנוע צער בעלי חיים התירו איסור ביטול כלי מהיכנו, [שאיסור צער בעלי חיים הוה דאורייתא, ואיסור מבטל כלי מהיכנו הוה מדרבנן, ואתי דאורייתא ודחי דרבנן].

חזינן דאיסור צער בעלי חיים דוחה איסור ביטול כלי מהיכנו.

ויש לדון מהו כאשר יכול למנוע הצער בעלי חיים על ידי הפסד ממון, האם גם בכהאי גוונא אמרינן דאיסור צער בעלי חיים דוחה איסור ביטול כלי מהיכנו.

ומצאנו בזה פלוגתת קמאי, דדעת הר"ן (שבת קנ"ד ב') דשרינן לבטל כלי מהיכנו, דהרי אזלינן בתר סיבת הדחייה שהוא כדי למנוע צער בעלי חיים, והרי משום צער בעלי חיים אינו חייב להפסיד ממון.

אמנם דעת הרמב"ן (שם) דאין להתיר, דאזלינן בתר האיסור הנדחה שעובר עליו, והוא איסור מבטל כלי מהיכנו, והרי אין הפסד הממון ראוי להתיר איסור מבטל כלי מהיכנו.

ב. האם יש לדמות לנידון דידן

יש לעיין אם נידון הבצל החכמה תליא בפלוגתת רמב"ן ור"ן, דהרי בנידון דידן מותר לקחת מכספי מעשר כדי לקיים מצוה, אבל אין לקחת כדי למנוע טרחה.

מעטה בשלמא לדעת הר"ן נימא דמכיוון דהסיבה שיכול להוציא כספי מעשר היינו מחמת המצוה, אם כן אמרינן דמותר להוציא מעות כדי שלא יצטרך לטרוח וכך יתקיים המצוה.

אמנם לדעת הרמב"ן, הרי אע"פ שסיבת הנסיעה היינו מחמת המצוה, מכל מקום הרי הא דעכשיו מוציא מעות היינו כדי לשכור רכב פרטי, והרי היה יכול למנוע ההוצאה על ידי טרחה, ונמצא

שמשתמש בכספי מעשר כדי למנוע טרחה וזה לא שרינן.

ג. לחלק

אמנם יש לחלק דדוקא לענין איסורין לא שרינן כאשר יכול למנוע על ידי הוצאת ממון, משא"כ לקחת מכספי צדקה אע"פ שיכול למנוע על ידי טרחה דידיה, מכל מקום שרינן לקחת מצדקה למנוע טרחה דידיה אם בלא זה לא תתקיים הצדקה.

ספיקת מהרי"ל דיסקין

הנה יש לדון עוד בפלוגתת ר"ן ורמב"ן הנ"ל, דהנה איתא בגמרא שבת (קל"ג א') דהא דאמרינן דעשה דוחה לא תעשה, היינו דוקא אם אי אפשר לקיים שניהם, אמנם אם אפשר לקיים שניהם, והיינו דאפשר לקיים העשה בלא שידחה הלאו, אינו דוחה.

ומסתפק במהרי"ל דיסקין (קונטרס אחרון סי' צ"ט) מהו באופן שאפשר לקיים שניהם על ידי יותר מחומש ממון, והיינו דיכול למנוע הלאו על ידי שישלם יותר מחומש ממון. כגון לענין הא דדיינינן דעשה דמצה ידחה לא תעשה דחדש, מהו בגוונא דמצה של חדש לא יעלה לו חומש ממון, אבל לצורך מצה של ישר צריך להוציא יותר מחומש.

מי אמרינן דאזלינן בתר הלאו, והרי חייב להוציא כל ממון כדי לא לעבור על לאו, ואם כן חשיב אפשר לקיים שניהם ואין העשה דוחה, ואז לא יקיים העשה לגמרי, או דילמא אזלינן בתר העשה, והרי מצד העשה אינו חייב להוציא יותר מחומש ממון, ואם כן חשיב שאי אפשר לקיים שניהם ושפיר דחי.

ויש לדון בספיקת המהרי"ל דיסקין בכמה אנפי:

א. תליא בפלוגתת רמב"ן ור"ן

הנה כתב בספר זכר דבר (סוף סי' ג') לתלות הנידון בפלוגתת הר"ן ורמב"ן הנ"ל, דלדעת הר"ן, אע"פ דאין הפסד ממון ראוי לדחות הלאו, מכל מקום מכיון דמפני העשה הדוחה אינו חייב להפסיד ממון, שפיר דחי ליה העשה ללא תעשה.

והנה לא יתכן לחייבו למיעבד הכי ולהוציא יותר מחומש, דאז יפטר מקיים העשה, אלא הספק אם שרינן ליה לעבור על הלאו דאם לא כן לא יקיים העשה כלל, או דילמא נימא דלא יעבור על הלאו וממילא לא יקיים העשה.

ב. הוכחת הגר"מ אטלס

הנה הגר"מ אטלס (הובא בקובץ הערות ליבמות סי' י"ד סק"ה) מסתפק כעין המהרי"ל דיסקין, והביא ראיה דבאמת דוחה, מהא דדיינינן בגמרא יבמות (ו' א') באב שמצוה לבנו שיחמר אחר בהמתו בשבת, דעשה דכיבוד אב ידחה לאו דמחמר.

ותיקשי, דלהסוברין דליכא לאו דמחמר אלא בבהמתו דוקא ולא בבהמת אחרים, אם כן הרי אפשר לקיים שניהם, דהרי יכול להפקיר הבהמה ואז לא יהא מחמר. [ויש לדחות דאם יפקירנה אדם אחר יזכה בה בקנין חצר ואז כבר לא יוכל להשתמש בה ואם כן לא שייך לומר שיפקיר].

אלא הוכיח מהכא דעל כרחך איירי באופן דאם יפקירנה יהא לו הפסד של יותר מחומש ממון, והרי מצד כיבוד אב אינו חייב להפסיד ממון, דהרי חייב רק משל אב, ומשום הכי לא מיקרי אפשר לקיים שניהם.

שמעינן מהכא דהיכא שצריך להוציא יותר מחומש בנכסיו, לא מיקרי אפשר לקיים שניהם, כיון דאין העשה מחייבתו לזה.

ג. אם כן תיקשי לרמב"ן

מעטה לפי מה שכתב בספר זכר דבר (שם) לתלות ספיקת המהרי"ל דיסקין בפלוגתת ר"ן ורמב"ן, אם כן בשלמא להר"ן אתי שפיר ראיית הגר"מ אטלס דהרי אינו חייב להוציא יותר מחומש עבור קיום העשה, אמנם לדעת הרמב"ן תיקשי, דהיאך מותר לדחות הלאו אם אפשר לקיים הלאו על ידי שיפסיד כל ממון.

וכי תימא כדחיתנו לעיל דאם יפקירנה יזכו בה אחרים בקנין חצר, וכבר לא יהא לו בהמה לחמר אחריו, מכל מקום הא יכול להפקירה באופן שלא יזכו בו. [והנה בשולחן ערוך הגר"ן (סי' רמ"ו סעי' ט"ו) כתב דההפקר אינו אלא בשעת מלאכתה. ואם כן הכא לא שייך כלל].

[שוב ראיתי בזכר דבר שכתב רק דמדברי הר"ן איכא למילף לחד גיסא דמהרי"ל דיסקין, אבל לא כתב דמדברי רמב"ן יש למילף לאידך גיסא]. אמנם אכתי תיקשי גם להר"ן, דאכתי חשיב אפשר לקיים שניהם, דהרי יכול להפקירה באופן המבואר בשולחן ערוך (סי' רמ"ו סעי' ג') שמפקירה לפני ג' בני אדם כדין שאר הפקר, ומכל מקום אין שום אדם יכול לזכות בה דאמרינן דודאי אין כוונתו רק כדי להפקיע מעליו איסור שבת, נמצא דלא הפסיד ממונו כלל.

ד. הניח פת בתנור

הנה יש לעיין בהא דאמרינן בגמרא שבת (ד' א') בהניח פת בתנור בשבת, דאסרינן לאחר לרדות הפת כדי להציל המניח מאיסור שבת, דאין אומרים לו לאדם חטא כדי שיזכה חבירו.

וכתבו תוספות (שם ד"ה וכן) דהיינו מכיון דהמניח פשע, אמנם אם יהא גוונא דהמניח לא פשע יהא מותר לאחר לרדות.

והנה בכהאי גוונא דהמניח לא פשע אלא הניח הפת בתנור בשוגג, אי אפשר לחייב אדם אחר להצילו מאיסור אופה בשבת בהוצאות ממון ביתר מחומש מיהת, אמנם כדי לא לרדות צריך להוציא יותר מחומש ממונו.

והשתא יש לעיין אם בכהאי גוונא דהיה יכול להצילו מהאיסור ביותר מחומש ממונו, האם יהא מותר לאחר לרדות אע"פ דהיה יכול להצילו מהאיסור על ידי הוצאת ממון. והנה להר"ן יהא מותר, דהרי אזלינן בתר האיסור רדייה דהוא הדוחה, אמנם לרמב"ן יהא אסור.

ה. מיניקת חבירו

העירוני דבמקום אחר בתשובות מהרי"ל דיסקין (פסקים סי' ל"ח) מבואר לא כך, דהנה חכמים אסור לינשא מיניקת לחבירו, ועובדא הוה באדם שבשוגג נשא מיניקת חבירו, וכתב במהרי"ל דיסקין דעכשיו פטור להוציאה, דהרי יהא יותר מחומש ממונו מפאת שיצטרך לשלם הכתובה.

ושוב דן אם עכשיו יהא מותר לבוא עליה מפאת דעשה דפריה ורביה ידחה גזירת חכמים דמיניקת חבירו, ונהרי אינו יכול לינשא לעוד אשה מפאת חרס דרבינו גרשום, ואף אם ניתן הרי לא יהבו ליה עוד אשה, וכתב דזה אינו דהרי אפשר לקיים שניהם, דלענין לעשות מעשה עבירה, הרי צריך להוציא כל ממונו. [ועיין שם עוד כמה טעמים אמאי אין להתיר].

ותיקשי, דהרי מצד המצוה דפריה ורביה אינו חייב להוציא כל ממונו, נמצא דלמעשה לא יוציא אותה, והשתא אם לא יבוא עליה נמצא דלא יקיים המצוה דפריה ורביה, והרי לדברי מהרי"ל דיסקין הנ"ל אמרינן דאם אינו חייב להוציא הממון מחמת המצוה, אם כן שפיר דוחה.

אלא שמעינן דהכא אזיל דלא כדבריו הנ"ל, אלא לפום האי סברא דאזלינן בתר האיסור הנדחה, ובעינן להוציא כל ממונו.

ו. דברי הגרע"א בענין השבת אבידה

הנה לכאורה בהאי חקירה מצאנו סתירה בדברי הגרע"א, דבמקום אחד דן הגרע"א (בבא מציעא ל' א' ע"פ שם) לענין השבת אבידה שתדחה איסור טומאת כהן בבית הקברות, ודן שהבעלים ימחול וכך לא יצטרך להיטמא.

ותיקשי, אמאי חייב למחול ולהפסיד ממון, הרי מפאת עשה דהשבת אבידה אינו חייב להפסיד ממון כלל, ורק משום האיסור טומאה בבית הקברות, אלא שמעינן שסובר הגרע"א כהצד דאזלינן בתר האיסור הנדחה והוא איסור טומאה וחייב להוציא ממון.

אמנם לדברי הר"ן דאזלינן בתר המצוה הדוחה, הרי הכא נמי סיבת הדחייה הוא מצוות השבת אבידה, והרי אינו חייב להוציא ממון משום השבת אבידה.

ז. דברי הגרע"א לענין ציצית בכלאים

אך לאידך גיסא, במקום אחר בדברי הגרע"א (נאו"ח סי' י"א על מגן אברהם סי"ג) מבואר לא כך, דהנה הקשה אמאי אמרינן דעשה דציצית דוחה איסור כלאים, הא יכול ללבוש בגד של צמר, ותירץ דאם נאסור להטיל ציצית בבגד פשתן יהיה מותר ללבוש הבגד גם בלא ציצית, [והיינו דעת המרדכי במנחות אות תתקמ"ד], ולכן כדי שלא יתבטל העשה שפיר אמרינן דעשה דוחה לא תעשה.

ולכאורה כל תירוצו רק אי אזלינן בתר העשה, אמנם אי אזלינן

בתר הלא תעשה, הרי מחוייב להוריד הבגד כדי שלא לעבור על איסור כלאים, דהרי גם המרדכי מודה דמצד הלא חייב להוריד.

ח. בית שערים

עיין בתשובות בית שערים (נאו"ח סי' שס"ט) דנקט דאזלינן בתר הלאו, ובאמת חייב להוציא חומש ממונו, ודן מהא דמת מצוה שרי להיטמא אע"פ שיכול לשכור בכסף, [כמבואר ברמ"א יו"ד סי' שע"ד סעי' ג'], ותירץ דשאני התם דמת מצוה הותרה. וצריך עיון. [ועוד עיין בקובץ הערות שם].

ט. ג' צדדים

הנה דע דבספיקא דמהרי"ל דיסקין, יש בזה ג' צדדים, חדא, דיקיים העשה וידחה הלאו, [וכן הכריע הגר"מ אטלס כדלעיל באות ב'].

תו, דיקיים העשה ויוציא כל ממונו שלא לעבור על הלאו, ולא נאמר שלא יקיים העשה [דהרי יכול לקיים העשה בדחיית הלאו], אלא נאמר דיוציא כל ממונו. [ולפי צד זה מתפרשת התשובה של מהרי"ל דיסקין שהבאנו לעיל באות ה].

וצד שלישי, שלא יקיים העשה כלל, כי לעבור על הלאו לא שרי ליה, ולהוציא יותר מחומש ממונו אי אפשר לחייבו מפאת העשה. [נא"ה, וכך יש לומר לדעת הרמב"ן הנ"ל].

הכל לפי רוב המעשה

הנה איתא במשנה באבות (פ"ג משנה ט"ו) הכל לפי רוב המעשה. ופירש הרמב"ם (פירוש המשניות שם) שהמעלות לא יושגו לפי שיעור גודל המעשה, אלא לפי רוב מספר המעשה, שאם יתן למי שראוי אלף דינר בפעם אחת ולאיש אחד, לא תושג לו מעלת הנדיבות בזה המעשה האחד הגדול, כמו שתושג למי שיתנדב אלף פעמים באלף דינר, ויתן כל דינר מהם על צד הנדיבות, לפי שזה ייכפל על ידו מעשה הנדיבות אלף פעמים, ויושג קנין חזק, משא"כ בנותן רק פעם אחת בלבד, התעוררה הנפש התעוררות גדולה למעשה טוב ואחר כן פסקה מזה. [וכעין זה פירש ברע"ב שם].

שמעינן מהרמב"ם שאם יש לאדם אלף זהובים לחלק לצדקה, ויש לפניו ב' אפשרויות, או לתת כולם לעני אחד, או דילמא לחלקם לכמה אנשים, ואז כל אחד יקבל פחות, אמרינן דעדיף לחלקם לכמה אנשים, כי על ידי זה קונה לעצמו שלימות דכל פעם עובד מחדש על עצמו וקובע בלבו טפי מידת הנתינה.

אמנם לאידך גיסא, יש לדון דכאשר לא שייך האי טעמא דהשגת השלימות לעצמו, אז יש לומר דיתן כל הכסף לאחד אם על ידי זה יהא תועלת יותר גדולה.

הנה לפי זה לכאורה יהא בזה כמה נפקותות:

א. ממונה על הצדקה

חדא, דאם נותן הכסף לאדם אחר לחלקו לצדקה ואומר לו שהוא יהא ממונה לעשות בו כראות עיניו, אבל הכסף נשאר של הנותן, בזה יש לומר דהשליח יתן כל הכסף לאדם אחד, כי לשליח אין בזה נסיון. ועיין בסימן הבאה מה שכתבנו בזה עוד.

[ואולי אינו כן כיון שהשליח יכול לעשות כרצונו הוא יכול להשהות את הנתינה. אך לכאורה אינה סברא].

ב. בלאו הכי יתן בכמה פעמים

יש לעיין מהו באופן שבלאו הכי צריך לתת הצדקה בכמה פעמים, כגון דרך אז מזדמנים לו הכספים, האם יתן כמה פעמים לעני אחד, או דילמא יתן כל פעם לעני אחר.

ולכאורה יכול לתת לאדם אחד שיהא תועלת יותר גדולה, דהרי הכא לא שייך טעמא דהרמב"ם שיתן לכמה אנשים, דהרי בתרוייהו מרגיל עצמו למידת הנדיבות, שהרי נותן הכסף בכמה הזדמנויות.

ג. כבר הודיע לו

כעין זה יש לדון בגוונא דנותן לאדם אחד כל הכסף, אבל לא בבת אחת אלא בכל תקופה עוד קצת מהכסף, וכך יגמור לתת לו את כל הסכום, ובינתיים הכסף ישמש להלוות לאנשים אחרים.

ולכאורה שפיר יכול למיעבד הכי, דהרי הכא ליכא טעמא דהרמב"ם, דהרי בכל תקופה יש לו נסיון מחדש וכהנ"ל.

אך יש לומר דאם כבר הודיע לאותו אדם שיתן לו כל תקופה סכום מסויים, כבר אינו עובד על עצמו, דהרי השתא מקיים חיובו, ועוד, דאף כאשר לא הודיע לו, אבל עכ"פ השני מצפה לכך, שוב הנותן חושב שחייב ליתן לו. ואם כן נימא דבכהאי גוונא באמת לדברי הרמב"ם היה צריך לתת לכמה עניים. וכל זה צריך הכרע.

נמצא דעכ"פ כאשר ליכא הענין של השגת השלימות לעצמו, הדרינן דיש לומר שאם יתן לאחד תהא תועלת יותר גדולה יעשה כך.

ד. סכום יותר גדול

הנה אם רואה אבידה יקרה ופחות יקרה ויכול להרים רק אחת, ודאי ירים היקרה.

ואם רואה שלש אבידות אחת יקרה ושתיים זולות ויכול להרים או היקרה או ב' הזולות, לענ"ד מספר המצוות ביקרה הוא לפי הפרוטות, ואם כן יטול היקרה דהרי יש בה יותר פרוטות.

וכמו כן בצדקה אם יש לפניו ב' אפשרויות, או לתת סכום גדול בבת אחת, או לתת סכום יותר קטן בזה אחר זה, בזה יש לומר דמודה הרמב"ם והרע"ב דיתן הגדול, אע"ג דפועל לנפשו פחות, דלא קאמרי אלא באותו הסכום. אך אין לי ראיות לכל זה ואולי נימא דלא כן. [נויש לעיין לדברי המשנה ראשונה המובאים לקמן שמאה פעמים הוה יותר מצוות].

ממונה לחלק הצדקה

הנה בתשובות יריעות שלמה (להגאון רבי שלמה יהודה לייב הלוי לעוויטאן זצ"ל אב"ד ראק איילאנד, סי' מ"ד) **דן בכותב צוואה, ורוצה להשאיר חלק מהנכסים לצדקה, האם עדיף לחלק להרבה מוסדות חלקים פעוטים, או דילמא למעט המוסדות ולהרבות בסכומים.**

א. עדיף לכמה אנשים

הנה תחילה הביא מדברי הרמב"ם והרע"ב הנ"ל על המשנה באבות (שם) שאינו דומה החולק מאה זהובים לצדקה במאה פעמים לנותן לאדם בפעם אחת, שבחולק מאה פעמים מרגיל עצמו במידת הנדיבות.

וכן אייתי ממשנה ראשונה בפאה (פ"ד מ"ה) שאינו דומה נותן מאה פרוטות לעניים מאה פעמים, לנותן פעם אחד, שמאה פעמים נחשבים למאה מצוות.

ב. הכא לא שייך טעמו של הרמב"ם

אמנם יש לדון דבנידון דידן שאני, כמו דאייתי בספר יריעות שלמה

ענייני שבת

שכתב הגאון מטשעבין [בשם השואל שהוא היריעות שלמה] דכאן בנידון דכותב צוואה, לא שייך טעמו של הרמב"ם.

ולכאורה הכוונה, דהרמב"ם באמת כתב משום דעל ידי כל נתינה פועל הנותן על נפשו משא"כ בפעם אחת, והכא הרי הנידון לאחר מיתה שהממונים על הצוואה יתנו. [א"ה, וצריך עיון אם אמרינן הכי גם לענין טעמו של המשנה ראשונה].

ג. עוד טעם שיחלק לרבים

אך כתב הדובב מישרים דגם בזה עדיף לחלק לרבים, דיש עוד טעם לחלק לרבים, כדי שרבים יהנו מזה, דככתב בב"ח (או"ח סי' תרצ"ה) ובמגן אברהם (שם סי' ק"יב) ובמחצית השקל (שם) דאיכא מצוה יותר גדולה לחלק מתנות לאביונים ליותר עניים כדי שרבים יהנו ממנו. וכעין זה כתב בתשובות חתם סופר (חוי"מ סי' ק"א), ועל כן כתב דמסתברא שיותר נכון לחלק לרבים.

ד. אמאי בעינן טעם הרמב"ם

אך יש לעיין לדברי הדובב מישרים, אם כן אמאי בעי הרמב"ם לטעם ידיה, הרי בלאו הכי בעי לתת למאה כדי שרבים יהנו.

ויש לדון דאיכא בזה נפקא מינה, דהנה כתב בברכי יוסף (יו"ד סי' רנ"ב סק"א) בדדיני הקדימה אחד שהוא מוקדם היינו אף לשנים מאוחרים, כגון קרוב יחיד עדיף על רחוקים רבים, ואם כן לטעמא דהמגן אברהם קרוב עדיף מלתת לכמה רחוקים.

[אך יש לעיין אם באמת כשלאחד דיני קדימה, כגון שהוא כהן, יתן כל הכסף. ולכאורה לא שמענו שיתחייב לתת הכל לכהן אחד, ולא אדע. ועיין באהבת חסד (פ"א הי"ד בהערה כ"ה) תו עיין באהבת חסד (שם) שמתבאר דאם בזה שיתנו לאחד ימנענו מלהתמוטט חס ושלום, אזי יתן לאחד].

משא"כ לטעמא דהרמב"ם, הרי נסתפק באהבת חסד (פ"ד נתיב החסד ססק"ב) דמצוה בשונא לכוף את יצרו, עדיף ממעלת קרוב, ואם הכא נמי נימא לענין המעלה לקבוע בעצמו מידת הנתינה.

ולפי זה נפקא מינה בדברי הרמב"ם, דלטעמא דהרמב"ם, לחלק לכמה עניים עדיף מלחלק לאלו שיש להם דיני קדימה, כגון לתת לקרובים, משא"כ לטעמא דהמגן אברהם קרוב עדיף. ולפי זה יתחדש שיש הבדל אם הכסף שלו, או יתן לרבים אף כנגד קרוב, ואם הכסף אינו שלו יתן לקרוב.

אך לקושטא דמילתא יש לומר דדוקא בהא דשונא, דהוא מדינא דגמרא (נבא מצינא ל"ב ב'), בזה דן באהבת חסד דעדיף מקרוב, אך לענין מה שכתב הרמב"ם בפירוש המשניות לכוף את יצרו כנגד מידת הקמצנות, בזה לא שמענו דעדיף מקרוב. וצריך תלמוד.

קיי"ח) דבמגיס שחייב משום מבשל, מכל מקום חייב גם הראשון שהדליק האש או הניח הקדירה על האש.

אמנם לאידך גיסא חזינן לא כך, דהנה אמרינן בגמרא שבת (ע"ה א') דהצד חלון והפוצעו חייב רק משום צידה, אבל אינו חייב משום נטילת נשמה, דאיירי שלא הרגו בהפציעה, אלא פצע החלון כשהוא כבר מת.

והקשו תוספות (שם ד"ה הצד) דאכתי ליחייב משום נטילת נשמה, דהרי השולה דג מן הים כיון שהתייבש חייב משום נטילת נשמה, והכא נמי הרי הוציא החלון מהמים.

ותירצו דשאני המוציא חלון מן המים דאינו חייב בו משום נטילת נשמה, דשמא דרכו לפרסס ולקרב מיתתו.

ותיקשי, דאכתי ליחייב בהוצאת החלון מהמים, דאע"פ דאחר כך החלון גם מקרבת מיתתו, מכל מקום הרי הוה ליה כדינא דמגיס דהראשון שהניח הסיר על האש גם כן חייב.

ויש לחלק, דבמגיס פעולת הבישול שעשה הראשון לא ניתנת לביטול, משא"כ בדג הרי בזורקו לים בטלה פעולה הרשאונה. אך בפשוטו מאי סברא איכא בזה דמכל מקום בלא הראשון לא היה מת.

תו יש לחלק דרך בבישול מחייבין את הראשון, אך מאי סברא בזה.

ברכת מזל טוב

להגה"ח רבי חיים מאיר הורוביץ שליט"א

אבדק"ק דז'יקוב ואב"ד לממיונות גבעת זאב

תלמידו המובהק של רבינו שלמד עמו בצוותא רבת בשנים

לרגל נשואי בתו הכלה שתחי' עם ב"ג שיחי'

י"ר שיזכר לבנות בית נאמן בישראל, לתפארת בית אבותם, ויזכר הזורים לרוב ברכות שמחה

ונחת, ובכל אשר יפנו יצליחו, וימלא ד' כל משאלות לבם לטובה אכי"ר

זאת למודעי הדברים הנדפסים כאן אינם תמיד בלשוננו של רבינו זצ"ל, מפאת שלפעמים דרכו היתה לכתוב בקצרה, ולתועלת המעיינים היה מן הצורך להוסיף תיבות קישור והסבר. הרבה פעמים האריך רבינו בכמה וכמה דרכים ואופנים באותו ענין, ולפעמים עשר ידות על הנדפס כאן, ע"כ במקום שהאריך העתקנו רק חלק מהדברים.

"שלמים מציון"

דברי תורה בפרשת השבוע בהלכה ובאגדה מתורתו של מורנו ורבנו
הגאון הגדול רבי שלוי בן ציון פלמן זצוק"ל

פרשת ויצא

עשאן הקב"ה אבן אחת

"ויפגע במקום וילן שם כי בא השמש ויקח מאבני המקום וישם מראשותיו, וישכב במקום החוא". (פרק כ"ח פסוק י"א).

נחשב להוצאה, "שהכלי משים את שיש בו כחפץ אחד", וכאילו כל המונח בו הוא חלק אחד עם כל הכלי. מבואר בזה שכלי יש לו כח לאגד את כל המונח בתוכו ולהחשיבו כדבר אחד שלם, ולא ככמה חלקים נפרדים. וי"ל שזהו הדיוק בלשון המשנה "לא מצא הקב"ה

כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום", שכדי שהברכה תחול בכלל ישראל הוצרך לאגוד את כולם בתוך "כלי" שאז הכלי מחשיב את כולם כאחד, והרי הוא משים את כולם כחפץ אחד, ולזה נאמר במשנה שהשלום הוא כלי שמאחד את כולם ומחשיבם לאחד ממש, ואז כולם נעשים ראויים לקבל את ברכת ה', ואין קנאה ואין שנאה זה על זה.

ויסוד הדבר שמעלת השלום אינה נבחנת רק בזה שאין קנאה ואין שנאה ואין תחרות, אלא עיקר הדבר הוא שהשלום מעלה ומרומם את כלל ישראל למציאות אחרת לגמרי שכולם נחשבים לאחד ממש, וכדוגמת הכלי שמשים את כל מה שיש בו כחפץ אחד. וכאשר יש אחדות בצורה מרוממת כל כך, אז זוכים להחיל עליהם ברכת ה', והברכה מתקיימת ומוחזקת בהם.

ה' עוז לעזמו יתן

והנה התנא מביא ראיה מהפסוק בתהילים (פרק כ"ט) שנאמר, "ה' עוז לעזמו יתן" יברך את עמו בשלום", והראיה הוא מסוף הפסוק "ה' יברך את עמו בשלום", וראים בזה שהברכה שבירך הקב"ה את ישראל היא בשלום, וזה ראיה שהשלום הוא הברכה שיכולה להחזיק את כל הברכות. ומה שהזכיר גם את תחילת הפסוק "ה' עוז לעזמו יתן", בפשוטו אין לזה שייכות לעצם הנושא של ברכת השלום, אלא הביא את הפסוק בשלמותו. אבל באמת נראה שכל הפסוק מדבר על ענין אחד, וגם תחילתו בא לרמוז על ענין השלום.

דהנה במדרש דרשו על הפסוק הזה "ה' עוז לעזמו יתן, אין עוז אלא תורה". ויש לבאר בזה דהנה בגמרא בביצה (דף כ"ה ב') מובא, "תנא משמיה דרבי מאיר, מפני מה נתנה תורה לישראל מפני שהן עזין", ופרש"י, "שהן עזים, ונתנה להם תורה שיעסקו בה, והיא מתשת כחם ומכנעת לבם". והנה בני אדם שיש בהם עזות אין בהם שלום, כל אחד דואג לעצמו וחושב על עצמו, ואינו מחשיב את השני כלל וכלל. זהו עיקרו של העזות שעושה ככל העולה על רוחו בעזות בלא להחשיב את השני שאולי הוא פוגע בו במעשיו, וכאשר אדם מתנהג בכזו מידה בוודאי שכל ימיו הם בכעס ובמחלוקת, ומידת השלום אינה נוגעת בו. וממילא כאשר הקב"ה נתן לכלל ישראל את התורה שהיא "עוז" הרי התורה מתשת כחם ומכנעת לבם ומתוך כך מידת העזות נעקרת מהם. ולפי זה פירוש הפסוק הוא "ה' עוז לעזמו יתן" - שהקב"ה נתן לעזמו את התורה שהיא עוז, בכדי שהיא תכניע את מידת העזות השוררת בהם. ומעתה לאחר שנעקרה העזות יכולים לזכות לברכת ה' וממילא "ה' יברך את עמו בשלום" - שבמצב כזה יכולים לזכות לברכת השלום, שיהיו כולם באחדות שלמה, ואז ברכת ה' חלה עליהם.

מפני דרכי שלום

משאלת אשה לחברתה החשודה על השביעית
והנידון במשנה לגבי שביעית שאותה חברתה שחשודה על השביעית, החשש הוא שיש לה פירות שביעית לאחר הביעור, וכשהיא שואלת נפה וכברה ורחיים וכן שאר הדברים הוא לצורך אותם פירות שאסורים באכילה, שהיא מעוניינת לאוכלם באיסור, והכלים הללו הם מכשירים ומכנים את הפירות שיהיו ראויים לאכילה. וכאשר אנו מתירים להשאל לה את הכלים

ופרש"י, "וישם מראשותיו, עשאן כמין מרוב סביב לראשו שהיה ירא מפני חיות רעות, התחילו מריבות זו עם זו, זאת אומרת עלי יניח צדיק את ראשו, וזאת אומרת עלי יניח, מיד עשאן הקב"ה אבן אחת, וזהו שנאמר ויקח את האבן אשר שם מראשותיו".

מבואר שכל המריבה שהיתה עם האבנים שכל אחת היתה אומרת "עלי יניח צדיק את ראשו", היתה דווקא בשעה שהאבנים היו מופרדות זו מזו, אבל ברגע שכל האבנים התאגדו לאבן אחת שקטה לה המריבה. ואפילו שגם בשעה שהם אבן אחת יש מקום לצאת לריב, שכל צד של האבן תאמר "עלי יניח צדיק את ראשו", בכל זאת למעשה המריבה לא התעוררה וצידי האבן שעליהם לא הניח הצדיק את ראשו קיבלו את הדבר בהבנה שראשו של הצדיק מונח בצידה השני של האבן.

ומבארים בזה שכל המציאות של ריב שייכת דווקא בזמן של פירוד, שכל אחד דואג לעצמו וחושב על עצמו, אבל ברגע שכולם מאוחדים יחד לא שייך מציאות של ריב, כל אחד דואג וחושב על השני שגם לו יהיה טוב, ואין קנאה ואין שנאה.

כלי מחזיק ברכה

הנה במשנה בסוף עוקצין תנן, "אמר רבי שמעון בן חלפתא, לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום, שנאמר ה' עוז לעזמו יתן" יברך את עמו בשלום". מבואר בזה שכדי שהברכה שהקב"ה מברך את ישראל תתקיים בכלל ישראל, צריך שיהיה כלי שיהיה בו בית קיבול לברכה. שאם אין כלים לקבל את הברכה, הברכה נעלמת והולכת לה, ואפילו שהקב"ה מצידו מברך את ישראל בכל זאת למעשה אם אין לכלל ישראל כלים לקבל ולשמור את הברכה, כמעט ואין תועלת בברכה. וזה אומרת המשנה שהכלי שהוא מחזיק את הברכה הוא "השלום", שכאשר יש אחדות בכלל ישראל יכולה לחול עליהם ברכת ה' והברכה מתקיימת בהם, אבל אם אין אחדות אין מקום לברכה לחול.

הכלי משים כל שיש בו כחפץ אחד

והנה בלשון המשנה יש לדקדק שענין השלום והאחדות בכלל ישראל הוא בגדר "כלי", שהשלום אינו רק סיבה שהברכה תחול בישראל, אלא זה גם בבחינת "כלי". ויש לבאר בזה דהנה ברמב"ם בהלכות שבת (פרק י"ב הלכה י"א) כותב, "המוציא מקצת החפץ מרשות מרשות אל רשות שניה (היינו מרשות היחיד לרשות הרבים, או מרשות הרבים לרשות היחיד) פטור, עד שיוציא את כל החפץ כולו מרשות זו לרשות זו. קופה שהיא מלאה חפצים אפילו מלאה חרדל, והוציא רובה מרשות זו לרשות זו, פטור עד שיוציא את כל הקופה, וכן כל הדומה לזה **שהכלי משים כל שיש בו כחפץ אחד**". מבואר ברמב"ם שכאשר כמה חפצים מונחים בתוך כלי אחד, והתחיל להוציא את הכלי מרשות היחיד לרשות הרבים, הרי כל זמן שלא הוציא את כל הכלי מרשות זו לרשות זו, אינו חייב משום הוצאה בשבת. ואפילו שהחפץ שבתוך הכלי יצא כולו מרשות היחיד לרשות הרבים, בכל זאת כיון שהכלי עדיין לא יצא אין זה

*

למכור לחשוד על השביעית כשאפשר לתלות את זה בהתר

והנה במשניות בשביעית לפני המשנה הזו של משאלת אשה לחברתה החשודה על השביעית מפני דרכי שלום, יש כמה משניות של דברים שמותר למכורם בשביעית אפילו לחשוד על השביעית. והכלל בכל המשניות הללו הוא, שכלי שכל תשמישו הוא רק כדי לעשות עימו דברים האסורים בשביעית, אסור למכור אותו בשביעית לחשוד על השביעית. אבל כלי שמועז גם לתשמישו היתר מותר למכור לחשוד על השביעית, ואנו תולים ואומרים שישתמש בהם תשמישי היתר ולא תשמישי איסור. ולכן כתוב במשניות שמותר למכור בשביעית מגל יד ומגל קציר, ולדעת בית הלל מותר למכור לו פרה חורשת שאנו אומרים שהוא יכול לשוחטה, ועוד דינים כמבואר במשניות שם.

ובכל המשניות שכתוב שהדבר מותר, לא מוזכר הטעם שהוא "מפני דרכי שלום", ורק במשנה האחרונה במשאלת אשה לחברתה החשודה על השביעית נפה וכברה וכו', ואשת חבר משאלת לאשת עם הארץ נפה וכו', בזה המשנה מסיימת "וכולם לא אמרו אלא מפני דרכי שלום".

ובר"ש מביא מהירושלמי שמסתפק האם הטעם הזה שכתוב במשנה האחרונה "מפני דרכי שלום" הוא טעם על כל הדינים שכתוב בפרק הזה שמותר למכור לחשוד על השביעית כשאפשר לתלות שישתמש בזה תשמישי היתר, שבכולם הטעם הוא מפני דרכי שלום. או שזה רק טעם על המשנה האחרונה, במשאלת אשה לחברתה החשודה על השביעית וכו' ואשת חבר משאלת לאשת עם הארץ וכו', שרק באלו הדינים הטעם הוא מפני דרכי שלום, אבל בכל הדינים הקודמים הדבר מותר גם בלא התקנה של דרכי שלום. ובירושלמי מכריע כצד השני, וכל המשניות הראשונות שמותר למכור דברים לחשוד על השביעית כשיש אפשרות להשתמש בהם בהתר, הדבר מותר מצד עצמו, ואין בזה לתקנה של דרכי שלום.

וז"ל הר"ש, "ירושלמי, ר' יוסי ברבי חנינא בעי, על כל פירקא את אמרת, או על הדא הילכתא את אמרת. רבנן דקיסרי בשם ר' יודה, מן מה דלא תנינא בגיטין אלא הדא הילכתא הדא אמרה, על הדא הילכתא את אמרת. פירוש, הא דקא תני מתניתין וכולן לא אמרו אלא מפני דרכי שלום, מיבעיא ליה אי קאי אכולהו פרקין, כגון שאומן מוכר ופרה חורשת ומוכר פירות ומשאל סאתו ופורט מעות, או דילמא לא קאי אלא אמשאלת אשה לחברתה לחודה. ומסיק דאמשאלת לחודה קאי, מדלא תני אינך בגיטין בהניזקין, בהדי מילי דדרכי שלום". וכוונת הדברים היא שבמשנה בגיטין מובאים כל הדברים שהתירו חכמים מפני דרכי שלום, ומובא שם רק הדין של המשנה האחרונה שמשאלת אשה לחברתה החשודה וכו' ואשת חבר משאלת לאשת עם הארץ וכו', ואילו כל הדינים של המשניות הקודמות לא מובא במשנה בגיטין, ומזה מוכיח הירושלמי שמה שאמרו במשנה שהטעם הוא "מפני דרכי שלום" נאמר רק על הדינים של המשנה הזו, ולא על כל הדינים של המשניות הקודמות.

בידוע שאין לחברתה כי אם פירות שביעית

ובטעם הדבר שרק במשנה הזו צריך לטעם של דרכי שלום, ואילו במשניות הקודמות הדבר מותר גם בלא הסברא של דרכי שלום, וכתב הר"ש לבאר, "ומכל מקום צריך טעם, דהנך דלעיל שרינן בלאו טעמא דדרכי שלום לפי שיש לתלות טעם להיתר, ואם כן לישרי נמי בלאו טעמא דדרכי שלום. וי"ל דהכא בידוע שאין לחברתה כי אם פירות שביעית, וכן מוכח בירושלמי דאמרינן וכו' אני אומר נפה לספור בה מעות וכו', ומדלא קאמר לצורך פירות ששית משמע דאיירי אף על גב דלית ליה פירות ששית, ואפילו הכי היה רוצה ר' מנא להתיר מפני דרכי שלום, דשייך בהני טפי כדאשכחן בפרק המדיר גבי נדרה שלא תשאל ולא תשאל נפה וכברה וריחים ותנור שמשיתא שם רע בשכנותיה וכו'".

מבואר בר"ש שהחילוק בין הדינים של המשניות הקודמות למשנה הזו, הוא שבכל המשניות הקודמות הסברא לומר שהחשוד על השביעית ישתמש בדברים הללו לצורך היתר, הוא דבר שנסתבר שיש צד גדול לומר שבאמת הוא קונה את הכלים הללו לצורך היתר, ולכן כדי להתיר למכור לו את הדבר הזה אין צורך להגיע לסברא של "דרכי שלום", אלא עצם הדבר שיתכן שהוא קונה את זה לצורך היתר זה לבד כבר סיבה שאין לאסור למכור לו את החפצים הללו. שכל הסברא לאסור למכור לחשוד את הכלים היא מצד מסייע לעוברי עבירה, ובמקום שאין הכרח שבאמת לוקח את זה לצורך עבירה אין המכירה לו נחשבת כמסייע לעוברי עבירה.

אבל במשנה של משאלת אשה לחברתה החשודה על השביעית, מדובר באופן כזה שהצד לומר שהיא משאלת את הנפה והכברה וכו' לצורך היתר הוא צד רחוק, שהדבר ידוע שכל הפירות שיש בידה הם פירות שביעית לאחר הביעור, שכבר עבר זמן רב מהיכול של שישית ולא שייך במציאות שיהיה לה פירות שישית. וממילא אם לוקחת את הנפה לשימוש המיועד שזה לנפות את החיטים וכיוצא בזה, הרי זה ברור שתעשה בזה איסור ומכח

הללו, נחשב הדבר בבחינה מסויימת שמה שהיא אוכלת את הפירות שאסורים באכילה הוא מחמת זאת שהשאלה לה את הכלים. וכיון שההלכה היא שאסור לסייע ידי עוברי עבירה, אם כן מן הדין היה צריך להיות שאסור להשאל לה את אותם כלים שמסייעים לה לעבירה. ובכל זאת כתוב במשנה שמותר להשאל לה "נפה וכברה וריחים ותנור", והטעם לכך כתוב בסוף המשנה שהוא "מפני דרכי שלום".

ובר"ש כתב מהירושלמי שהסיבה שהתירו להשאל את הדברים הללו, היא מפני שאנו תולים ואומרים שהסיבה שהשאלה ממנה את הכלים נפה וכברה וריחים ותנור, לא היתה כדי להכין בהם את פירות השביעית שאסורים באכילה, אלא לצורך דברים אחרים, שאין בהם איסור. וכתב, "נפה, מפרש בירושלמי אני אומר נפה לספור בה מעות, כברה לכבור בה חול, ריחים לטחון בה סמנים, תנור לטמון בו אונין של פשתן". והיינו שההתר שהתירו מפני דרכי שלום להשאל לחשודה על השביעית את הכלים שאפשר להכין מהם את המאכלים הללו שאסורים באכילה, הוא מפני שאנו תולים ואומרים שהסיבה שהשאלה את הכלים הללו לא היתה לצורך הכנת מאכלים של פירות שביעית, אלא לצורך דברים אחרים. ואם לא היה את הסברא של "דרכי שלום", לא היינו תולים את סיבת השאלה בדברים כאלו רחוקים שהשאלה את הנפה כדי לספור בה מעות וכיוצא בזה בשאר הכלים, אבל בהלכה של "דרכי שלום" נאמר שצריכים אנו לתלות את סיבת השאלה שזה היה לצורך דברים שאין בהם איסור, אפילו אם לפי הסברא זה נראה רחוק מאוד לומר שהשאלה לצורך זה.

אשת חבר משאלת לאשת עם הארץ

וזה הפשט גם בהמשך דברי המשנה, לגבי אשת חבר שמשאלת לאשת עם הארץ "נפה וכברה ובוררת וטוחנת ומרקדת עמה", ואשת עם הארץ פירותיה פירות דמאי, שאנו דינים את זה כפירות טבל שאינם מעושרים. וממילא כאשר אנו משאלים לה את הכלים הללו שמכחם היא יכולה לאכול את הפירות, הרי מכח השאלה הזו היא אוכלת פירות טבל, והרי זה מסייע ידי עוברי עבירה, שלולי השאלה לא היתה לה אפשרות לאכול את הפירות, ועתה מכח השאלה היא אוכלת פירות שאסורים באכילה. ובכל זאת חכמים התירו להשאל לה את הכלים "מפני דרכי שלום". ובזה התירו לא רק להשאל "נפה וכברה", אלא גם לברור ולטחון עמה את החיטים. ואפילו שבזה ברור לנו שהשאלה היא לצורך אכילת פירות דמאי, ואי אפשר לתלות את סיבת השאלה של הנפה וכברה בסיבות אחרות, בכל זאת התירו זאת מפני דרכי שלום.

מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא

והגמרא בגיטין (דף ס"א א') מקשה מה החילוק בין הרישא לסיפא, שברישא בחשודה על השביעית התירו רק להשאל נפה וכברה וריחים ותנור, אבל לא התירו לברור ולטחון עימה, ואילו באשת עם הארץ התירו אפילו לברור ולטחון עמה.

ובאמת שלפי דברי הירושלמי הקושיא היא לא רק על עצם הדבר מדוע בשביעית לא התירו לברור ולטחון עמה ובדמאי התירו, אלא הקושיא על עיקר הדין, דהנה בשביעית יסוד הדין שהתירו רק להשאל "נפה וכברה וריחים ותנור" ואילו לגבי ברירה וטחינה אמרו "לא תבור ולא טחון עמה", הוא משום שכל ההתר שהתירו בשביעית מפני דרכי שלום, מובא בירושלמי שהיה רק כלפי זה שבעת שמשאלים לחשודה את הנפה כברה וריחים ותנור אנו תולים ואומרים שהשאלה של הכלים לא היתה לצורך פירות שביעית, אלא לצורך דברים שאין בהם איסור שביעית, שהנפה היתה כדי לספור בה מעות, והכברה כדי לכבור בה חול, והריחים כדי לטחון בה סמנים, והתנור בשביל אונין של פשתן. ומבואר בזה שבמקום שאי אפשר לתלות את השאלה בדבר היתר אין לנו היתר להשאל לחשודה את הכלים הללו, וכל ההתר הוא רק במקום שיש אפשרות (אפילו רחוקה) לתלות ולומר שהשאלה היא לדבר היתר. וממילא מטעם זה פשוט מאוד שאסור לברור ולטחון עמה, שכלפי ברירה וטחינה אין שום אפשרות לתלות את הדבר בהתר, שאז רואים בחוש שהברירה והטחינה היא בפירות שביעית לאחר זמן הביעור שאסורים באכילה.

אבל באשת עם הארץ, שהנזירות היא בפירות דמאי, שהחשוד שלא עישרו את הפירות והם טבלים, כתוב "ובבוררת וטוחנת ומרקדת עמה", שאפילו בעת שרואים בחוש שאשת עם הארץ הזו משתמשת בפירות דמאי, בכל זאת מותר לסייע לה ולברור ולטחון עמה. ומבואר בזה שכדי להתיר באשת עם הארץ מפני דרכי שלום, לא נאמר שצריך דווקא לתלות את השאלה שהיא לצורך דברים אחרים ולא לצורך פירות דמאי, אלא אפילו במקום שברור בוודאי שמשאלת כן לצורך פירות דמאי מותר לסייע לה ולהשאל לה את כל הכלים הנצרכים להכנת הפירות.

וכל זה נכלל בקושיית הגמרא, "מאי שנא רישא, ומאי שנא סיפא", מדוע בחשודה על השביעית ההתר להשאל לה נאמר דווקא במקום שיש אפשרות לתלות את השאלה שהיתה לצורך דבר היתר, ואילו באשת עם הארץ הותר להשאל לה גם כשברור ששואלת כן לצורך איסור, לצורך

זה תאכל פירות שביעית שאסורים באכילה. והצד לומר שלוקחת את זה להתר כדי לספור בה מעות הוא צד רחוק מאוד, שכמעט ולא מצוי דבר כזה שאשה לוקחת נפה כדי לספור מעות. ועל כן מצד הדין היה צריך להיות שיהיה אסור להשאיל את הנפה והכברה וכו' לחשודה על השביעית, שכיון שהדבר ברור כמעט בוודאות גמורה שהיא לוקחת את זה לצורך איסור, והרי זה מסייע לעוברי עברה.

אלא שחכמים חידשו דין "מפני דרכי שלום" ובזה נאמר התר להשאיל לחשודה על השביעית את הנפה והכברה וכו', שבדין דרכי שלום נאמר שאפילו במקום כזה שהצד לומר שלוקחת את זה לצורך התר הוא צד רחוק מאוד, בכל זאת מפני דרכי שלום אנו צריכים לנקוט ולומר שבאמת לוקחת את הכלים הללו לצורך התר ולא לצורך איסור.

דמאי כוודאי

והקשה הר"ש, "ואת"ה דפריך בסוף הניזקין, מאי שנא רישא גבי שביעית דלא תבור ולא תטחון עמה, ומאי שנא סיפא אשת עם הארץ דבורת וטוחנת עמה, הוה ליה למימר משום דזה ודאי וזה ספק למאי דפרשינן דאיירי בפירות שביעית ודאי. וי"ל דרוצה לחשוב דמאי כוודאי, לפי שחשודין עליו והעמידנו בחזקת שאינו מתוקן עוד".

ביאור קושיית הר"ש היא, דהנה הגמרא בגיטין מקשה "מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא" מדוע לגבי שביעית כתוב שאסור לאשה לעזור לחברתה החשודה על השביעית בברירת וטחינת החיטים, משום מסייע ידי עוברי עברה, ואילו לגבי דמאי כתוב שמותר לאשת חבר לעזור לאשת עם הארץ בברירת וטחינת החיטים, ואין בזה איסור מסייע ידי עוברי עברה. הרי אם סיוע בברירת וטחינת החיטים מוגדר כמסייע לעוברי עברה צריך להיות שגם איסור דמאי יהיה כאיסור שביעית ויהא אסור לאשת חבר לסייע בזה לאשת עם הארץ, ואם אינו מוגדר כמסייע ידי עוברי עברה אם כן גם לגבי שביעית שיהיה מותר לאשה לסייע בזה לחברתה החשודה על השביעית.

ומעתה מקשה הר"ש אם כתוב בירושלמי שבחשודה על השביעית מדובר באופן שאין פירות שישית, וכשהיא בוררת וטוחנת את החיטים הדבר ברור שמדובר בפירות שביעית לאחר הביעור שאסורים באכילה, אם כן יש ליישב שדווקא בשביעית שמדובר באיסור וודאי שאסור לברור ולטחון עמה, שהבירה והטחינה מוגדרים כמסייע לעוברי עברה ללא שום ספק. אבל באשת עם הארץ שהאיסור הוא דמאי, הרי איסור דמאי אינו איסור וודאי, שכל איסור דמאי בפירות עם הארץ הוא מצד חשש שפירותיו של עם הארץ אינם מעושרים, אבל אין לנו וודאות שהוא לא עישר אלא זה רק חשש, ואם כן כיון שהוא רק חשש ויתכן שבאמת הוא עישר את הפירות הללו, ממילא כלפי ברירה וטחינה מפני שלום אנו מקילים ואומרים שכנראה הפירות הללו מעושרים, וכשמסייעת בברירה והטחינה אין בזה מסייע לידי עוברי עברה.

ומיישב הר"ש, שהגמרא בקושיא סוברת שגם באיסור דמאי האיסור הוא בגדר וודאי, והפירות נחשבים כוודאי טבל, שהרי מעיקרא הפירות הם טבל וכדי שנדע שהם יצאו מחזקת טבל צריך שיהיה לנו וודאות שעישרו את הפירות, וכיון שעם הארץ חשוד על המעשרות, ממילא נשאר בפירות חזקת טבל, ועל כן דינם כטבל וודאי. ומשום כן מקשה הגמרא שאם בשביעית יש איסור לברור ולטחון עם החשודה על השביעית, משום מסייע לידי עוברי עברה, אם כן גם בדמאי צריך לאסור לברור ולטחון עם אשת עם הארץ משום מסייע לידי עוברי עברה, שבשניהם האיסור הוא וודאי שבשביעית מדובר באופן שברור לנו שהפירות הם פירות שביעית לאחר הביעור, וגם באשת עם הארץ איסור דמאי הוא כאיסור וודאי טבל מחמת החזקת טבל שהיה בפירות.

חזקת טבל בפירות דמאי

והנה בסברא הוה שכתב הר"ש שהגמרא סוברת בקושיא שהאיסור של דמאי מוגדר כוודאי טבל, משום שאנו מעמידים אותו בחזקת שאינו מתוקן. והר"ש מבאר שבעצם סתם פירות הם טבל, וכדי לתקנם מאיסור טבל צריך לעשות מעשה של הפרשת תרומות ומעשרות. ומעתה בדין חזקה נאמר שכאשר ידוע לנו על פירות שהם טבל, ויש לנו ספק אם נעשה בהם הפרשת תרומות ומעשרות, הרי החזקה אומרת לנו להעמיד את הפירות על חזקתם הראשונה שלא נעשה בהם המעשה והרי הם בחזקת טבל. ומשום כן סוברת הגמרא שהאיסור בדמאי אינו סתם ספק, אלא הוא בגדר איסור וודאי, שההלכה בדמאי אומרת שדין הפירות הם כדין טבל וודאי.

נאמנות עד אחד בדמאי

ונראה דמצינו מחלוקת אחרונים בסברא הזו, דהנה במשנה בדמאי (פרק ד' משנה א') תנן, "הלוקח פירות ממי שאינו נאמן על המעשרות ושכח לעשרן, ושואלו בשבת יאכל על פיו, חשכה מוצאי שבת לא יאכל עד שיעשר וכו'". מבואר שהלוקח פירות ממי שאינו נאמן על המעשרות, שהם פירות דמאי, ושכח לעשרם לפני שבת, ובשבת אסור לעשר, וכדי שיוכל לאכול את הפירות הללו בשבת הקילו בדמאי שאם שואל את המוכר (שהוא עם הארץ)

אם הפירות מעושרים ומשיב לו שהם מעושרים, יכול לסמוך עליו ולאכול את הפירות בשבת, אבל כלפי מוצאי שבת אין את הנאמנות הזו ואם רוצה להמשיך לאכול מהפירות במוצאי שבת חייב לעשרם. ומבואר בזה שבעצם הדבר אין למוכר נאמנות לומר שהפירות מעושרים, שכיון הוא אינו נאמן על המעשרות, ומשום כן אינו נאמן להעיד על המעשר של הפירות, אלא שחכמים הקילו בדמאי קולא מיוחדת שכלפי שבת יהיה לו נאמנות, אבל מעיקר הדין אין לו נאמנות ועל כן מיד כשחשכה במוצאי שבת חייב לעשר את הפירות. ובבית יוסף (יו"ד, סימן ק"ט) הקשה מדוע אין למוכר נאמנות לומר שהפירות מעושרים, הרי ההלכה היא שחשוד על הדבר נאמן על של אחרים ואינו נאמן על של עצמו, ואם כן כשהמוכר אומר על הפירות לאחר שכבר מכרם שהם מעושרים נחשב הדבר כמעיד עדות על פירות אחרים שהם מתוקנים. ואם כן כיון שעד אחד נאמן באיסורים, צריך להיות שנקבל את עדותו של המוכר שהפירות מעושרים, ומדוע אין למוכר נאמנות כלפי מוצאי שבת לומר שהם מעושרים.

איתחזק איסורא

ובמחנה אפרים (הלכות עדות, סימן י"ב) כתב ליישב, "ולענ"ד לא קשיא מידי דנחי דחשוד נאמן על של אחרים, מכל מקום אין עד אחד נאמן במידי דאיתחזק איסורא כל כמה דאין בידו לתקנו כדמוכח ב'פ' האשה רבה, אלא בדמאי הקלו גבי שבת והכי אמרו שם בירושלמי וכו'". מבואר שבאמת מעיקר הדין היה צריך להיות שהמוכר נאמן להעיד על הפירות שהם מעושרים, שדברי המוכר נחשבים עדות של עד אחד, ועד אחד נאמן באיסורים. אלא שבדמאי אין לו נאמנות, כיון שהתחזק איסורא, שבפירות יש חזקת טבל, ועמי הארץ הם חשודים על המעשרות, אם כן כדי לומר שעם הארץ עישר את הפירות הללו נחשב הדבר כעדות נגד חזקה. שכל כמה שלא ידוע לנו בוודאות שבאמת הוא עישר את הפירות הרי נשאר החשד שלא עישר את הפירות, ואם יש חשד על המעשרות הרי מצד עצם הפירות יש חזקת טבל שאומר שאינם מעושרים, ועל כן עדות המוכר נחשבת כעדות של עד אחד נגד חזקה שאינו נאמן בה.

ודברי המחנה אפרים הללו הם כסברת הר"ש, שבפירות דמאי חל בהם חזקה שאינם מעושרים, שכיון שעמי הארץ חשודים על המעשרות על כן דין חזקה קובע שהפירות הם בחזקת טבל.

רוב עמי הארץ מעשרין

אבל הרעק"א במשניות חולק על המחנה אפרים, וסובר שכשהמוכר מעיד על הפירות שהם מעושרים, אין זה נחשב כעדות נגד חזקה, וכתב על דברי המחנה אפרים "גם אינו ברור דמקרי הכא אתחזק איסורא כיון דרוב עמי הארץ מעשרין, אלא דחששו חז"ל משום דהוי מיעוט דשכית, על כל פנים הרוב מסלק לחזקה, ועיין". מבואר בדבריו שבפירות דמאי אין בהם חזקת טבל, שכיון שרוב עמי הארץ מעשרין ממילא אי אפשר להחשיב את הפירות בגדר כזה שיש בהם חזקת טבל, אלא הרוב שמעשר מבטל את החזקה. אלא שכיון שיש מיעוט המצוי שאינו מעשר, לכן חז"ל חששו ואמרו שאסור לאכול פירות דמאי בלא מעשר, ותיקנו שהקונה פירות ממי שאינו נאמן על המעשרות חייב לעשרם. ופירות דמאי הם רק בגדר ספק, ספק טבל ספק מועשר, אבל החזקת טבל בטלה מהפירות הללו, שרוב עמי הארץ מעשרין ביטל את החזקה, ונשאר ספק בלבד. ולפי זה כותב הרעק"א שצריך להיות שעד אחד יהיה נאמן להכריע ולומר שהפירות מעושרים. וע"ש בכל דבריו. וזהו דלא כסברת הר"ש שכתב שהגמרא בגיטין סברא בקושיא שדמאי כוודאי, מחמת החזקה שאינו מתוקן.

*

פלוגתא אביי ורבא

והנה כל דברי הר"ש הללו נאמרו על קושיית הגמרא בגיטין, שמקשה "מאי שנא רישא, ומאי שנא סיפא", מדוע לגבי חשודה על השביעית נאמר שאסור לברור ולטחון עימה, ואילו באשת עם הארץ שמדובר באיסור דמאי מותר לברור ולטחון עימה. ומבאר הר"ש שכשם שבחשודה על השביעית מדובר באיסור וודאי, כך גם בדמאי האיסור טבל הוא וודאי מחמת החזקת טבל, ועל כן הגמרא מקשה שהדין צריך להיות שווה בשניהם וגם בדמאי יהיה אסור לברור ולטחון עמה משום מסייע ידי עוברי עברה.

ומיישבת הגמרא, "אמר אביי, רוב עמי הארץ מעשרין הן. רבא אמר, הכא בעם הארץ דרבי מאיר, וטומאה וטהרה דרבנן וכו'". ופרש"י, "רוב עמי הארץ מעשרין הן, הלכך חששא דרבנן בעלמא היא, ומפני דרכי שלום מותר לסייען, אבל חשודה על השביעית משמע דמוחזק לן בה שחשודה. רבא אמר, לעולם כמחצה על מחצה (דמי) מספקינן להו, ואסור לסייען הואיל ועבירה דאורייתא היא, ומתני' במוחזק לעשר קאמר, ועם הארץ דרבי מאיר הוא שחשוד לאכול פירות בטומאה וכו'".

ונראה לבאר דאביי חולק על סברת המקשן שסבר שבדמאי יש חזקת טבל, והחזקה קובעת את דין הפירות כדין טבל וודאי, אלא כיון שרוב עמי הארץ מעשרין הן ממילא הרוב מבטל את החזקה, וממילא הפירות הם לא בגדר וודאי טבל אלא רק בגדר ספק. ומשום כן זהו החילוק בין הרישא לסיפא

שבשביעית שמדובר בפירות שבוודאי עבר זמן כיעורם אסור לסייע לחשושה על השביעית בכריה וטחינה משום מסייע ידי עובדי עבירה, אבל בסיפא בדמאי כיון שאיסור דמאי אינו בגדר וודאי טבל אלא בגדר ספק, שהרי רוב עמי הארץ מעשרין, ממילא משום "דרכי שלום" הקילו שמוותר לסייע בכריה וטחינה, ואין זה מוגדר בתור מסייע ידי עובדי עבירה.

אבל רבא חולק בזה על אביי, סובר כסברת המקשן שבאמת בפירות דמאי יש בהם חזקת טבל, שכיון שעמי הארץ חשודים על המעשרות, ממילא החזקת טבל קובע את דין הפירות הללו כדין טבל וודאי. ועל כן כשם שבשביעית אסור לסייע בכריה וטחינה משום מסייע ידי עובדי עבירה, כך גם בדמאי שהחזקה קובעת שדינם כדין טבל וודאי אסור לסייע בכריה וטחינה משום מסייע ידי עובדי עבירה. ומה שכתוב במשנה שמוותר לאשת

ברכת הפרשה תרומות ומעשרות בדמאי

לאביי חיוב ההפרשה הוא מספק

ונראה לכאורה שנחלקו בזה לשיטתם כפולגתם בגיטין, אביי לשיטתו שהוא נוקט כסברת הרעק"א שבפירות דמאי אין בהם חזקת טבל, שכיון שרוב עמי הארץ מעשרין ממילא זה מבטל את החזקת טבל מהפירות. אלא שכיון שיש מיעוט הניכר שאינם מעשרין, על כן פירות דמאי הם בגדר ספק, ספק מעושרים וספק שאינם מעושרים, ומשום כן קבעו רבנן לעשר את הדמאי. וממילא כיון שכל דין ההפרשה הוא רק בגדר ספק, על כן אנו דנים את כל ההפרשה הזו בגדר ספק. ומשום כן לגבי ברכת המצוות, רבנן לא קבעו בזה ברכה, מאחר שכל ההפרשה היא בגדר ספק, ובדבר שרבנן הצריכו לעשר רק מספק לא קבעו ברכה.

לרבא חיוב ההפרשה הוא בוודאי

אבל רבא חולק וסובר כשיטתו שהוא כסברת המחנה אפרים, שבדמאי יש חזקת טבל, שכיון שעמי הארץ חשודים על המעשרות ממילא יש בפירות חזקת טבל, והחזקה מכריעה לנו בתור וודאי שהפירות הללו אינם מעושרים והם בגדר טבל וודאי. וממילא כאשר רבנן תיקנו לעשר את הפירות היה צריך לקבוע בזה גם ברכה, כדין טבל וודאי. שבגוף התקנה שרבנן קבעו לעשר דמאי, נאמר גם שהמעשר הוא בתור וודאי, שיש בהם חזקת טבל. ועל כן רבא הוצרך ליישב בתירוץ חדש, שלא תיקנו ברכה בדמאי כיון שרוב עמי הארץ מעשרין, והיינו שכיון שרוב עמי הארץ מעשרין, אם כן כל התקנה שקבעו חז"ל שיש בדמאי חזקת טבל והוא דין טבל וודאי נאמר רק בתור חומרא דרבנן, ולא בתור הלכה שבאמת דמאי הוא טבל וודאי ממש. אלא כל זה החמירו ותקנו חז"ל בתקנה של דמאי, שצריך לדון ולהתייחס לפירות כאילו שיש בהם חזקת טבל. ומעתה כיון שהוא רק חומרא של חז"ל על כן לא תיקנו בזה ברכה, שברכה תיקנו רק על דבר שקבעו מעיקר הדין, אבל תקנה שכל מהותה נתקנה בתור חומרא לא קבעו בזה ברכה.

ולפי זה נראה לבאר עוד מחלוקת בין אביי לרבא, שנחלקו באותם סברות, וכל אחד סובר כשיטתו באותה סברה. דהנה בגמרא בשבת (דף כ"ג א') מובא לגבי הדלקת נר חנוכה שמברכים עליה ברכת המצוות "אשר קידשנו במצוותיו וציוונו להדליק נר של חנוכה". ואפילו שהמצווה היא רק דרבנן בכל זאת שייך לברך עליה "אשר קידשנו במצוותיו", והגמרא מבארת, "והיכן ציוונו, רב אויבא אמר מלא תסור, רב נחמיה אמר שאל אביך ויגדך זקניך ויאמרו לך".

והגמרא מקשה אם גם על מצווה דרבנן שייך לברך את הברכה הזו "אשר קידשנו במצוותיו וציוונו, אם כן מדוע בהפרשת תרומות ומעשרות מפירות דמאי, לא מברכים את הברכה "אשר קידשנו במצוותיו וציוונו על הפרשת תרומות ומעשרות", כמו שמברכים בפירות טבל וודאי, שהרי מאחר שרבנן ציוו להפריש תרומות ומעשרות מדמאי יש בזה קיום מצווה דרבנן, ובקיום מצווה דרבנן מברכים את הברכה "אשר קידשנו במצוותיו".

ומיישבת הגמרא, "אמר אביי, ודאי דדבריהם (כגון נר חנוכה, רש"י) בעי ברכה, ספק דדבריהם (כגון דמאי שהפרשתו אינה אלא מספק, רש"י) לא בעי ברכה וכו'. רבא אמר, רוב עמי הארץ מעשרין הן".

ובדברי רבא פרש"י, "רבא אמר, ספק דדבריהם בעי ברכה, ודמאי אפילו ספק לא הוי אלא חומרא בעלמא, דרוב עמי הארץ מעשרין".

ובר"ן הביא בשם הרמב"ן שכתב "ולפי דבריהם תירץ הרמב"ן ז"ל, דהאי דאיצטריך ליה לרבא למימר רוב עמי הארץ מעשרין הן, היינו משום דאי לא מהאי טעמא, כיון דרבנן תקנו דמאי, הוה ליה ודאי דדבריהם ולא ספק". וע"ש בכל דבריו. מבואר בדברי הרמב"ן שיש כאן מחלוקת בין

אביי לרבא בגדר דין חיוב הפרשת תרומות ומעשרות מפירות דמאי, שאביי סובר שכל חיוב ההפרשה מוגדר בגדר ספק, ואילו לרבא גדר ההפרשה מוגדר כוודאי שכיון שרבנן תיקנו חיוב הפרשה בדמאי ממילא חיוב ההפרשה מוגדר כחיוב וודאי ולא כספק, ועל כן רבא צריך ליישב ישוב חדש למה לא קבעו בזה ברכה משום שרוב עמי הארץ מעשרין הן.

במסירת השיעורים

הגבאים טענו שאין לו מנחה להפגע, משום שאף פעם לא דיברו עימו שימסור שם שיעורים באופן קבוע. אלא כל הבקשה היתה שימסור סדרת שיעורים בנושא מסוים באופן חד פעמי, וכשיגמור את הסדרה יסתיים השיעור ולא ימשיך יותר, וממילא כשיביאו אדם אחר למסור שיעור, אחרי שהוא סיים את הסדרה שדובר עליה אין זה פגיעה בו. אבל הגר"צ הוסיף להתנגד בצורה נחרצת ואמר, "הרי זה ברור שאם היו מרוצים משיעוריו, היו מבקשים ממנו להמשיך למסור את השיעור בנושאים אחרים, ואפילו שלא דיברו עימו על כך בכל זאת ברור הדבר שהוא מבין זאת מעצמו, וכאשר עתה הוא יפסיק את השיעור ואדם אחר יתחיל במקומו הוא יבין שהסיבה לכך היא מפני שלא היו מרוצים ממנו. וממילא – סיים הגר"צ ואמר – בשום פנים ואופן אינני מסכים למסור שיעור כשהדבר יביא לפגיעה באדם אחר".

הגבאים ניסו להמשיך ולהשפיע על הגר"צ, וטענו שזה ברור להם שאותו תלמיד חכם, לאחר שיגמור את סדרת השיעורים שהתחיל בה, לא ימשיך יותר למסור שם שיעורים. ואם הגר"צ לא יבוא למסור את השיעור, הרי הם יבקשו מאדם אחר למסור שם את השיעור, ואם ברור הדבר שיתחיל שם שיעור מאדם אחר, אין שום סיבה שהאדם אחר לא יזיהה הגר"צ.

אבל הגר"צ המשיך בסירובו, ואמר "תעשו אתם מה שאתם רוצים, אבל אני לא אמסור את השיעור". וביאר ואמר, שהוא אינו מעוניין שעל ידו תצא פגיעה כל שהיא בתלמיד חכם וזו שמסר עד עתה את סדרת השיעורים.

ובאמת הגבאים עמדו בדבריהם, ולאחר שסיים אותו תלמיד חכם את סדרת השיעורים שהתחיל בה, הביאו אדם אחר שימסור שם שיעורים באופן קבוע.

מספר הרב בורקש, שבסופו של דבר ראו כולם שלא הפסיד הגר"צ מכך כלום. לאחר תקופה קצרה ביקש ממנו הר"ג ר' דוד הרשוביץ זצ"ל למסור שיעור בבית מדרשו "בית יחיאל", ולא די היה בתלמידי החכמים שהתפללו באופן קבוע בבית מדרש זה, אלא עוד נוספו רבים מכל האזור הסמוך, עד שבית המדרש היה מלא מפה אל פה, וכולם נהנים ומוסיפים נופך למהלך השיעור.

ויהי בבורק והנה היא לאה וגו'." (פכ"ט פכ"ה). ופרש"י, "ויהי בבורק והנה היא לאה, אבל בלילה לא הייתה לאה, לפי שמסר יעקב לרחל סימנים, וכשראתה רחל שמכניסין לו לאה אמרה עכשיו תכלם אחותי, עמדה ומסרה לה אותן סימנים".

במשך שנים רבות היה מוסר הגר"צ פלמן זצ"ל שיעור בכניסת השבת, בין קבלת שבת למעריב, בבית המדרש "בית יחיאל" שברחוב רבי עקיבא בבני ברק. רבים וטובים היו משתתפי השיעור, כשבנייהם גם תלמידי חכמים מופלגים, בשיעור היתה אווירה מיוחדת כאשר תוך כדי השיעור זה שואל זה משיב, ופעמים רבות בית המדרש שכולו היה מלא מפה אל פה היה רועש וגועש בוויכוחים על הקושיא שנשאלה או על התירוץ שתורץ.

מספר הר"ג ר' יצחק בורקש שליט"א, לפני שהתחיל הגר"צ את השיעורים בבית יחיאל, ביקשו ממנו למסור שיעור בבית כנסת אחר, שהיה בית כנסת גדול ומכובד מאוד, והתפללו בו תלמידי חכמים מופלגים וידועים. ובדיקו באותו הזמן היה בבית כנסת זה יהודי תלמיד חכם שמסר סדרת שיעורים בנושא מסוים, והתכנית של הגבאים היתה שלאחר שיגמור את סדרת השיעורים בנושא זה, יתחיל הגר"צ למסור שם את השיעור בין קבלת שבת למעריב באופן קבוע.

עד אותו הזמן לא היה בבית כנסת זה שיעור בין קבלת שבת למעריב, ובאותה תקופה רצו לקבוע שיעור במקום, ובתור התחלה ביקשו מתלמיד חכם פלוני שימסור סדרת שיעורים בנושא מסוים. אבל הציבור לא היה מרוצה מהשיעורים שמסר, כי לא מסר את השיעור בצורה ברורה מספיק, ומשום כן חשבו הגבאים לבקש מהגר"צ שיתחיל למסור שם את השיעור באופן קבוע לאחר שיגמור תלמיד חכם זה את סדרת השיעורים שהתחיל בה.

בתחילה כשביקשו ממנו להתחיל למסור שם שיעור, נטה להסכים לכך. אבל כאשר בהמשך הדברים נודע לו שכבר התחיל למסור שם אותו תלמיד חכם סדרת שיעורים, השיב מידיית תשובה שלילית, מחשש שמא תלמיד חכם זה יפגע מכך שהביאו את הגר"צ לדבר במקומו.

יחי ראובן

מתוך הספר "יחי ראובן" מאוצרותיו של הגאון הצדיק רבי ראובן קרלנשטיין זצ"ל

תתן אמת ליעקב

וַיְהִי כְשֶׁמַּעַל לְבֹן אֶת שְׁמוֹעַ יַעֲקֹב בֶּן אַחֲתוֹ וַיִּרְץ לְקִרְאָתוֹ וַיַּחֲבֹק לוֹ וַיִּנָּשֶׁק לוֹ
וַיִּבְרָאֵהוּ אֶל בֵּיתוֹ (כ"ט, י)

יעקב הצדיק - בבית לבן בזקנותו

ספר בראשית נקרא בחז"ל "ספר הישר" - על שם האבות הקדושים שנקראו ישרים. אבל התורה לא מלמדת בו את מעשה האבות, כי אין לנו מושג בהם, אלא מלמדת אותנו כלפינו מה אנו צריכים להפיק לקח ומוסר השכל ממעשיהם של האבות. אנו לומדים את החלקים השייכים לנו להשכיל ממעשה אבותינו. נתבונן אפוא מעט במה שמספרת לנו התורה בענין לבן הארמי ויעקב אבינו ע"ה. יעקב אבינו חי עם לבן הארמי עשרים שנה, ונשאר עם המהות של יעקב ע"ה - "תתן אמת ליעקב", האמת נשארה עמו.

אם נדע מי היה לבן, נוכל להבין מעט את הקושי של יעקב אבינו להיות במחיצתו. הרמב"ם בהלכות שכירות (פרק י) מכנה את יעקב אבינו "יעקב הצדיק" וזה לשונו: "וכן חייב לעבוד בכל כחו, שהרי יעקב הצדיק אמר 'כי בכל כחי עבדתי את אבייך, לפיכך נשל שכר זאת אף בעולם הזה, שנאמר: 'זיפרך האיש מאד'". ניטול את התנהגות יעקב אבינו ע"ה כתמרור דרך.

החיבוקים של לבן הזקן

"ויהי כשמעל לבן את שמוע יעקב בן אחותו וירץ לקראתו"

ישנה ריצה נוספת המוזכרת בחומש בראשית, בפרשת וירא: "וירא והנה שלשה אנשים ניצבים עליו וירץ לקראתם מפתח האהל". אברהם אבינו רץ, וכאן, להבדיל, לבן הארמי רץ - "וירץ לקראתו ויחבק לו וינשק לו ויבאיהו אל ביתו". מדוע הוא רץ, שואל רש"י?

מה השאלה, מה לא מובן? אם בן אחותו מגיע, מובן מאליו שהוא רץ לקראתו? לא!...

אבל לרש"י ברור שלבן רץ מחמת סיבה אחרת, היה לו חשבון: אם העבד, אליעזר, הגיע ובא בשעתו עם עשרה גמלים טעונים מטוב אדוניו, מסתמא 'בן הבית' הגיע עם הרבה יותר... רץ לקראת הכסף. הוא כבר היה איש זקן. מאז שאליעזר היה בבית אביו בתואל חלפו תשעים ושבע שנים. לבן היה כבר זקן מופלג, בוק גדול - "זקני עם הארץ כל זמן שמזקינים דעתם משרפת עליהם"... **הרב מפוניבז'** זצ"ל ביקר פעם באירופה למשרת איסוף כספים לישיבת פוניבז', הוא התארח בקהילה מסוימת, ובאותה עת היה שם, לא פחות ולא יותר - ז'בוטינסקי.

נודע לו לרב מפוניבז' כי שניהם עתידים לדבר היום בבית הכנסת, והתעוררה השאלה מי ידבר ראשון. אנשי הקהילה היו "פיינע אידן" ואמרו - ודאי שהרב ידבר ראשון. אך כאשר פנו לרב מפוניבז', הוא הגיב: "לא, לא, שהוא ידבר קודם".

- מדוע, רבי?

אמר להם: "כתוב בגמרא שזקני עם הארץ כל זמן שמזקינים דעתם משרפת עליהם, לכן חשוב שהוא ידבר קודם, כי כל שעה שעוברת הוא מזקין עוד"... לבן הארמי - עברו עליו כבר תשעים ושבע שנים, והוא מתרגש ומצליח ממש לרוץ. הוא עדיין זקוק להרבה כסף.

כיון שמבחוץ לא ראה שיש ליעקב בידיים כלום, התחיל לחבק מכל הכיוונים, אולי יש משהו בפנים... ולצערנו, לא מצא מאומה. לכן "וינשק לו" - אמה, שמה מרגליות הביא, והן בפיו... הוא היה המום, מה הולך פה? אין כלום! אין בפה, אין בכיסים!?

נשאלת השאלה: מהיכן לקחו חז"ל ש"וירץ" זה כסף, "ויחבק" זה כסף, "וינשק" זה כסף? אולי משהו אחר?... מי יודע? אולי כאשר לבן שמע כי יש לו בן אחות מתמיד גדול, ששמו יעקב, נשקו בכל לבו. הרי עשו - לפי דעה אחת - נישק ליעקב אבינו ע"ה בכל לבו... לגבי לבן אין דעה כזו, לכל הדעות ה"וירץ" היה עבור הכסף וכך גם ה"ויחבק" וה"וינשק". מדוע?

אגב, בסוף הפרשה מצינו שוב שלבן נישק: "וישכם לבן בבוקר וינשק לבניו ולבנותיו". "בניו" אלו הנכדים ו"בנותיו" אלו לאה ורחל. ומה עם יעקב? מדוע

הוא לא מנשק את יעקב? יעקב, החתן היקר שלך, עשרים שנה היית איתו, בכזו נאמנות עבד אותך. את יעקב לא. מה קרה?

כי את יעקב מנשקים רק בשביל כסף. ובאותה שעה של פרידה הוא כבר ידע במאת האחוזים שאין לו ממנו כסף, אין מה לנשק.

שמעתי מהקלוזינבורגר רבי זצ"ל, שבהיסטוריה לא מצאנו עוד בן אדם שרצה להרוג את הילדים שלו עצמו כמו לבן, שנאמר בו "ולבן ביקש לאבד את הכל" - מי הם "הכל"? הילדים שלו, הנכדים שלו...

חז"ל הקדושים, שידעו מי היה לבן, להם אין שום צד שלבן חושב משהו אחר. אם הוא מחבק ומנשק אין לו כוונה של הכנסת אורחים. "וירץ לקראתו" - כסף, כסף וכסף.

כך נראים אנשי העולם

במאמר המוסגר: לא רק לבן הארמי מנשק בני אדם בשביל כסף. אלא לכל אדם יש 'לבן' קטן בלבו, ואם אינו משקיע מאמץ לברוח ממנו, אזי גם הוא מנשק בני אדם בשביל כסף...

סיפר לי הרב ירחמיאל בויאר, כי בשעתו, בעת ששימש בתפקיד ראש העירייה בבני ברק, בבוקר היה יוצא לבית הכנסת ללדרמן לתפילת שחרית בשעה קבועה. ויום יום, ממולו היה עובר יהודי בכיוון השני של המדרכה, וכאשר רק היה רואה אותו מרחוק, אמר לו 'שלום' והשתחוה לו... כל כך התכוּפך, עד שהיה נראה שהוא מגיע עד מרצפות המדרכה...

ר' ירחמיאל העיר לו פעם: "ר' יהודי, אסור לעשות כך, כי בתשובות הגאונים נאמר שההשתחויה הראשונה בבוקר צריכה להיות בבית הכנסת, אין להשתחוות לבן אדם לפני התפילה!"

לא הועילו הדיבורים. כל יום מחדש - כורעים ומשתחוים, כמעט הגיע לקרקע. סיפר לי ר' ירחמיאל: "תשמע, רק נשמע קול הברה בעיר כי אני מתעתד לפרוש מהעירייה, כמה ימים חלפו, נפגשנו שוב בבוקר, הוא עבר - כאילו שלא מכיר ולא ראה אותי מעולם. לא השתחווה, ולא כלום. כי מה יש לו איתי?"...

כל זמן שאדם חושב שיכול לקבל ממנו - פרוסקציה פה ושם, היחס אחר לחלוטין, מהקצה לקצה. "ארור הגבר אשר יבטח באדם" - מנשקים בשביל כסף ומחבקים בשביל הממון...

חודש של חקירות...

אחרי שלבן חיבקו ונישקו, "ויבאיהו אל ביתו ויספר ללבן את כל הדברים האלה" - יעקב אבינו סיפר ללבן שנטלו ממנו את ממנו.

הבעל הטורים כותב, כי ראשי התיבות של "את כל הדברים האלה" הוא: אל תתמה כי לא הבאתי דבר, ברכוש רב יצאתי משם, הרשע אליפו לקח הכל.

"ויאמר לו לבן הכי עצמי ובשרי אתה, וישב עמו חודש ימים". וכי הוא הסכים שישב חודש ימים בלי עבודה, איך יכול להיות!?

מבאר ה"אור החיים" הקדוש, כי בחודש הזה לא היה לו ליעקב אבינו חופשה. זה היה חודש של עבודת לבן, התנהלו חקירות ודרישות: הוא חקר את יעקב אבינו - תגיד לי יעקב, תאמר את האמת - היכן הכסף?...

השיב לו: אליפו רדף אחרי ורצה להרוג אותי - מחמת ה'כיבוד אב' שלו. אמרתי לו: אם רצונך לקיים כיבוד אב, עני חשוב כמת. קח ממני את הכסף - הרגת אותי. אמר לו לבן: יעקב, את הסיפור הזה כבר השמעת ביום הראשון שהגעת. תגיד לי - איפה הכסף?...

למחרת שוב פעם: איפה הכסף?

יעקב אבינו ע"ה מסביר לו שוב: ברכוש רב יצאתי משם, ואליפו רדף אחרי וברחתי ממנו - - -

- אוי, יעקב, זה טוב בשביל מס הכנסה ושאר ירקות. כעת תגיד למעשה את האמת - היכן החבאת את הכסף, תגלה את הסוד, היכן הכסף?

חודש שלם חקר אותו. אחרי חודש ימים, הבין שכלו כל הסיכויים, אין כסף. ועתה, אם אין כסף, צריך לעשות כסף... בוא תעבוד איתי: "ויאמר לבן ליעקב הכי אחי אתה ותעבדני חנם" - מי מדבר מעבודה? כי ודאי שאתה צריך לעבוד, אין ספק, אבל גם לא בחינם... באמת אתה היית צריך לעבוד חנים, אבל אני ג'נטלמן אינני מעוניין להעביד אנשים בחינם, אני משלם.

כמה זה 'לא בחינם'?

המפרשים מביאים: אשלם לך לא חינום. כלומר, משהו יותר מחינום. אם שקל ליום נקרא לא חינום, את זה הוא יקבל... אני לא כזה בן אדם רע שעובדים אצלו בחינם...

"הגידה לי מה משכורתך" יש לי הצעה - אמר לבן - אתה תגיד לי מה היא המשכורת [של יותר מבחינים] במה אתה מעוניין?

מה קרה שהוא מעוניין שיעקב יציע משכורת, וכי הוא עצמו לא מבין במחירי עבודה?

כיון שיעקב אורח, מה כבר אורח מסוגל להחציף ולבקש, לא נעים לו כיון שיש לו אכסניה בבית, לכן ודאי שיבקש את המינימום.

"וללבן שתי בנות שם הגדולה לאה ושם הקטנה רחל ויאמר אעבדך שבע שנים ברחל בתך הקטנה". זו היתה ההצעה של יעקב. לבן לא ביקש שבע שנים. יעקב מעצמו העלה את הרעיון של שבע שנים - "אעבדך ברחל בתך הקטנה".

יעקב השתלם במדת הנאמנות

ומדוע דווקא שבע שנים? מדוע לא שנה או שנתיים, או עשרה חודשים?

בזוהר הקדוש כתובים סתרי תורה, מה הוא חיפש להשיג בקדושתו בשבע שנים הללו, אבל בפשטות מבארים, כי יעקב אבינו ע"ה ידע שהוא מתעתד להקים את בית ישראל, והרצון שלו להגיע למקסימום - שמיטתו תהיה שלמה. לכן, גם אחרי ארבע עשרה שנות לימוד תורה בישיבת שם ועבר, שהתעלה להיות האדם שבמרכבה, הוא היה צריך שבע שנים נוספות כדי להזדכך ולהשתלם במדת הנאמנות, "תתן אמת ליעקב". שיא היושר והאמינות - מול שיא השקר והרמאות. לכן היה זקוק לשבע שנים, לבנות את עצמו עוד ועוד - בהלכות אלו של "תתן אמת ליעקב", ולהיות מדת האמת בעצמה - על ידי ניסיון שלא היה כמותו בעולם, לחיות עם השקר ולהישאר עם האמת המושלמת, כדי שיוכל להקים את בית יעקב אש ובית יוסף להבה, ושבטי י-ה עדות לישראל.

"מלאו שני" - בן ששים ושלוש היה בעת הברכות, ועוד ארבע עשרה שנה היה בישיבת שם ועבר. בגיל שבעים ושבע הגיע ללבן [מלאו בגימטריא שבעים ושבע], ואחרי העבודה ללבן עבור רחל ולאה היה בן שמונים וארבע. יעקב אבינו ע"ה המתין עד גיל שמונים וארבע, בכדי להזדכך ב"תתן אמת ליעקב".

שפתו של לבן הארמי

ויאסף לבן את כל אנשי המקום ויעש משתה
(כט. כב)

לבן הארמי - שרמה באנשי מקומו

חז"ל אמרים, כי כל כוונתו של לבן בעשיית המשתה היתה כדי לרמאות את יעקב, והראיה - שכעבור שבוע, כשהתקיימה חתונתה של רחל, לא כתוב שלבן עשה משתה. מצדו - שילכו "להתחתן ברבנות"... בחתונה השניה נאמר: "ויעש יעקב בן יצחק משתה ויחן לו את רחל בתו לו לאשה" בלי לעשות כל משתה. אם אין כבר צורך לרמאות - למה להוציא סתם כסף על משתה?...

חז"ל מוסיפים ואמרים, כי לבן לא רימה רק את יעקב. הוא רימה את כל אנשי מקומו! וזה לשון המדרש (בראשית רבה ע. יח) **"למה נקרא שמו לבן הארמי? שרמה באנשי מקומו"**. והמדרש מספר:

לפני המשתה כינס לבן את כל אנשי מקומו ל"אסיפת חירום". הנושא: **"משכר המים"**.

הוא פנה לאנשי עירו ואמר להם: "אתם זוכרים היטב כי לפני שיעקב הגיע לכאן היה מחסור חמור במים. בשל כך הלא נאלצנו לשים אבן גדולה על פי הבא, כדי שלא כל אחד יוכל לבוא ולשולל ממנה מים כאוות נפשו.

"עם בואו של יעקב למקומו - באה עמו הברכה! כולנו צדים לשפע המים, הקיים אצלנו מזה שבע שנים, שפע שהחל מיד עם בואו, ונמשך כל עוד הוא שוהה עמנו.

"והנה, ברצוני להביא לידיעתכם, כי שהותו עמנו עומדת להסתיים! הוא עבד אצלי שבע שנים בשביל שאתן לו את רחל בתך, והערב נערכת חתונתה. לאחריה הוא יעזוב את עירנו והמחסור החמור במים עשוי לשוב ולפקוד אותנו! "אחי ורעי! אנו עומדים בפני צרה גדולה!

"אמנם", המשיך לבן, "יש לי תכנית מצוינת, רעיון מבריק: אני יודע היטב כי נפשו חפצה דווקא ברחל בתך. אם אתן לו אותה הערב לאשה - הוא יעזוב את עירונו. אני משוכנע בכך בוודאות גמורה! התוכנית שלי היא לתת לו את לאה, במקום רחל, ועל ידי כך הוא יישאר אצלנו שבע שנים נוספות, כדי שאתן לו גם את רחל".

כל הנוכחים ישבו מרותקים וכמובן הסכימו פה אחד לתכנית: "תעשה ותצליח" איחלו ללבן.

"אני פוחד שתלכו ותספרו ליעקב על התכנית", אמר להם לבן.

- מדוע עולה חשש כזה על דעתך? הלא זה אינשרס של כולנו שהוא יישאר כאן?

- כולכם שקרנים! אני לא מאמין לאף מילה שלכם!

- מה, אפוא, רצונך מאתנו?

- משכונן כל אחד מכם יביא לי משכונן. רק כך אהיה בשוח שלא תגלו ליעקב את תוכניתי.

ואכן, כל אחד מאנשי המקום הביא ללבן משכון מביתו. לבן מכר את כל המשכונות, ומהכסף שקיבל בתמורתם ערך את המשתה.

למחרת, כשכל אנשי המקום באו אליו לקבל בחזרה את המשכון, אמר להם לבן: "מה עולה על דעתכם? שאצלי אוכלים בחינם? אכלתם, נהניתם - תשלמו!"

"למה נקרא שמו לבן הארמי? שרמה באנשי מקומו!"

אם אפשר לשקר, למה להגיד אמת?...

אם בכך היה מסתיים עניין הרמאות - היה עוד אפשר איכשהו להבין אותו. הבן אדם רוצה להרוויח כסף ולצורך כך הוא מרמה...

ה' ישמור!

אצל לבן הבעיה היתה הרבה יותר חמורה: השפה שלו היתה שקר! הוא שיקר גם כשלא היתה לו מכך כל תועלת! הוא דגל באמת האומרת: "אם יכול אתה להגיד שקר - למה לך להגיד אמת?..."

הסטייפלר זצ"ל מוכיח את זאת מן הפרשה:

הכתוב אומר: **"וינחש יעקב אבן וירימק ממצבה"**, חז"ל (בראשית רבה ע. יז) אומרים כי גודלה של האבן הזאת היה כגודלה של העיר טבריה. הוא רצה לרמוז ללבן: אל תאיים עלי! אתה לא מפחיד אותי עם המילים שלך "יש לאל ליד לעשות עמכם רע"! אדרבה, נראה אותך מזוי את האבן הזאת ממקומה...

לבן ניסה וכמובן, לא הצליח. או אז: **"וינחש יעקב אבן וירימק ממצבה"**.

והנה נתבונן מה כתוב מספר פסוקים אחר כך: **"ויאמר לבן ליעקב הנה הגל נהג ונהג המצבה אשר יריתי ביני ובינך..."** "אשר יריתי"? אתה ירית? הרי ניסית להרים אותה ולא הצלחת! יעקב הוא זה שהרים אותה ועשה ממנה מצבה! אתה יושבת בצד ועישנת נרגילה...

השפה שלו שקר! כולו שקר! גם כאשר הוא לא מרוויח כלום הוא משקר: "אשר יריתי".

אם אפשר לשקר - למה להגיד אמת? כזה היה לבן!

זה לעומת זה

לבן לא רק משקר. כל סגנון הדיבור שלו- שפל וגס. הזוהר הקדוש מביא על דברי לבן בפסוק: **"נקבה שררה עלי ואתנה"** וזה לשונו (דף קסא ע"א): מאי נקבה? אמר רבי יצחק: ההוא רשע אמר, אנא חמי, דיעקב לא אסתכל אלא בנקבי, ובגין כך יפלח לי אמר נקבה שררה, הא נקבה דאיהו שררה כד בקדמיא. ואתנה, אימא מאן נקבה אסתפלת בה, ואתנה, ופלח לי בגינה".

השפל הזה, שיועד היטב עד כמה צדיק הוא יעקב, שבמצמו מודה ואומר ליעקב "ויברכני ה' בגללך", מדבר ברשעות ובשפלות: "נקבה שררה עלי ואתנה"- אני רואה שאתה, יעקב, עובד בשביל נשים, נקבה שררה- תאמר לי על איזו נקיבה הסתכלת, ואתן לך אותה, ובלבד שתעבוד אצלי שבע שנים נוספות...

ויעקב אבינו עונה לו בכבוד ובדרך ארץ, מבלי לכעוס, מבלי להתרגז, בשפה ובסגנון דיבור של "יעקב אבינו": **"חלילה, דהא אנא כל מה דעבידנא, לשם יקרא דמלכא קדישא עבידנא"**, פירושו: כל מה שאני עושה הכול "לשם שמים"! כל נשואי עם בנותיך- "עבודת השם" הוא! באופן הזה היה רצון ה' יתברך לייסד ולבנות את עם ישראל כל כוונתו היו אך ורק לקיים את רצון השם. יעקב שומר על הליכותיו ועל סגנון דיבורו גם כשהוא בא במגע עם אדם רשע ושפל והוא מקפיד "לא לרדת" לסגנונו הגס והשפל.

מעשי ראובן

באחת הזדמנויות, כשבתו באה לבקר, נעלם רבי ראובן זצ"ל מן הבית. לאחר מכן סיפר כי בשעה שבתו הגיעה לביתו, נוכח לדעת איזו נחת רוח נגרמה לו בשל ביקורה ונוכח בגודל מעלתה של מצוות כיבוד אב ואם, וממחשבה למעשה, קם מיד והלך לבקר את אמו.

זכור זאת ליעקב

מתורתו של רבינו הגדול
מרן בעל ה"זאת ליעקב" זצוק"ל

חודש כסליו | שנת תשע"ח | גיליון 15

נפשו קשורה בנפשו - רבינו המשגיח זצוק"ל

רבינו המשגיח מבקשו שוב ושוב לשמוע את קולו החודר. ורבינו היה יוצא כל פעם מחדש בהתפעלות עצומה מדמותו ואישיותו הענקית של רבינו המשגיח. אשרי עין ראתה כל זאת.

זכורני כיצד באחד הפעמים שהתארח רבינו המשגיח אצל רבינו לסעודת המועד (כמדומני בחוה"מ פסח תשע"ה) ספרו על הנהגותיהם של גדולי ישראל, כאשר באו לבקש מהם ברכה, שהיו אשר הגיבו ואמרו וכי מה אני שאתן לך ברכה, ואחרים היו מתרצים ומברכים את המבקש. לאחר מכן בהמשך הסעודה יצר רבינו למס' דקות, ושאל אותי אז רבינו המשגיח, מה היא הנהגות של רבינו בזה, והשבתי לו כי רבינו מברך את מי שמבקש (ברכתו הייתה "שתהא נפשך חשקה בתורה"). כאשר שב רבינו למקומו שאל אותו רבינו המשגיח בתימה, מדוע היו שסרבו לברך, הרי יהודי רוצה ברכה אז למה לא לברך אותו. וזכורני כיצד עמדו כולם נפעמים אל מול המחזה הענק הזה, כיצד רבינו המשגיח לא שאל זאת לפני שברר מה היא הנהגותו של רבינו. ואמרנו אז לעצמינו זו היא התורה וזו כוחה, כיצד היא מעדנת את הנפש ואת המידות, הרגישות הזו במידות לא תמצא אלא אצל ענקיים שכאלו אשר בכל ימי חייהם עמלו ויגעו בתורה ובמוסר.

בשבת קודש פרשת בהר תשע"ב, התארח רבינו המשגיח אצל רבינו, כאשר סעד את כל שלשת הסעודות עם רבינו בביתו. אין אפשרות לתאר על הכתב את גודלם ורוממותם של הרגעים העצומים האלו, אך נביא בפניכם ניצוצות שזכינו לשמוע במהלך הסעודות. אמר רבינו המשגיח, הגר"א אמר לפני פטירתו שהוא מוכן לוותר על כל העולם הבא שלו בכדי לקבל עוד עולם הזה ולעשות בו עוד מצוה אחת, ואמר על זה רבינו שצריך מקור מוסמך לזה, שזה פלא שהרי תכלית האדם הוא העולם הבא שלו, וזה תכלית הכל. אך הוסיף ואמר שאולי יובן עפ"י דברי המשנה שיפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי העולם הבא. והוסיפו על כך רבינו המשגיח ורבינו, שהביאור בזה הוא משום שבעולם הזה יש באפשרותו של האדם להוסיף עוד ועוד מצוות, אך בעולם הבא אינו יכול אלא לאכול מן המוכן לו, ממה שהכין לעצמו בעולם הזה. והוסיף רבינו המשגיח, כי הגר"א קיבל שכר על זה עצמו שהסכים לוותר על הכל בשביל עוד מצוה. עוד אמר רבינו, כי כידוע בכה הגר"א לפני פטירתו על כך שבעולם הזה אפשר לרכוש תמורת מעות בודדות ציצית שמקיימים בה מצוה בכל רגע ורגע, ואילו בעולם הבא לא יועיל כלום ואי אפשר שוב לקיים עוד מצוות.

לאחמ"כ הרחיבו לדבר על גדולתו וקדושתה של השבת. אמר רבינו, כי השבת אינו יום מנוחה בכדי לנוח ולהמשיך הלאה, אלא הוא

בימים האחרונים אבד כלל ישראל כלי חמדה, רבינו הגדול מרן המשגיח זצוקללה"ה נלקח לבית עולמו. נטל כל חמודות שבעולם והלך לו.

נפשו של רבינו זצוק"ל קשורה הייתה בנפשו של רבינו המשגיח זצוק"ל, הערכה הדדית עצומה הייתה קיימת בין שני גדולי עולם אלו. פעמים מספר אשר זכינו לחזות במראה העצום הזה, כאשר הגיע רבינו המשגיח להתארח בשבתות אצל רבינו זצוק"ל, או לסעודות חול המועד, וכן להיפך, כאשר במהלך הסעודה שררה אוריה מרוממת ביותר, אוריה של קדושה וטהרה, אוריה של עולם בפני עצמו המנותק מכל מה שקורה בחוץ. רבינו מבקש לשמוע את דעתו של רבינו המשגיח בנושא פלוני, ורבינו המשגיח מרחיב. ושניהם יחד דנים ומעמיקים בנושאים רבים, יראת שמים, מוסר, מחשבה, הלכה. מה נהדר היה המחזה הנפלא הזה.

רבינו המשגיח היה מתענג עונג רוחני עצום לשמוע את קול ניגוניו של רבינו, ובהזדמנות התבטא ואמר כי עם כזו שירה אפשר להחזיר בתשובה את כל כלל ישראל. רבינו היה שר, ורבינו המשגיח מוריד דמעות כמים. ומבקש לשוב ולשיר את הניגון. בחול המועד פסח האחרון (כחודש לפני פטירתו של רבינו), נסע רבינו לרכסים לסעוד את סעודת המועד במחיצתו של רבינו המשגיח. אשרי עין ראתה שני גדולי עולם אלו, אשר אך נדמים לנו כבני אדם אך הם מלאכים המסתובבים בינינו, מתנצחים בהלכה ובאגדה. אשרי עין ראתה כיצד תלמידי חכמים מכבדים זה את זה. במהלך הסעודה נשאלה השאלה, מה הוא החידוש במה שאומר בעל ההגדה "אפילו כולנו חכמים כולנו נבונים וכו' מצוה עלינו לספר". וענה כל אחד לפי השקפת עולמו, כאשר רבינו המשגיח השיב כי באים לומר שאפילו החכמים הגדולים מצוה עליהם לספר, היינו שלא מספיק להתעמק ולהעמיק, אלא צריך לספר כפשוטו, מה היה במצרים, ואיך יצאנו וכו'. ורבינו השיב על כך, כי אפילו החכמים הגדולים תמיד ימצאו עוד עומק ועוד הבנה חדשה ביציאת מצרים, ולכן מצוה עלינו לספר. הרגשנו ברגעים הגדולים האלו כאזובי הקיר, העומדים בפני הענקים, וזוכים לראות ולחוש מה הוא תלמיד חכם. בצאתו של רבינו ממעונו של רבינו המשגיח, ליווה אותו רבינו המשגיח עד לרכב, ונפרד ממנו לשלום.

מלבד שבתות וסעודות אלו, בהזדמנויות רבות נוספות נפגשו יחדיו והרבו לדבר ולהעמיק במוסר ומחשבה. עוד לפני שנים רבות כאשר נפשו יחדיו בימי בין הזמנים בדאצ'ה ב"יד בנימין", וסעדו יחד חלק מסעודות השבת, והמשיך לאחר מכן בשבתות רוממות שנערכו מטעם "איחוד בני הישיבות" (שעמדו שניהם בנשיאות הארגון). היה

◀ נכתב על דעת הנוטב בלבד >

התכלית של כל השבוע כולו, וזה הביאור ב"כאילו כל מלאכתך עשויה". היינו, כיוון שכל דברי החול הם היכי תמצא לתכלית עצמה, ואמצעי להגיע לתכלית הזו, א"כ כאשר מגיעים לתכלית – שבת קודש, איך אפשר להתעסק בדברי חול. לאחר מכן שר רבינו קה-רבון ועוד שירי הודאה. לאחמ"כ התחיל רבינו המשגיח לשיר "אשרי איש שלא ישכחך וכן אדם יתאמץ בך אשרי אדם עוז לו בך", וביאר ואמר שיש שני דרגות באמונה, יש דרגה של "שלא ישכחך" אך יש דרגה גבוהה מזו והיא "יתאמץ בך" היינו שהאדם מעמיד במחשבתו כל הזמן לזכור את הקב"ה. והוסיף ואמר, כי הציפייה לגאולה אינה אך דין המוטל עלינו לחכות לביאת משיח, אלא הציפייה עצמה מקרבת את הגאולה. וסיפר כי הבית הלוי התבקש פעמים רבות להיות רב בקהילה מסוימת וסירב לכך, עד שאמרו לו כי ארבעים אלף יהודים מחכים לו שם, ואז הסכים. ואמר אז הבית הלוי, אם לארבעים אלף יהודים שמחכים אני חייב ללכת, אז ודאי שאם כל כלל ישראל מחכים למלך המשיח עאכ"כ שהוא יבוא. ועוד הוסיף רבינו המשגיח, ששאלו את מרן הגר"ז הלוי, כיצד אפשר לומר אני מאמין שהמשיח יבוא בכל רגע, הרי ישנם זמנים שאמרו חז"ל שאין המשיח יכול לבוא בהם, והשיב שכאשר הוא יבוא הוא יתרץ גם את הקושיא הזו.

לאחמ"כ בברכת המזון כיבד רבינו את רבינו המשגיח בזימון, אמר לו רבינו המשגיח שהוא ישמח אם ראש הישיבה יזמן, אמר לו רבינו שכוין שהוא בעל הבית והוא מכבד את המשגיח א"כ אסור לסרב.. ורבינו המשגיח זימן. (רבינו המשגיח החזיק את הכוס בכל ברכת המזון ולא נשפך מאומה...).

לאחר ברכת המזון ניגש אחד ממקורבי רבינו לרבינו המשגיח ובקש ברכה עבור בנו שנכנס לישיבה גדולה, ואמר לו כי הוא מצוי כעת במלחמה עם היצר הרע ומבקש ברכה מהמשגיח שיצליח במלחמה. אמר לו רבינו המשגיח אם תהיה שקוע בלימוד לא תצטרך לברכות שלי. והוסיף ואמר כי הרבינו יונה אומר שכאשר אדם שקוע בלימוד אין היצר הרע יכול עליו. והוסיף שיכוון בברכות התורה ובאהבה רבה, ואם כך יתקיימו ברכותיו.

לאחר השבת המרוממת הזו התבטא הגרש"י ואמר כי היה זה ממש הרגשת עולם הבא כאן בעולם הזה, והוא חושש שאכל מחלקו בעולם הבא בתענוג עצום שכזה.

בחדש שבט תשע"ה שהה רבינו המשגיח בבית החולים מעיני הישועה מחמת חולשה, (בתקופה זו ערך רבינו בביתו ב' פעמים תפילת רבים לרפואתו השלימה). הגיע אז רבינו לבקרו. אמר רבינו כי בית החולים מעיני הישועה חינו חסד עצום, כאשר הכל מנוהל לפי ההלכה ובצניעות, ויש התמסרות לגדולי התורה. ורואים את המידות הטובות שהתורה הקדושה מנחילה. בדרך כלל במקומות אחרים יכול להיות שלא תהיה היחסות ראויה לאנשים מבוגרים. הרב קופלמן כאשר היה בן 106 לא רצו לטפל בו בבית החולים והיה צריך פרוטקציה מיוחדת בשביל זה. אך במקום שהכל מנוהל לפי ההלכה אין את הדברים האלו. אמר רבינו המשגיח כי כאשר אדם יהיה רגיל בתפילה של דוד המלך בתהילים "הורינו ה' דרכך"

כמה פעמים ביום מובטח לו שינצל מכל מחלה. והדגיש שהוא לא אומר שזה יועיל אלא מובטח לו.

שאל רבינו המשגיח לשלומו של רבינו, ענה לו ואמר כי בחסדי ה' בשבועות האחרונים ההרגשה הייתה לא כ"כ טובה אך כעת ב"ה מתחזקים. והוסיף ואמר כי חודש שבט הוא חודש של התחדשות בתורה, שהרי כתוב בעשתי עשר חודש שאחד לחודש דבר משה על בני ישראל, ואח"כ כתוב הואיל משה באר את התורה הזאת. ומשמע שזו התחלה של תורה, והרי אסתכל באורייתא וברא עלמא, ואם כן זהו חודש של התחדשות. והקב"ה יעזור שיחדש כנשר נעוריו. ושאל רבינו לשלומו של רבינו המשגיח ואמר לו ב"ה אני מרגיש טוב וב"ה על חסדיו. אמר לו רבינו השי"ת יעזור שיוכל לחזור לעבודת הקודש, התלמידים מצפים ומחכים, רבים אומרים מי יראנו טוב נסה עלינו אור פניך ה'. אני שומע שהרב דנציגר יהיה כאן בשבת, זה יוצא מן הכלל המסירות שלו לעזוב את המשפחה. אבל הוא מרויח הרבה שהוא נמצא עם הרב.

ברכו רבינו ואמר, ה' יעזור שיהיו שליחים טובים לרפואה, ויהיה למשגיח רפואה שלימה בקרוב לחזור לעבודת הקודש, וכמו שהיה אומר ר' אלה, "דשנים ורעננים יהיו – להגיד כי ישר ה'", להמשיך להרביץ תורה. היום בדורנו היתום אין לנו עוד כאלו שזכו לקבל ולשמע כ"כ הרבה מגדולי הדורות של הדור הקודם, ר' אלה ור' חצק'ל. אמר רבינו המשגיח' כאשר ר' אלה עלה לארץ הוא לא חשב לקבל תפקיד, הוא רצה ללמוד קדשים אצל הרב מבריסק, אבל הוא לא הסכים שהוא יכנס לשיעורים שלו, ואז כאשר ר' נח ייסד את הישיבה הוא רצה לקרוא לו שיהיה משגיח בישיבה והלך לשאול את מרן החזו"א זיע"א, וענה לו ואמר "עוד ינובון בשיבה דשנים ורעננים יהיו". והוא תלה בברכה זו את מה שזכה לאריכות ימים. אמר רבינו, הלכתי כמה פעמים עם מו"ר הגר"י סרנא לבקר אצל ר' אלה, אני זוכר שהוא קרא לו פעם אחת את איגרת הגר"א כמה גדולה מעלתה של ארץ ישראל, ובסוף אמר כמה וכמה פעמים "און מיר זיינען דאך אין ארץ ישראל" (ואנחנו הרי בארץ ישראל).

ובצאתו איחל לו רבינו רפואה שלימה, עוד ינובון בשיבה – להגיד, הרבה שנים של הרבצת תורה ונחת מכולם. א'גוטן ערב שבת.

רבינו המשגיח זצוק"ל, אשר כל מי שזכה לשהות במחיצתו ולו לזמן מועט, נוכח כיצד כל תנועותיו ודיבוריו מחושבנים ומחושבים כחוט השערה, לפני כל מילה שהוציא מפיו היה חושב זמן מה ואז דיבר. ואפילו כאשר היה צריך להניע את ידו בתנועת מה, ניכר עליו קודם לכן כי הוא נעצר, חושב, ורק לאחמ"כ פועל. יחד עם כל בית ישראל נבכה את השריפה הגדולה אשר שרף ה'.

בהזדמנות אחת ביקש אחד מבני ביתו של רבינו ברכה מרבינו המשגיח, אמר לו המשגיח, חז"ל אומרים כל השונה הלכות בכל יום מובטח לו שהוא בן עולם הבא, אין הכוונה רק שיזכה לעולם הבא, אלא גם כאן בעולם הזה, מי שחי עפ"י ההלכות הרי הוא זוכה לחיות כאן בעולם הזה חיים של עולם הבא, חיים מאושרים ומדושני עונג.

זכותו הגדולה, ודמותו הכבירה, תעמוד לנו לעלות ולצעוד בעקבות האור הגדול שהותיר לנו, עד כי נזכה במהרה שיבוא לציון גואל ויקומו שוכני עפר ונגלה כבוד ה' על כל הארץ.

זכור זאת ליעקב

מתורתו של רבינו הגדול
מרן בעל ה"זאת ליעקב" זצוק"ל

פרשת ויצא | שנת תשע"ח | גיליון 16

ונאספו כל העדרים - כח הרבים בלימוד התורה

והגית בו יומם ולילה

בפרשה כתוב על יעקב אבינו "וייקץ יעקב משנתו". אז"ל במדרש (ב"ר סט פיסקא ז) ר' יוחנן אמר ממשנתו, ועיין בבעל הטורים "משנתו, קרי ביה ממשנתו. מתוך שהיה הוגה בתורה ביום גם כלילה לא שכב לבו מלהגות בה בחלומו". ויש להתבונן, שהנה יעקב היה שרוי באותה שעה במצב של דאגה ופחד מעשו ומלבן "אשא עיני אל ההרים", עד שהיה ס"ד לומר ח"ו "בטל סיכויי אבד סברי", וכמבואר במדרש (ב"ר פס"ח ב) "מאין יבוא עזרי אליעזר בשעה שהלך להביא את רבקה מה כתיב ביה ויקח העבד עשרה גמלים וגו', ואני לא נזם אחד ולא צמיד אחד וכו' חזר ואמר מה אנא מובד סברי מן בריי חס ושלום, לית אנא מובד סברי מן בריי אלא עזרי מעם ה', אל יתן למוט רגלך אל ינום שומרך הנה לא ינום ולא יישן וגו' ה' ישמרך מכל רע מעשו ומלבן ישמור את נפשך ממלאך המות ה' ישמר צאתך ובואך, ויצא יעקב, ומ"מ לא הרהר בשנתו אלא במשנתו, מתוך שהיה הוגה בתורה ביום גם כלילה לא שכב לבו מלהגות בה בחלומו. והלא כללא הוא ד"רעיונון על משכבך סלקו" (דניאל ב ט), וברש"י: "רעיונון, הרהור. על משכבך סליקו, מה שהיית מהרהר ביום מה יהיה אחריו על משכבך עלו". והיינו שעם כל דאגתו היה שקוע אך בהגיון התורה (שמעתי הרגשה זו מהג"ר ישראל סורוצקין זצ"ל). וספרו על מרן הגר"ז זצוקללה"ה כשהיה מדבר בשנתו, אף בימים שהיה עסוק בעניני ציבור והדור בעמידה על משמור התורה והמסורה, מ"מ לא שמעו ממנו רק פסוקי תהילים ולשונות מן הרמב"ם וכיוצא בזה.

והנה בהא דכתיב (שמות לב טז): "והלוחות מעשה אלקים המה", כ' רש"י "כאדם האומר לחבירו כל עסקיו של פלוני במלאכה פלונית כך כל שעשועיו של הקב"ה בתורה", כביכול הקב"ה מנהיג העולם, משגיח על כל פרט הקטן ביותר בבריאה, זן ומפרנס מן קרני ראמים עד ביצי כינים, מריש כל דרגין עד סוף כל דרגין, אך במה הוא עסוק כביכול [באידיש: "מיט וואס איז ער פארנומען כביכול"], "כל שעשועיו של הקב"ה בתורה", והדברים בו ובדרכיו ית' הולכים בדרך זו. והוא הרמז שפירשו חז"ל בקרא ויקח מאבני המקום וישם מראשותיו, שעתידין לקבל התורה דכתיב לוחות אבנים, כלומר קבלת התורה בכחינה הזאת של יעקב אבינו, דשנתו ומשנתו חדא היא, ומתוך שהיה הוגה בתורה ביום גם כלילה לא שכב לבו מלהגות בה בחלומו, שהיא הבחינה של "והלוחות מעשה אלקים המה". שזו היא צורת קבלת התורה וקבלת לוחות.

בית המקדש - משם שואבים רוח הקודש

עוד יסוד גדול בצורת לימוד התורה מוצאים אנו בפרשה זו של יעקב אבינו. כאשר הגיע יעקב לחרן, "וירא והנה באר בשדה והנה שם שלשה עדרי צאן רובצים עליה כי מן הבאר ההיא ישקו העדרים והאבן

גדולה על פי הבאר. ונאספו שמה כל העדרים וגללו את האבן מעל פי הבאר והשקו את הצאן והשיבו את האבן על פי הבאר למקומה. ואי במדרש ע"ז (פ"ע ח'): "ד"א והנה באר בשדה זו ציון והנה שלשה עדרי צאן אלו שלשה רגלים כי מן הבאר ההיא ישקו שמשם היו שואבים רוח הקודש והאבן גדולה זו שמחת בית השואבה, א"ר הושעיא למה היו קוראים אותו בית השואבה שמשם היו שואבים רוח הקודש ונאספו שמה כל העדרים באים מלבוא חמת ועד נחל מצרים וגללו את האבן והשקו את הצאן, שמשם היו שואבים רוח הקודש, והשיבו את האבן מונח לרגל הבאר". והיינו שבזה רמז לבית המקדש שנאספו בו כל ישראל בג' רגלים והיו שואבים שם רוח הקודש.

ויעיין בד' הרמב"ן (בפסוק ב): "גם בזה להם סוד רמז לעתיד, כי נזדמן לו ככה שנכנס בדרך הבאר, ולא נאספו כל העדרים רק שלשה מהם, ובא בזמן שהאבן על פי הבאר והעדרים שומרים לה, וכל הענין המסופר כאן, להודיעו שיצליח בדרך הזה ויצא ממנו זרע זוכה לרמז הזה, כי הבאר ירמוז לבית המקדש, ושלשה עדרי צאן עולי שלשה רגלים, כי מן הבאר ההיא ישקו העדרים, שמשם היו שואבין רוח הקדש, או שירמוז "כי מציון תצא תורה" שנמשלה למים וכו', והנה יש כמה דרשות במדרש שם על הפסוקים האלה (עיי"ש שדרשו על משה אהרן ומרים, או על ג' מלכיות, ג' בתי דינים, סנהדרין ועוד דרשות כיוצא ב), ומכל המדרשים האלו לא הביא הרמב"ן אלא את המדרש הזה, כי הבאר ירמוז לבית המקדש, ושלשה עדרי צאן הם עולי שלשה רגלים, כי מן הבאר ההוא ישקו העדרים שמשם היו שואבין רוח הקדש. ואפשר דמדרש זה שייך לעצם הפרשה, דכתיב לעיל (כח יז) "אין זה כי אם בית אלקים וזה שער השמים", וכן כתיב (שם יט) ויקרא את שם המקום ההוא בית א-ל", ואמרו בגמ' (פסחים פח). "ואמר רבי אלעזר מאי דכתיב והלכו עמים רבים ואמרו לכו ונעלה אל הר ה' אל בית אלקי יעקב אלקי יעקב ולא אלקי אברהם ויצחק אלא לא כאברהם שכתוב בו הר שנאמר אשר יאמר היום בהר ה' יראה ולא יצחק שכתוב בו שדה שנאמר ויצא יצחק לשוח בשדה אלא כיעקב שקראו בית שנאמר ויקרא את שם המקום ההוא בית א-ל", ופירש רש"י: "בית - מקום מיושב". ועיין במהר"ל (נצח ישראל פרק נב) שהאריך בביאור הענין, שעיקר החיבור בין השי"ת לברואים הושלם ע"י יעקב אבינו, עיי"ש באריכות דבריו. וכיון דהקביעות הגמורה והדביקות השלימה באה ע"י יעקב, ובפרשה זו, ועל כן מישך שייכא הך מדרש לעצם הפרשה. ואפשר דלפיכך הביא הרמב"ן בדוקא את המדרש הזה.

ועתה נבוא להתבונן בעצם דברי המדרש, דכמה מילתא גבוורתא איכא למישמע מיניה. ראשית דבר למדים אנו כי מעיקרו של ביהמ"ק שהוא באר אשר ממנה ישקו כל העדרים, היינו מקום ומקור לשאוב ממנו קדושה, שמשם היו שואבין רוח הקדש, ועיין לשון הר"ן בדרוש השמיני: "שאיין ספק שראוי שנאמין שכמו שבזמן המקדש היה קיים הי'

המעון הוא המקודש מקום מוכן לחול שפע הנבואה והחכמה עד שבאמצעות המקום ההוא היה שופע על כל ישראל. וכן אז"ל בתענית (ט"ז א') הר המוריה שמשם יוצאת הוראה לישראל. ויעו"ש בד' רש"י דקאי הן על תורה והן על נבואה.

אולם מבואר כאן דהמשכה ושאיבה זו יש לה זמנים מיוחדים. לצאן קדשים יש זמן מיוחד לשאוב מן הבאר. הבאר שהיא מעיין הבא מן המקור, אמנם נביעתה אין לה קץ ואין לה הפסק, אבל יש זמנים מיוחדים לשאיבה. יש אבן כבידה וגדולה על פי הבאר, וא"א לשאוב בכל פעם. ומה הם הזמנים המיוחדים, אלו הם שלש רגלים. ולמדים אנו ביסוד שלש רגלים. דאין אלו אך זמנים שבהם ישנה מצוה של עליה לרגל וראית פנים, אלא שאז האבן נגולה והבאר פתוחה ואפשר לשאוב ולהמשיך קדושה ורוממות עד בלי די. ולשאוב לכל העת ואפי' לכל החיים. וכאשר כתבו תוס' בסוכה (ב' ד"ה חד) "בירושלמי מפרש שמשם שואבים רוח הקודש שהשכינה שורה מתוך שמחה דכתיב ויהי כנגן המנגן ותהי עליו רוח ה' ומייתי עובדא דיונה בן אמימי **שהיה מעולי רגלים** ובשמחת בית השואבה שרתה עליו שכינה", והיינו דיונה הנביא קיבל נבואתו בשמחת בית השואבה, וחזינן דההטעמה גבי יונה הנביא שהיה מעולי רגלים, והרי דהשפעה זו של נבואה באה מחמת העליה לרגל, אלא שנצרכה לה השמחה המיוחדת של המקדש, היא שמחת בית השואבה, שהיא השמחה של "ושמחתם לפני ה' אלקיכם" (כמבואר בד' הרמב"ם בפ"ח מהלכות לולב ה"ב). וי"ל דהוא מאי דכתיב בענינה של שמחת בית השואבה "ושאבתם מים בששון ממעיני הישועה", עיין בסוכה (מח): "מנא הני מילי (דשואבין מן המעיין לניסוך המים בחג) אמר רב עינא דאמר קרא ושאבתם מים בששון", ופירש הר"ח מנא הני מילי שהמים שאותם שואבין **בשמחת החג** יהיו מן המעיין. והוא מתפרש גם לפי דבריהם ז"ל, לא רק על שאיבת המים במועד אלא גם על שאיבת רוח הקודש שזכו לה במקדש, ד"ושאבתם מים" - מי תורה, אין מים אלא תורה, ומי הדעת (כלשון הרמב"ם בהלכות מקואות פ"א "והביא נפשו במי הדעת"), היינו רוה"ק, "בששון", בשמחת החג, "ממעייני הישועה", היינו מעינות המקדש - באר בשדה. וי"ל דזהו מעצם ענינה של העליה לרגל, "קומו ונעלה בית ה' אלקינו". וכלשון הרמב"ם (בסה"מ מ"ע כ) במצות בנין בית הבחירה "ואליו תהי' **ההליכה והעליה לרגל** והקבוץ בכל שנה". דכלל הוא דאל המעיין והמקור יש ללכת, המעיין נמצא במקומו ולא אז, והחפץ לשאוב ממנו בא אליו לשאוב. כאשר כתב רש"י (במ"ב ד ד) "והמלא תסיעי מלפניך, ותתני כלי אחר במקומו למלאותו, וצלוחית השמן לא תזיזי ממקומו, לפי שהקב"ה עושהו כמעין, דאין דרך מעיין לזוז ממקומו" [ע"ד האמור בשבת קודש "לקראת שבת לכו ונלכה כי היא מקור הברכה" - מכיוון שהשבת היא מקור של ברכה ע"כ אנו נלך לקראתה. כנודע משמו של הר"ק מאיזביצה זצוקללה"ה]. וכאשר עובר הרגל "והשיבו את האבן" מונח לרגל הבא. שוב אין הבאר פתוחה ואי אפשר לשאוב עד הרגל הבא.

שואבים רוח הקודש - רק ע"י כח הציבור

אולם כתוב כאן דבר נוסף. "ונאספו שמה כל העדרים - באים מלכוד חמות ועד נחל מצרים וגללו את האבן", והיינו שכל ישראל מתקבצים ובאים יחד בביהמ"ק ברגל, ואין זה אך בבחינת מעשה שהוא כך הוא, שכיין שכל ישראל מקיימים באותה שעה עצמה את מצות העליה לרגל וראיית פנים נמצא שכולם מתקבצים יחדיו, אלא שזהו מעצמותה של המצוה **שהיה קבוץ של כל ישראל בשעת הרגל**.

וכמבואר כן בדברי הרמב"ם (בסה"מ מ"ע כ) "ואליו תהי' ההליכה והעליה לרגל **והקבוץ** בכל שנה", ומבואר כאן בדבריהם ז"ל במדרש ענין מיוחד בהך מילתא. דכיון דהמעין של המקדש אינו פתוח תמיד, כי ישנה אבן גדולה על פי הבאר, ואך בזמנים ידועים אפשר לגולל את האבן, הרי נצרך ונדרש כח הרבים, דאך בבוא כל ישראל לראות, כאשר נאספו שמה כל העדרים, באים מלכוד חמות ועד נחל מצרים, אזי וגללו, יחדיו, בכחות משותפים, את האבן. והשקו את הצאן מים חיים היוצאים מן הקדש, רוח הקדש.

השיבות הקדושות בבחינת מקדש מעט

ויעוין בדברי מרנא מוהר"י ממיר זצוקללה"ה (בכבר מאמרים ח"ב מאמר מ"ה עמוד קמ"ז) בכל דבריו שם שהאריך בדברי המדרש ובבחינה הזו דלהשקאה ולצמיחה יש זמנים ידועים ומקומות מסוימים. וכיאר שם בענין ה"ישיבה" שהיא מקום של צמיחה, ובמקום זה יש להתמלאות כח וחיות על משך כל העת (ועיין עוד בדבריו שם במאמר ע"ד עמ' רל"ב-רל"ג בסגנון אחר קצות). ונראה בס"ד להרחיב הדברים. דהנה בתי המדרשות של תורה, הן הישיבות הק', הלא עליהם נאמר "ואהי להם מקדש מעט", ואמרינן בגמ' (מגילה כט) זה בית רבינו שבבבל, ואי' בגמ' בברכות (ח). אוהב ה' שערי ציון מכל משכנות יעקב, אוהב ה' שערים המצוינים בהלכה מכל בתי כנסיות ובתי מדרשות, וכתב רבינו יונה "כמו שאוהב בית המקדש יותר מכל בתי כנסיות ובתי מדרשות כך אוהב השערים המצוינים בהלכה, כלומר ששם קביעות התורה וההוראות בכל יום, יותר מבתי כנסיות ובתי מדרשות שלומדים בהם לפי שעה דרשות או פסוק, מפני שהמקומות הקבועים הם במקום בית המקדש, כדאמרינן מיום שחרב בית המקדש אין לו להקב"ה בעולמו אלא ד"א של הלכה בלבד, וכמו שהמקדש חביב יותר מבתי כנסיות ובתי מדרשות כך מקום קביעות התורה חביב משאר בתי כנסיות ובתי מדרשות שאינם קבועים", וא"כ יש לשערים המצוינים בהלכה גם בחינה של באר, שכאן הוא המקום לשאוב דעת ותבונה, קדושה ורוממות, צמיחה והתעלות, בבחינה של "שמה מים מבורך ונוזלים מתוך באר" (משלי ה טו), ופירש"י: "תחילה כמים מכונסים ואח"כ נובעים הם והולכים". זמן ההמצאות בישיבה הק' וההסתופפות בצילה הוא הזמן והמקום לשאוב מן הבאר, שאיבה שתחיה את בעליה לכל ימי חייו ולחיי עד.

ואכן גם בחינה זו שישנה במקדש, דהאבן הגדולה אשר על פי הבאר, נצרך ונדרש לה כח הרבים לגולל את האבן. ישנה גם בשערים המצוינים בהלכה, שאך ע"י הכחות המשותפים של כל בני הישיבה ולומדי בית המדרש אפשר לגלול את האבן ולהשקות את הצאן מים חיים היוצאים מן הקדש, ונראה שכן הוא מבואר בדבריהם ז"ל במדרש (דברים רבה פ' כי תבא פרשה ז' פיסקא ח') על מותן תורה "א"ר שמעון בן יוחאי מניין אתה אומר אילו היו ישראל חסרים אפי' אדם אחד לא הי' השכינה נגלית עליהם דכתיב (שמות יט) כי ביום השלישי ירד ה' לעיני כל העם על הר סיני, מעשה ברבי שהי' דורש בבית המדרש הגדול וכשהיה מבקש ליכנס לדרוש היה אומר ראו אם נתכנסו כל הקהל ומהיכן אתה למד ממותן תורה שנא' (דברים ד) באמור ה' אלי הקהל לי את העם ואשמיעם את דברי", ומבואר שכן היא המדה בבית המדרש, שכל אחד מבני בית המדרש הזה הוא לעיכובא, עד שלא התחיל רבי לדרוש לפני שנתכנסו כל הקהל וי"ל דהוא מן הענין הזה, דאך כאשר נאספו כל העדרים, אפשר לגלול את האבן מעל פי הבאר כדי להשקות צאן קדשים במים חיים, אין מים אלא תורה. (מתוך **שיחה שמסר רבינו בישיה"ק**).

ניתן להשיג את הקובץ מודפס בערים הבאות:

נורת עלית הר יונה בבית הכנסת המרכזי נחל יבנה 054-8454356 (טרבלסי) ישיבת שחר שכי נתינה רמת אפרים 052-7664668 ביהכ"ס מנין אברכים רח' גבע 25 054-8452828 (ויס) ישיבת עטרת מתתיהו 054-8479928 (סעידוב) נעצם ישיבת נר זרח נשולה גבעת המורה נפת תקוה גני הדור בבתי הכנסת: אוהל אברהם מקוה בעש"ט מרכז העיר אבי עזרי ישיבת לומז'ה כפר אברהם כולל אוהל רחל 050-4187771 נרית אתא ישיבת מאקאווא 052-7626243 נרית גת בבתי הכנסת: ביהמ"ד קרעטשניץ קהילת בני תורה נרית שמונה 052-7136824 נחל יבנה 050-4101805 ישיבת מאור התלמוד כולל בר שאול לב לאחים נחלים גבעה א' 052-7606491 ישיבת כפר חסידים 053-3136168 גבעה ב' כולל נר ישראל בית יצחק 052-7183722 בביהכ"ס שבת אחים גבעה ג' 052-7171992 (פרקש) בנה ביתך בביהכ"ס היכל משה נחל אביב מלון דבורה שפירא מכולת רח' ר' ישראל סלנט תפרח 08-9924520 ישיבת תפרח-תושיה ניתן להשיג בבתי החולים: - בלינסון-שניידר - מעייני הישועה - תל השומר	סורוצקין בבתי הכנסת: אהבת תורה באר שמואל היכל שמואל סנהדריה ביהכ"ס פאג"י עזרת תורה 054-8474651 (אלקין) בית הכנסת בית ישראל קרית יובל 052-7639488 רובע היהודי ישיבת אש התורה רוממה בית כנסת חניכי הישיבות רמות א' 054-8408719 (גולדשטוף) בבתי הכנסת: משכן שרגא שערי תבונה רמות ג' בבתי הכנסת: חניכי הישיבות צא"י 053-3120780 (גליקסברג) מרום הרים רמות פולין ביהכ"ס אוהל יוסף 053-3180324 (דורוני) רמת שלמה בבתי הכנסת: המרכזי חזון אי"ש שערי חסד 054-8498969 (קירט) רמיתאל ישיבת רנה של תורה מודיעין עילית בכוללים: עטרת שלמה, ישיבת באוהליך, הר"ן כתר תורה הרב אברמוב פוניבז' בית אבא מגדל עוז חפציבה 052-7143196 (דרמר) ישיבת כנסת יצחק בביהכ"ס המרכזי נאות הפסגה 052-7608620 קרית ספר בית הכנסת קהילת משך 053-3127555 בביהכ"ס קהילת קצוה"ח ברכפלד ישיבת מיר בביהכ"ס קהילת ר' עקיבא בבתי הכנסת אוהל תורה חניכי הישיבות רשב"י גרין פארק ביהכ"ס בני הישיבות גבעה הדרומית בביהכ"ס זכרון משה מגדל העמק 050-4180407 מצפה רמון אצל ידידינו ר' איכנסי בוגוסלבסקי הי"ו	זכרון יעקב בבתי הכנסת: חזון איש מסילת ישראל חיפה נוה שאנן 054-8454992 (גינויער) ישיבת נחלת הלויים בביהכ"ס מקלט רח' פרל פינת מנדלה הדר ישיבת תפארת ישראל 04-8699455 (חסידי) בביהכ"ס צא"י טבעון בביהכ"ס קדושי השואה כולל איילת השחר טלז סטון 02-5335545 (כל בו אלן) יסודות ביהכ"ס המרכזי ירוחם ביהכ"ס המרכזי 052-7627788 (מיכאל) ירושלים בית וגן 02-6449498 (שעיו) הפיסגה 46 בבתי הכנסת: אמשינוב מנין אברכים בית ישראל ישיבת מיר 052-7677676 (לוי) בר אילן/נוה צבי 054-8474651 גאולה 053-3172626 (אלה) חנות גל פז (מלכי ישראל) גבעת שאול זופניק בביהכ"ס אוהל יונתן בכולל ישיבת באוהליך גוש 80 ביהכ"ס בראשות הגאון ר' דן סגל שליט"א ביהכ"ס חזון נחום 052-7653820 הר נוף בבתי הכנסת: אמרי שפר קהילת בני תורה חניכי הישיבות-רח' ברנד כנסת 054-8429113 (גרוס) מאה שערים ביהכ"ס תפארת בחורים (הישן) מטרסדורף ישיבת בית שמואל בביהכ"ס היכל שמואל נוה יעקב 052-7677676 (לוי) בבתי הכנסת: בני הישיבות חניכי הישיבות מרכז מגן אברהם תורה ותפילה	אוהל תמר אשכנז רח' יעל בית אהרון רח' רדק בית אריה רח' גרוסברד פינת בעל התניא בית הכנסת הגדול דברי שיר היכל צבי רח' סירקין הליגמן הליכות חיים המרכזי - רמת אלחנן חניכי הישיבות רח' רמב"ם יד אהרון לדרמן משכנות יעקב נאות יוסף שבת אחים שיח תפילה רח' קה"י שם אבותי תפארת נחמן בכוללים: בית הלל ברסלב חזון איש ישיבת באוהליך רח' סורוצקין נחלת משה עטרת שלמה (צעירים) פוניבז' (אוהל קדושים) רשב"י אצל הנציגים בישיבות: אורחות תורה בית מדרש עליון גאון יעקב משך חכמה סלבודקא פונוביז' קהילות יעקב קרית מלך שערי תורה תפארת ציון מרכז חנות גל פז-ר"ע 88 חנות שאבעס חזו"א 49 פרדס כץ 052-7168580 (אבוהצירא 30) במקוה בבתי הכנסת: מנין אברכים (אבוהצירא 9) קרית הרצוג בבתי הכנסת: חניכי הישיבות כרם ישראל מנין אברכים צא"י נחלת סירוקה זיו יהודה שכון ה' ביהכ"ס המרכזי בני ים 052-7119064 כולל בית יעקב כולל היכל התורה בביהכ"ס היכל הקודש הרצליה שכונת נווה עמל בבית הכנסת חפץ חיים רח' כצנלסון חדרה בביהכ"ס יד זאב	אופקים 052-7635246 (סמיד) בבתי הכנסת: קיווי שיווי נחלת שמשון אצל הבחור חיים טיטלבוים אור עקיבא בביהכ"ס עץ חיים אלעד 054-8415551 (הופנר) אצל הנציגים בישיבות: בני ראובן כנסת יחזקאל תורה בתפארתה תורת חסד בבתי הכנסת: דרך החיים מאור שרגא אחיעזר אשדוד רובע ג' - קרית חרדים 054-8454846 (וינגרטן) רובע ז' 052-7668323 (מונק) רובע ט' 077-7656779 (בלומנטל) אשקלון 050-4181543 (לוי) אור שבע 052-7628911 (היקלי) בית שמש קרית 02-9910398 (פינקלשטיין) בביהכ"ס שערי תורה ישיבת אור לישירים רמה ג' ביהכ"ס אהבת תורה 02-9920797 יפה נוף 054-8488951 (וקסלר) רמה א' בבתי הכנסת: כולל עטרת שלמה ביהכ"ס לב אליהו ביתר גבעה A בביהכ"ס אשכנז זכור לאברהם קרלין גבעה B בבתי הכנסת: בני הישיבות בני תורה קהל חסידים ורכי תורה מנין אברכים בית דגן אצל ידידינו ר' יוסף מוצרי הי"ו בית חלקיה 050-4156578 (מן) ישיבת שערי שמועות בני ברק שכון ג'/יהודה הנשיא 053-3145900 (גולדשטוף) בבתי הכנסת: אוהל משה ורחל-רח' פרל
---	--	---	---	--

המעוניינים להפיץ באזור מגוריהם יפנו ל: 053-3145900

ניתן לקבל קובץ זה בכתובת מייל: k.gilyonot@gmail.com | להנצחות ע"ג הקובץ ניתן לפנות ל: 053-3145900

